

УВ'ЯЗНЕНИЙ

ІЗ БОЙОВИКАМИ

ШШ

ВІРА ПЕРЕД ЛИЦЕМ ЗЛА

ПЕТР ЯШЕК

У СПІВАВТОРСТВІ З РЕБЕККОЮ ДЖОРДЖ

УВ'ЯЗНЕНИЙ
ІЗ БОЙОВИКАМИ

ІДІЛ

ВІРА ПЕРЕД ЛИЦЕМ ЗЛА

ПЕТР ЯШЕК

У СПІВАВТОРСТВІ З РЕБЕККОЮ ДЖОРДЖ

Голос
мучеників

Originally published in English under the title
Imprisoned with ISIS by Petr Jašek
Copyright © 2020 by Voice of the Martyrs

© 2020 by Voice of the Martyrs for the Ukrainian edition.
Translated by permission. All rights reserved.
ISBN: 978-617-503-209-1

Ув'язнений із бойовиками ІДІЛ
Петр Яшек
Copyright © 2020 «Голос мучеників»

Авторське право захищено. Використання та розмноження матеріалів книги без письмового дозволу видавництва заборонено, за винятком коротких цитат у критичних і оглядових статтях.

Біблійні цитати наведено з Біблії в перекладі Івана Огієнка.

Переклад з англійської Маргарити Тучкової
Редактори: Світлана Фотіна, Петро Нікітін

Книгу створено на пожертви християн із метою розповісти вільній церкві про гоніння, що їх зазнають наші брати і сестри, які живуть у країнах, де віра в Ісуса Христа і проповідь Благої Звістки заборонені, і закликати до молитви за цих мужніх віруючих. Книга не призначена для продажу. Про випадки продажу просимо повідомляти за вказаною нижче адресою.

Свідчення про те, як ця книга вплинула на вас особисто, або про те, як ви використали її, просимо надсилати за адресою:

а/с 6, 33024, Рівне, Україна
або info@vom-ru.org

Підписка на безкоштовний шоквартальний бюлетень «Голос мучеників» та електронне розсилання про ув'язнених за віру християн —
info@vom-ru.org
або
а/с 6, 33024, Рівне, Україна

Більше інформації про переслідування християн у різних країнах світу —
www.vom-ru.org
Інформація для дітей про переслідувану церкву —
www.deti-otvagi.org

Усі матеріали «Голосу мучеників» розповсюджуються безкоштовно, продаж заборонено.

З метою захистити християн, яким служить «Голос мучеників», і особливо тих, кому служив Петр, деякі імена й подробиці було упущено або змінено.

*Бо вчинено вам за Христа
добродійство, не тільки вірувати
в Нього, але і страждати за Нього...*

Послання до филип'ян 1:29

СУДАН ЗА ЧАСІВ НАСИЛЬНИЦЬКОЇ ІСЛАМІЗАЦІЇ

Мільйони громадян Судану борються за виживання в умовах крайньої бідності, голоду й політичної нестабільності, однак існування тих, хто слідує за Ісусом Христом у країні, керованій законами шариату й ісламістським правлінням, є ще набагато суворішим. Упродовж трьох десятиліть уряд Судану зосереджував свої зусилля на винищенні християн, а також тих, хто не є етнічними арабами.

1989-го року в результаті військового перевороту владу захопив колишній президент Омар Хасан аль-Башир, який увів на всій території Судану сувору форму ісламського права. Відтоді його жорстокий режим залякував, заарештовував, ув'язнював, катував і вбивав християн. Прагнучи ще більше ісламізувати країну, він також руйнував і бомбував будівлі церков.

У 1993 році Сполучені Штати внесли Судан до переліку держав — спонсорів тероризму за надання країною притулку членам ісламських терористичних угруповань, зокрема Усамі бен Ладену. У 2005 році мирна угода поклала край тривалій громадянській війні, і, як наслідок, 2011-го року незалежність отримав Південний Судан. Щоб придушити громадянські повстання, Башир вирядив арабських ополченців тероризувати мирних жителів у західному регіоні Дарфур, унаслідок чого було винищено близько трьохсот тисяч чоловік і ще чотири мільйони стали переміщеними особами.

Ще до розколу країни Башир став причетним до загибелі майже двох мільйонів християн на півдні Судану, зокрема в регіонах Блакитного Нілу й Нубійських гір. У спробах знищити

будь-які сліди християнства в районі Нубійських гір, суданські військово-повітряні сили скинули більше чотирьох тисяч бомб на християнські селища, церкви, школи й лікарні. Віруючих уважали злочинцями, їх заарештовували, катували, висували проти них безпідставні звинувачення й засуджували до смертної кари.

У березні 2009 року Гаазький міжнародний кримінальний суд видав ордер на арешт 65-річного Башира — перший ордер на арешт чинного очільника держави. Його було звинувачено у скоєнні військових злочинів, а також злочинів проти людяності, зокрема масовому винищенні, депортації, тортурах і згвалтуваннях у Західному Судані. Наступного року було видано другий ордер — цього разу за організацію геноциду в провінції Дарфур.

Незважаючи на обидва ордери, Башир продовжував керувати Суданом і тероризувати християн до 11 квітня 2019 року, коли, після декількох місяців протестів, диктатуру було повалено суданськими військовими.

Описані у книзі події відбулися в Судані, очолюваному Баширом, за кілька років до того, як деспот утратив свою владу.

ПЕРЕДМОВА

Неділя, 19 травня 2013 року

Важкі сталеві двері гучно захлопнулися, і я опинився в задушливій камері. Двері було пофарбовано в брудно-бежевий колір. Десь нагорі — вікно розміром не більше, ніж п'ятнадцять на двадцять сантиметрів. Сидячи на льодяній плитці підлоги, я втупив погляд у маленький прямокутник світла й почувався усіма залишеним і забутим.

Мої думки були звернені до доньки Ванди, або «Вави», як ми називаємо її. Вона — красива й розумна молода дівчина, яка того тижня закінчувала медичний факультет вишу. Однак замість того, щоб бути з нею, святкувати один із найважливіших моментів її життя, я, замкнений, сидів у камері. Мене охопило глибоке пульсуюче почуття обурення.

Раптово стіни навколо мене почали розпливатися, і кімната розчинилася в темряві. Я відчував, як шалено б'ється моє серце, намагаючись вирватися з грудей. Краплі поту стікали з чола і збиралися в заглибленнях очей, безжально й болісно щипаючи їх. Я спробував повернути кінцівками, однак вони не піддавалися.

Несподівано я відчув під собою тепле простирадло, м'яке ліжко — знайоме, затишне місце. Руку почало поколювати, і я простягнув її, щоб випростати, і тут відчув, що торкаюся дружини (її теж звати Ванда), яка спала поруч. Розплющивши очі, я побачив її довге світле волосся, що виблискувало у променях ранкової зорі. Вона була такою ж гарною, як і того дня, коли двадцять три роки тому ми з нею одружилися.

Я з полегшенням зітхнув і знову поклав голову на подушку. *«Це був жахливий сон»*. Нахлинуло безліч запитань. Вони нагадували хвилі, що ритмічно накочувалися на мій розум. *«Чи цей сон, раптом, не послання від Бога? Попередження? Що ж я міг зробити, за що мене можуть заарештувати й ув'язнити?»*

Ми встали і почали збиратися до церкви. Тієї неділі члени нашої громади з чеського містечка Кладно планували відвідати сестринське зібрання у Карлових Варах — химерному курортному містечку неподалік кордону з Німеччиною.

Ми з Вандою сіли в автівку і, разом із друзями, вирушили у півторагодинну поїздку на захід. Проїжджаючи сільською місцевістю, я мало розмовляв. Мої думки все ще тривожили запитання. *«За що я міг опинитися у в'язниці? А, може, я припустився помилки під час заповнення податкових декларацій?»*

Ми підїхали до будівлі церкви завчасно, і я вийшов із машини, щоб потиснути руку старійшині громади, який вітав нас на паркуванні. Він зауважив, що я надміру замислений.

— Петре, з тобою все гаразд?

— Авжеж, — усе ще перебуваючи в сум'ятті, відповів я. Що б я не говорив чи робив, я не міг позбутися якогось дивного гнітючого відчуття. Клацання замка тюремних дверей бентежило мої думки.

...Упродовж наступних майже трьох років цей сон, найяскравіший і найтривожніший у моєму житті, дримав у мені, чекаючи, щоб знову пробудитися.

1

Два з половиною роки потому

Була майже друга година ночі 10 грудня 2015 року. Я перебував у Судані вже чотири дні й не міг дочекатися повернення додому, до своєї сім'ї. Я знову переживав знайоме почуття нетерпеливого очікування, коли згадував дружину, смачну, приготовлену нею їжу й своє м'яке ліжко. За годину мій літак повинен був вилетіти з Хартума, тому я вирішив скористатися декількома хвилинами, що залишилися до виходу з готельного номера, щоб зв'язатися по скайпу з Вандою, яка чекала на мене вдома, у Празі. Почувши її голос, я всміхнувся. Дзвінок був коротким, і я завершив його, бажаючи якомога швидше опинитися поряд із нею. Я був готовий якнайшвидше вирушити в дорогу додому.

Понад десять років я керував служінням «Голосу мучеників» в Африканському регіоні. Оскільки моя робота передбачала подорожі небезпечними місцями — ворожих до християнства країн, у яких їхні громадяни, послідовники Христа, зазнають жорстоких переслідувань, — ми з Вандою запровадили простий спосіб спілкування, що складався із текстових повідомлень, телефонних дзвінків і відеодзвінків по скайпу. Ми також домовилися про низку кодових слів, які могли б використовувати, якби потрібно було таємно листуватися. Моя дружина і діти знали, що кожна моя поїздка пов'язана з певним ступенем ризику й що у відвідуваних мною місцях я міг потрапити у безліч небезпечних ситуацій. Водночас я не хотів без потреби

тривожити мою сім'ю. Я не бажав, аби щоразу, коли я залишаю домівку, вони жили у страху.

Того дня, знаючи, що під час моєї подорожі Ванда спатиме, я мав намір відправити їй текстові повідомлення перед вильотом із Судану, після приземлення в Найробі, коли вилечу з Найробі, коли приземлюся в Амстердамі й після вильоту з Амстердама. Якби все пройшло за планом, Ванда отримала б останнє повідомлення після приземлення мого літака на злітно-посадковій смугі Празького аеропорту. Вона негайно виїхала б в аеропорт, щоб забрати мене, синхронізуючи своє прибуття з моїм виходом із будівлі.

Під час цієї поїздки я подорожував за туристичною візою, тому був одягнений у повсякденний одяг: футболку й джинси. У потайному паску, зшитому дружиною, зберігалися гроші й запасний паспорт. Оскільки мій рейс відлітав дуже рано, усю ніч я не спав. Я прийняв душ і виголив голову.

Я склав одяг у невеличку валізку, що служила мені ручною поклажею, і відкрив сумку для ноутбука. Там лежав мій закордонний паспорт, водійські права, фотоапарат, сонцезахисні окуляри, мобільний телефон, USB-накопичувач, зовнішні жорсткі диски й ноутбук. SD-карта пам'яті з зашифрованими обліковими даними акуратно лежала у внутрішній кишені мого гаманця на випадок крадіжки ноутбука.

Мій ноутбук був приладом новітнього покоління, який лише місяць тому зійшов із конвеєра. Моє життя і життя переслідуваних християн, чії історії були задокументовані на ньому, залежали від моєї здатності захистити їх. Між сеансами інтернету я очищав кеш браузера і деактивовував Wi-Fi, щоб мінімізувати свій цифровий відбиток. Ноутбук завжди залишався біля мене, але, якщо навіть комусь і вдалося б дістатися до нього, він побачив би там лише туристичні фотографії, зроблені під час моєї останньої поїздки в Нігерію.

Ці фото були призначені для того, щоб увести в оману людину, яка б дісталася до вмісту мого комп'ютера. Уся найважливіша інформація — фотографії, які я зробив минулої ночі, — була зашифрована на поділеному жорсткому диску ноутбука, до якого майже неможливо отримати доступ.

Упродовж останніх чотирьох днів я проводив таємні зустрічі в «Озоні», галасливому кафе під відкритим небом, розташованому прямо навпроти готелю «Парадіз», у якому я зупинився. «Озон» із його величезними коричневими парасолями, що захищали столи і кушетки, був ідеальним місцем для проведення моїх зустрічей: одну за сніданком, іншу — за обідом і останню — за вечерею. В оточенні емігрантів, зокрема іноземних студентів і викладачів, які навчалися і викладали у різних міжнародних школах Судану, моя присутність (білої людини) не була надто незвичною.

Перш ніж вийти з готельного номеру, я зашифрував усі фотографії, що залишилися, і стер їх з камери, перенісши зображення на таємний розділ жорсткого диска. Я кинув останній швидкий погляд на кімнату. Із невеликою валізкою і ноутбуком через плече я пройшов коридором і перетнув хол. Це був всього лише звичайнісінький черговий нічний виїзд із чергового готелю на черговий рейс, який закінчиться тим, що я, нарешті, опинюся дома.

На щастя, цієї пізньої години дороги були відносно вільними. Поїздка від готелю до аеропорту займе не більше трьох хвилин. Я запланував, що водій заїде за мною рівно о 2 годині ночі, щоб мати достатньо часу для реєстрації і проходження паспортного контролю перед моїм відльотом.

Однак була вже 02:05, а я усе ще стояв у темряві на вулиці. Я не знаходив жодних ознак присутності водія. За кілька хвилин я вирішив повернутися до вестибюлю, щоб поцікавитися стосовно затримки в адміністратора.

— З вами їде ще один пасажир, і ми чекаємо на нього, — повідомила вона. Я повернувся на вулицю і став чекати далі. Кожна наступна хвилина здавалася мені вічністю. Не з'являвся і ніхто з гостей, щоб їхати разом зі мною. *«Чи це не відмовка, яку порт'є використовує, щоб затримати мене?»*

Я знову повернувся на ресепшн, і порт'є, нарешті, викликала водія, який запропонував взяти мій багаж. Однак я передав йому лише валізу з одягом. Ми сіли у шатл, водій зачинив за мною двері, і ми рушили.

Як і очікувалося, до аеропорту ми прибули за лічені хвилини. Я увійшов до малолюдного терміналу й попрямував до стійки «Кенійських авіаліній». Службовець вручив мені три посадкових талони — по одному на кожен відрізок мого шляху. Я поклав два з них у сумку для ноутбука й кинув оком на чергу пасажирів, які очікували паспортного контролю. У цей час наступного дня я вже повернуся з Африки додому й буду спати у власному ліжку.

Щойно я рушив у напрямку будки паспортного контролю, як відчув, що хтось поплескав мене по плечу.

— Служба безпеки, — строго представився ламаною англійською один із чоловіків, що підійшли до мене. — Просимо пройти з нами.

2

Я не особливо переймався тим фактом, що мене зупинили офіцери служби безпеки. У деяких країнах, в яких я буваю, служби безпеки аеропорту часто проводять вибірковий обшук, щоб переконатися, що туристи не вивозять контрабандою з країни гроші.

«Це лише рутинна перевірка, — заспокоїв я себе. — Після кількох незначних запитань і швидкого огляду багажу я вирушу, нарешті, до Кенії».

Офіцери, які супроводжували мене, були одягнені в чорні штани й світлі сорочки з комірами та короткими рукавами. Коли мене ввели в маленьку імпровізовану кімнату для допитів, у якій стояв стіл і кілька стільців, на боках у них я помітив пістолети. Тимчасові перегородки, які виконували роль стін, були сірими. Через відсутність стелі кімнату наповнював шум терміналу аеропорту.

Я поглянув на годинник. Якщо я хотів встигнути на свій рейс, який відправлявся через сорок п'ять хвилин, мені потрібно було знайти спосіб прискорити цей процес. Співробітники служби безпеки не говорили англійською, тому я спробував заговорити до них по-французьки. Вони лише байдуже подивилися на мене. Судан і Росія підтримують тісні стосунки, тому я сказав їм кілька слів російською. Жодної реакції. Потім я спробував німецьку й, зрештою, чеську, мою рідну мову. Однак як би я не говорив, усі мої слова натикалися на їхнє мовчання.

— Ноутбук! — наказав один із офіцерів ламаною англійською.

Я відкрив сумку, вийняв ноутбук і поклав його на стіл. Ноутбук відразу ж увімкнули й почали чекати завантаження системи. Потім повернули комп'ютер екраном до мене, вимагаючи пароль.

— Нізашо! — запротестував я. — Це неможливо!

Я не мав жодного наміру повідомляти їм пароль, незважаючи на те, що жорсткий диск був зашифрований.

Поки офіцери вовтузилися з моїм комп'ютером, я якомога непомітніше зняв із паска телефон. Мій айфон був запрограмований на переформатування після десяти невдалих спроб уведення PIN-коду. Я почав один за одним вводити невірні коди, сподіваючись, що телефон автоматично зітре всю інформацію, що знаходиться у ньому. Однак на п'ятій спробі телефон завис, і мені довелося чекати хвилин п'ять, перш ніж я зміг продовжити. Я швидко вимкнув телефон — тепер для його відкриття потрібен був код-пароль, а мій відбиток пальця не спрацює, навіть якщо мене силою змусять прикласти його.

Один із офіцерів помітив, що я набираю щось на телефоні, — мені здалося, він подумав, що я намагаюся зателефонувати — простягнув руку й зажадав мій телефон. Я зволікав, щоб переконатися, що телефон повністю відімкнувся. Потім простягнув йому його. Він не намагався ввімкнути його, принаймні тоді.

— Камера! — наказав офіцер.

Я передав йому пристрій, і він заметушився. У цей момент я почув, як по гучномовцю на весь термінал стюардеса оголошує моє ім'я: «...Петр Яшек... Петр Яшек...». Через ранній виліт я не спав майже два дні, і все, чого мені хотілося, — це сісти в літак і розслабитися. Рівень стресу почав зростати.

— Ви затримуєте мій рейс! — роздратовано поскаржився я офіцерові.

— Немає проблем, немає проблем... — відповів він по-арабськи.

Співробітник служби безпеки перебирав папери в невеликій теці, що лежала перед ним.

— Мета? — домагався він.

— Я — турист, — відповів я. Офіцер ретельно вивчив мій паспорт, туристичну візу і реєстрацію в поліції.

— Ну турист, — пробурмотів він. — Ну турист!

Я знову поглянув на годинник. Була 3-тя година ночі, і посадку на мій рейс, напевно, уже завершено. Мій літак відлітав без мене, і мені доведеться летіти наступним рейсом.

Я подумав про дружину, яка хвилюватиметься, коли прокинеться і не виявить від мене текстового повідомлення. Я знав, що пізніше того дня моя донька складатиме випускний іспит з курсу «Внутрішні хвороби». Я помолився за Ваву, а в цей час офіцер, який чомусь зовсім не цікавився моєю валізою, жестом указав на сумку для ноутбука і запитав рваними фразами, чи є у мене якісь інші цифрові пристрої зберігання даних, як, наприклад, жорсткі диски або USB-накопичувачі.

Він порився в мої сумці для ноутбука і дістав звідти зовнішні жорсткі диски й інші цифрові пристрої. Коли ж він виявив мій запасний паспорт, його очі засяяли.

Оскільки я часто подорожую світом, чеський уряд видав мені три паспорти. Якби мені довелося відіслати один, щоб отримати візу для майбутньої поїздки, я все одно міг би подорожувати з двома: один для пред'явлення державним органам, а інший як резервний, на випадок втрати першого.

Співробітники служби безпеки оглянули мій другий паспорт і обмінялися багатозначними поглядами. *«Вони думають, що я шпигун»*. Вони забрали мої паспорти, вийшли з кімнати і повернулися з великим білим мобільним телефоном.

— Дивись, дивись, — наказав один із них, постукуючи по екрану телефону. — Фото!

Я не йняв віри своїм очам: на фотографії була зображена одна з моїх перших зустрічей із суданським пастором в «Озоні». Я доклав неймовірних зусиль, щоб мімікою не видати свого здивування.

— Це, можливо, я, — спокійно промовив я, — а, може, і не я.

— Ім'я! — наказав офіцер, указуючи на мого співрозмовника, зображеного на екрані. Я не відповів.

Офіцер провів пальцем по екрану й показав наступну фотографію.

— Ім'я? — наполягав він.

— А в чому проблема? — знизав я плечима. — Так, я зустрівся тут з деякими людьми.

— З якими людьми?

— Я зустрівся з друзями, з якими був знайомий раніше.

Він знову провів пальцем по екрану і повторив запитання. Я не надав жодної інформації.

Співробітники служби безпеки обмінялися кількома фразами по-арабськи і розчаровано вийшли з імпровізованої кімнати для допитів. Через кілька хвилин у двері увійшов добротного одягнутий офіцер у коричневих штанах і жовтій картатій куртці. Він, безсумнівно, мав вищий чин ніж у всіх присутніх, проте не вимовив ані слова, а лише мовчки став у кутку, спостерігаючи за тим, як його співробітники бомбардують мене своїми фрагментарними запитаннями. Моя відмова від співпраці змусила офіцерів викликати в аеропорт високопоставленого чиновника. А мої спроби обійти їхні запитання перетворили їхнє розчарування на гнів.

Близько 03:45 начальник служби безпеки зрозумів, що допит провалився. Він випустив потік арабських слів, і за кілька секунд офіцери зібрали свої документи, конфіскували мою ручну поклажу, сумку для ноутбука і мій гаманець.

— Ви не побажали співпрацювати з ними, — пригрозив мені офіцер, — тому тепер поїдете з нами.

3

Події, що призвели до ситуації, у якій я опинився, відбулися два місяці тому, коли я відвідував Ефіопію, беручи участь у великій конференції в місті Аддис-Абеба. Тижнева конференція в Ефіопії надавала можливість християнським керівникам із сусіднього Судану зібратися разом для консультацій, навчання і підбадьорення. На конференції я познайомився приблизно з п'ятнадцятьма громадянами Судану і більше, ніж десятьма експатріантів, місіонерів і представників організацій, які за кілька років до того були вислані з Судану. Метою моєї поїздки було налагодити співпрацю з новими партнерами, оцінити масштаби переслідувань християн і показати пасторам та іншим лідерам церков це протягом десяти хвилин моєї презентації.

Під час конференції пастор на ім'я Хасан розповів мені про молодого новонаверненого християнина з Дарфура, який був жахливо понівечений за віру у Хартумі, столиці Судану. Він дістав опік майже третини поверхні тіла, зокрема обличчя, грудей і рук.

Розповідь про цього молодого чоловіка, який так сильно постраждав за віру, торкнулася глибин мого серця і надзвичайно засмутила мене. Я зустрічав таку силу-силенну чоловіків, жінок і дітей у різних країнах світу, які перетерпіли величезні випробування за свою відданість Ісусові Христу! І щоразу, знайомлячись із черговим героєм віри, який носив на тілі сліди Христові, я дякував Господу за те, що Він дозволив мені працювати в організації, служіння якої спрямоване на задоволення духов-

них і фізичних потреб наших переслідуваних братів і сестер із різних країн світу.

— Чи потребує він медичної допомоги? — запитав я.

— Потребує, — відповів Хасан. — Чи є у вас можливість приїхати в Судан і зустрітися з ним?

Кілька днів потому я повернувся до Праги з надією запланувати поїздку в Африку, щоб відвідати цього пораненого християнина. У період із 2002 по 2011 рік я літав до Судану більше десятка разів, головним чином у південну частину країни, проте останнім часом там не бував. Після відділення Південного Судану 2011 року в Судані посилилася ворожість до християн.

У січні 2005 року Народно-визвольний рух Судану і уряд країни підписали Мирну угоду, покликану покласти край громадянській війні, розвинути демократію на всій території країни і справедливо розділити прибуток від продажу нафти. Угода також окреслила шестирічний графік розробки плану відділення Південного Судану від Північного. Із настанням 2011 року дві частини Судану стали незалежними країнами — Суданом і Південним Суданом — географічно розділеними між собою Нубійськими горами. Майже весь Судан є мусульманським, тоді як Південний Судан і Нубійські гори населені великою кількістю християн.

Нині у світі проживає близько п'яти мільйонів нубійців, і приблизно півтора мільйона з них живуть у Нубійських горах. Решта була вигнана здебільшого в інші частини Судану. Менше половини нубійців вважають себе християнами, проте президент Башир убачає у них серйозну загрозу собі та своєму тоталітарному режимові. Метою Башира є повна ісламізація й арабізація Судану. Тому ісламський уряд у Хартумі, прагнучи знищити народ нуба, який він вважає загрозою ісламському праву, почав здійснювати напади на мирне населення і заборонив надання гуманітарної допомоги в районі Нубійських гір на території, що розкинулася на сто п'ятдесят кілометрів. Навіть відвідування цього району є протизаконним.

Башир сприймає жителів Нубійських гір як загрозу, бо він сприймає як загрозу християн. Самим своїм існуванням, на думку уряду Башира, нубійці вже чинять державну зраду, а будь-хто, хто намагається пролити світло на звірства, спрямовані проти жителів Нуби, на його думку, займається шпигунством.

* * *

Отримання візи для цієї поїздки виявилось справою простішою, ніж я очікував. Усе, що мені потрібно було для подання анкети, — це бронь у суданському готелі, тому я забронював номер у хартумському готелі «Парадіз» і домовився, щоб у разі потреби готель зареєстрував мій візит у місцевому відділку поліції.

Забронювавши номер, я поїхав до Відня, найближчого міста, де знаходилося посольство Судану, щоб подати заяву на отримання туристичної візи, знаючи, що мені можуть відмовити. У мене не було іншого вибору: подаючи заявку на візу, я й гадки не мав, чи зможу в такий короткий термін призначити зустрічі з кимось із керівників церкви, а на те, щоб попросити одну з конфесій надати мені запрошення для подання заяви на отримання релігійної візи, у мене було мало часу. Окрім того, що я був значно обмежений у часі, украй малоймовірним здавалося і те, що ісламістський уряд Судану видасть мені візу, яка дозволяла б християнську релігійну діяльність. Щоразу, коли я вперше приїжджаю до країни, окрім робочих зустрічей намагаюся ознайомитися бодай із деякими популярними пам'ятками, тому я не мав жодних сумнівів стосовно доцільності прохання про надання мені туристичної візи — я хотів, частково, бути й туристом. Коли служителі, такі як я, потрапляють у країну, де переслідують християн, вони не мають абсолютно ніяких гарантій. Іноді всі заплановані зустрічі можуть пройти безперешкодно; а іноді може не бути можливості зустрітись навіть із одним християнином з міркувань безпеки або через непередбачені обставини.

У суданському посольстві я показав бронювання готелю й авіаквитків, заповнив необхідні анкети і через дві години отримав туристичну візу.

Запланувавши поїздку, я почав зв'язуватися з підпільною мережею пасторів і християнських служителів, із якими познайомився на конференції у жовтні. Дехто з них не відповів. Інші ж повідомили, що їх не буде на місці. Використовуючи захищені канали електронної пошти й уникаючи слів, які могли б викликати підозру, якби наші повідомлення все ж були перехоплені урядовцями, я почав розробляти детальний план свого візиту в Хартум. У цьому мені допомагали кілька пасторів, а особливо пастор Хасан із Нубійських гір.

Прибувши до Хартума, я зміг відвідати руїни нещодавно знищених церков. Бачити зруйновані, спалені дотла й знесені бульдозером церкви завжди важко. У такі миті мене охоплює смуток за людей із цих громад, і серце наповнюється вдячністю за свою власну церкву.

Однак такі видовища більше не шокують мене. Упродовж багатьох років я відповідав за проєкти з реагування на переслідування у багатьох країнах світу, де християнські церкви перетворено на руїни. У Хартумі більшість цих осквернених релігійних будівель належали громадам віруючих із Нубійських гір, які стали об'єктом жорстоких переслідувань з боку власного уряду. Відповідно до заяв суданської влади, причиною знесення цих церков є порушення їхніми громадами закону про зонування, однак насправді це всього лише привід для переслідувань християн. Адже всі ці будівлі стояли там уже протягом десятиліть.

Народ нуба став офіційним ворогом суданського режиму, тому його переслідували у політичних, культурних і духовних аспектах. Для мене була очевидною справжня причина цих жорстоких гонінь: християни виконували Велике Доручення Христа йти і навчати всі народи, зокрема й ті, що перебувають під верховенством ісламу. Саме в цьому і полягає їхній тяжкий «злочин».

Коли я спостерігав, як страждають за віру ці мужні діти Божі, це зміцнювало мою власну віру й додавало рішучості прийти їм на допомогу. Мене турбувало й засмучувало жорстоке поводження з ними з боку уряду, але я відчував, що завдяки багаторічному досвіду і мережі зв'язків «Голосу мучеників», я зможу їм допомогти.

Однак найяскравіші враження від споглядання зруйнованих будівель бліднули порівняно з тим, які травми отримували самі християни. В останній день візиту я нарешті зміг зустрітися з молодим чоловіком, який потребував медичної допомоги та про якого пастор Хасан розповів мені ще в Аддис-Абебі. Я знав, що сама зустріч може поставити під загрозу як і його безпеку, так і мою власну, тому не ризикнув запросити його в «Озон». Натомість ми домовилися зустрітися пізно ввечері в приватному будинку недалеко від місця, де він жив.

Моїм перекладачем був новонавернений з ісламу Монім — чоловік, який на власному досвіді пережив переслідування: після того, як він увірував у Христа, його заарештували й катували електричним струмом. Він був навмисно заарештований службою безпеки саме в той момент, коли повинен був захистити ступінь магістра, що не дало йому можливості здобути диплом. Я захоплювався його мужністю і був удячний за його перекладацькі навички.

Ми з Монімом зустрілися із молодим чоловіком на ім'я Алі Умар Муса, який отримав надважкі опіки під час урядового нападу. Я розпитав, яку медичну допомогу йому вже було надано, а також яку ще допомогу йому планують надати, щоб вилікувати опіки. З допомогою Моніма я попросив його зняти сорочку, щоб зробити знімки його травм. Ці фото допоможуть лікарям, які співпрацюють із «Голосом мучеників», знайти як-найефективніші способи надання допомоги Алі.

Я також запитав Алі про його віру, однак він, здавалося, не розумів запитання або ж не хотів відповідати. Монім нахилився

й тихо пояснив мені, що друзі й однокурсники Алі, присутні в кімнаті, і гадки не мають про його навернення у віру. Не дивно, що він не хотів відкрито говорити про те, що залишив іслам заради віри в Ісуса!

Вийшовши з будинку, де відбувалася зустріч з Алі, ми з Монімом домовилися ще про одну зустріч, під час якої я почув його свідчення про те, як він увірував, що Ісус — Син Божий, а також узяв інтерв'ю в Моніма і почув докладну історію його віри.

Роздуми про переслідування християн у Судані повернули мене до спогадів про переслідування християн у Чехословаччині, які страждали від комунізму за часів моєї молодості.

Після цих зустрічей (а я планував, що ця делікатна розмова буде моєю останньою зустріччю в Судані) я переніс фотографії травм Алі на зашифрований розділ у своєму ноутбуці — тому самому ноутбуці, який тепер лежав на столі й у якому порпалися двоє співробітників служби безпеки.

4

Двоє охоронців вивели мене з кімнати для допитів і повели з приміщення аеропорту в білий Land Cruiser, що чекав на вулиці. Це був один із багатьох різновидів цієї марки, що наводнили запилені вулиці Хартума. Упродовж п'ятихвилинної поїздки до управління НСРБ, Національної служби розвідки і безпеки Судану, я сидів на задньому сидінні. Мене відвели до кімнати очікування, розташованої поруч із кабінетом генерала, і я сів на коричневий шкіряний диван. У приміщенні не було ні кондиціонера, ні опалення, проте навіть о 04:30 ранку температура все ще була приємною для мене, одягнутого в джинси і футболку.

Я прочекав кілька годин. Озброєний АК-47 охоронець сидів на стільці біля дверей кімнати очікування й охороняв вихід. Його підборіддя впало на груди, і я навіть подумав, чи вдалося б мені втекти, хоча й усвідомлював, що він будь-якої миті може прокинутися.

Майже через три години прийшли двоє співробітників НСРБ і забрали мене з кімнати очікування.

— Я хочу зв'язатися з посольством, — сказав я їм. — Я хочу зв'язатися зі своєю сім'єю.

Однак моє прохання проігнорували, а мене повели в кабінет для допитів.

— Ви працюєте в «Голосі мучеників», правильно? — запитав слідчий.

Я не міг поставити під загрозу роботу, яку виконую, тому знайшов спосіб відповісти, не видаючи їм інформацію, яка могла

б заподіяти комусь шкоду. Адже тепер багато християн у багатьох країнах залежать від моєї здатності мудро відповідати на запитання. Офіційно я не був співробітником «Голосу мучеників»: я співпрацював із цією організацією як незалежний консультант, тому для мене не склало труднощів з упевненістю заперечити:

— Ні!

Він повторив запитання.

— Я консультую людей, які надають допомогу стражденним, — наполягав я, підкреслюючи свій досвід роботи в адміністрації лікарні. Слідчий дістав із папки аркуш паперу й почав зачитувати список імен, роблячи після кожного паузу.

Імена, звичайно ж, належали пасторам, із якими я познайомився у жовтні минулого року в Ефіопії. У моїй пам'яті відразу ж ожили спогади про підозрілих суданських чоловіків, яких я помічав, прогулюючись холлом готелю під час конференції. Навіть тоді я думав, що вони мають підозрілий вигляд. Нарешті я зрозумів: ці люди були агентами уряду — інформаторами, завдання яких полягало у збиранні інформації про християн, присутніх на конференції.

Я, мушу зізнатися, не пам'ятав імен усіх людей, із якими зустрічався в Аддис-Абебі, проте відмовився назвати навіть ті, які пам'ятав.

Через кілька хвилин слідчий закрив папку.

— Якщо не будете співпрацювати, — настрахав він, — знайте, що нам доведеться затримати вас тут надовше.

Він провів мене назад до кімнати очікування, і впродовж ще кількох годин я чекав на дивані.

Коли офіцер НСРБ нарешті завів мене назад у кабінет на допит, я побачив, що на столі лежить мій відкритий ноутбук, а поруч із ним — зовнішні жорсткі диски й камера. Перед поїздкою до Судану я переніс фотографії зі свого старого ноутбука на новий. Я був на сто відсотків упевнений, що видалив усі фотографії із зовнішнього жорсткого диска, і тому під час допиту

особливо не переживав про безпеку вмісту, зашифрованого в комп'ютері. Я був упевнений, що пристрої чисті.

Однак від того, що я почув за мить, у мене по шкірі поповзли мурахи.

Слідчий натиснув кнопку на моєму ноутбучі, і я почув у динаміках знайомий голос: *«Зараз ми перебуваємо в Нубійських горах...»* Голос належав моєму колезі. *«Чому на моєму зовнішньому жорсткому диску відео 2011 року?»*

У 2012 році, на початку Другої громадянської війни у Нубійських горах, за які велася палка боротьба, я разом із іншими християнськими лідерами вирушив до Нубасу, щоб задокументувати військові дії і запропонувати допомогу переслідуваним християнам, які роками вели християнську місіонерську роботу в гірському регіоні, що відділяє Судан від Південного Судану — роботу, яку суданський уряд вважає протизаконною.

Один із наших авіарейсів, які доставляли допомогу в Нубійські гори, став останнім, якому дозволили приземлитися. Після цього повітряний простір було закрито, а злітно-посадкові смуги — розбомблено. Починаючи з 2011 року, уряд Судану заборонив надання будь-якої допомоги, і мені було відомо, як жорстоко він переслідував порушників. Протягом більше п'ятнадцяти років за наказом президента Башира Нубійські гори постійно зазнавали бомбардувань, однак лише нещодавно Організація Об'єднаних Націй почала дослухатися до людей, які повідомляли про ці бомбардування, — таких людей, як мій друг, чий голос зараз звучав на демонстрованому мені відео. *«Проте як це відео потрапило на мій ноутбук?»*

Слідчий поклав на стіл фотографію двох чоловіків, що сидять усередині фюзеляжу літака. Я відразу ж упізнав фото і, придивившись, помітив напис внизу: *«Прямуємо в зону воєнних дій»*.

Раптово все стало жахливо зрозуміло. Національній розвідувальній службі вдалося відновити видалені мною відео й фотографії із моїх зовнішніх жорстких дисків — тих, які я ви-

користувався для перенесення файлів із попереднього ноутбука в зашифрований розділ жорсткого диска нового. Вони також знайшли спосіб відновити видалені цифрові зображення тіла Алі, які я зробив у останній вечір своєї нинішньої поїздки, незадовго до арешту.

— Як звати цього чоловіка? — запитав слідчий, указуючи на фотографію молодого студента-християнина.

Я відмовився відповідати, гублячись у здогадках, як вони могли отримати доступ до видалених файлів. Раптом страшна здогадка майнула в моїй голові і мене охопило жахливе відчуття, що мурахами пробігло шиєю й хребтом, а потім боляче защеміло у животі: *«Я впевнений, що видалив фотографії, проте не очистив SD-карту пам'яті камери за допомогою спеціальної програми, яка зробила б відновлення файлів неможливим»*. Чоловік дістав аркуш паперу й почав зачитувати перелік імен. Я відразу ж зрозумів, що імена було взято з контактів у моєму обліковому записі в скайпі. Розвідувальна служба дістала доступ до нього й використовувала мої контакти, аби відстежити мої зв'язки зі співробітниками «Голосу мучеників» та інших християнських організацій.

Лише тепер я усвідомив, що у мене справді великі проблеми. Мені було відомо, що уряд Судану має цілком вагомні аргументи проти мене, оскільки в очах його жорстокого закону ті, хто здійснюють християнське служіння, вважаються не лише шпигунами, але й ворогами держави.

5

Кілька годин по тому мене відвели в кабінет для допитів, і я побачив розкидані по столу фотографії. Там були десятки знімків, на яких я заходив до готелю «Парадіз», виходив з нього, перетинав вестибюль, їв у «Озоні», відвідував зруйновану церкву. Упродовж останніх чотирьох днів влада Судану, як виявилось, стежила за мною й документувала всю мою діяльність у Хартумі. Слідчий показав мені фотографії з зеленкуватим відтінком, зроблені камерою нічного бачення. *«За мною стежили вдень і навіть уночі»*. Я надзвичайно переживав і дуже розхвилювався, проте старанно намагався зберегти спокійний вигляд.

Нарешті слідчий витягнув SD-карту й триумфально жбурнув її на стіл. Карта пам'яті була захищена паролем і містила копії моїх фінансових звітів. Під час подорожей я носив її з собою у гаманці, щоб мати можливість своєчасно оновлювати фінансову інформацію. Однак для слідчого розвідувальної служби ця картка була ще одним доказом моєї приналежності до шпигунської організації.

— Будь ласка, дозвольте мені зв'язатися з посольством, — знову попросив я. — Дозвольте мені зв'язатися з моєю сім'єю.

Нічого не відповівши, слідчий провів мене назад до кімнати очікування, а за кілька годин знову забрав, щоб провести черговий кількахвилинний допит. Так тривало до кінця дня, а потім — до пізньої ночі. У печалі й мовчанні я очікував, знаючи, як хвилюватиметься Ванда, і дивувався, наскільки небезпечною була ситуація, у якій я опинився. Щоб порушити одноманітність

і дати мені розім'яти ноги, слідчий дозволив мені перейти на сходову клітку. Було близько півночі, проте Управління національної розвідувальної служби Судану все ще кипіло в роботі, і я раз у раз спостерігав, як співробітники піднімаються і спускаються сходами.

Чекаючи, я згадував своїх батьків, які роками зазнавали гонінь у комуністичній Чехословаччині за те, що були християнами. Я народився у християнській родині в 1960-х роках за часів панування комунізму, коли моя країна була частиною так званого Східного блоку у сфері впливу Радянського Союзу. За десятиліття до мого народження християни переживали жорстокі тортури, тюремне ув'язнення, а часто і смерть по всій окупованій комуністами Європі. Це був час, коли уряд сильно переслідував нас і забороняв проповідувати нашу віру за межами дозволених і контрольованих державою церков.

Оскільки мій батько був пастором, наша сім'я змушена була часто переїжджати з місця на місце. Коли я був учнем четвертого класу, ми вже вкотре поміняли місце проживання й переселилися до іншого міста. Мені, наймолодшій дитині в сім'ї, переїжджати в новий район у розпал навчального року завжди було надзвичайно важко, оскільки щоразу однокласники запитували мене: «Чим займається твій батько?»

Це природне запитання, однак я боявся сказати правду. Я боявся, що мої однокласники сміятимуться, якщо дізнаються, що мій тато — пастор, тому я говорив, що він — бджоляр. Моя відповідь не була *цілковитою* брехнею, тому що в тата справді було хобі — доглядати за бджолиними вуликами. Проте у глибині душі я знав, що брешу, і мій розум завжди повертався до біблійної історії про те, як інший Петер, Симон Петро, учень Христа, зрікся свого Господа, стверджуючи, що не знає Його (Євангелія від Луки 22:54–62).

У дитинстві мене переслідувало усвідомлення, що я зрікся Христа. Мені було соромно за самого себе. Коли я в п'ятнадцяти

цять років став християнином і почав по-справжньому жити християнським життям, я ухвалив свідоме рішення ніколи більше не зрідкатися свого Спасителя.

У роки мого навчання в середній школі церкву батька часто відвідували співробітники служби безпеки. Вони стежили за його служінням, за ним, а потім повідомляли про його християнську діяльність уряду. Окрім служіння в церкві, мої батьки також вели по всій країні таємну, підпільну програму з навчання учнівству молоді. Одного разу я повернувся зі школи й довідався, що моїх батьків заарештовано. І перш ніж їх відпустили, їм довелося пройти масу виснажливих допитів службою безпеки.

Саме мій батько навчив мене, як поводитися під час допитів, пояснив важливість відповідати на запитання послідовно й обережно, оскільки слідчі часто ставлять одні й ті ж запитання багато разів, щоб виявити різницю у відповідях. Він також навчив мене ретельно розділяти інформацію, *уже відому слідчому*, і ту, яку *він хоче дізнатися*.

Я не знав, що принесе мені наступний день, і почувався погано підготованим до цього, однак намагався заспокоїтися, покладаючись на Божу обіцянку Давидові, яку Він дав у Книзі Псалмів: «Пильнує Господь недосвідчених, став я нужденний, та Він допоможе мені» (Книга Псалмів 116:6).

Розмірковуючи про цей псалом, я помітив чоловіка, який спускався сходами. У нього було сиве волосся й довга сива борода, а шкіра його була світлою, більш як у араба, ніж як у суданця. Я бачив його раніше. Він сидів у холі готелю «Черчіль» в Аддис-Абебі два місяці тому. Я вмить усе зрозумів: «*Суданській службі безпеки було відомо про мене все ще до того, як я прибув у країну*».

6

Двадцять дві години тому, коли мене допитували в аеропорту Хартума, за чотири тисячі кілометрів на північний захід у нашому будинку в Празі моя дружина Ванда з нетерпінням чекала звістки від мене.

О 07:30 Ванда почала хвилюватися. Вона повинна була отримати від мене повідомлення до того, як мій рейс вилетів із Судану о 2-й годині за її часом. Найпізніше я повинен був вийти на зв'язок або надіславши СМС, або по скайпу до 07:30, коли мій рейс вилетів із Найробі в Амстердам. «*Можливо, Петр пропустив свій рейс?*» — губилася вона у здогадках. Ванда знала, що я мав прибути до Праги о 17:30, проте до вечора від мене все ще не було жодної звістки. Вона перевірила розклад рейсів авіакомпанії і дізналася, що того вечора було заплановано ще два вхідних рейси з Амстердама, причому останній повинен був прибути о 22:30.

Ванда виросла номінальною католичкою. Вона була внучкою фермера, якого комуністи кинули до в'язниці за опір їхнім спробам відібрати в нього землю. Упродовж усього раннього періоду свого життя вона не цікавилася Богом. У двадцять років Ванда почала працювати в лікарні — у тому ж відділенні, де працював і я.

Одного разу я свідомо залишив Біблію в кімнаті чергового персоналу, щоб читати її під час своєї зміни. Протягом декількох тижнів я підозрював, що, окрім мене, її читає хтось іще. Коли

завідувач відділення зажадав, щоб Біблію прибрали, Ванда підійшла до мене і попросила дати їй Біблію.

У листопаді 1989 року, коли в Чехословаччині під час Оксамитової революції стіни комунізму почали падати, стіни навколо серця Ванди також поступово руйнувалися. Згодом Ванда увіривала. Коли у віці п'ятнадцяти років я присвятив своє життя Христу в літньому таборі у Східній Німеччині, то пообіцяв собі, що ніколи не одружуся й не виховуватиму дітей за панування комунізму. Однак усе змінювалося, і я усвідомив, що ця смілива й гарна жінка, а також її християнська віра, що розквітла в ній, полонили моє серце.

Згодом між мною і Вандою встановився тісний зв'язок, і ми годинами обговорювали Євангелію й свою спільну відданість Ісусові Христу. Наша дружба незабаром переросла в любовні стосунки, і 6 квітня 1990 року ми обмінялися шлюбними обітницями. Як прийнято у нашій країні, після весілля Ванда стала Вандою «Яшковою» — це прізвище чеською мовою означає, що тепер вона «належить» Яшеку.

Ванда довірилася мені, а разом ми довірили своє майбутнє Христові, незалежно від того, що чекало нас попереду.

* * *

Того ранку Вава здала свій останній іспит із внутрішніх хвороб і провела вечір, святкуючи цю подію з друзями. Близько 22:30 вона отримала стурбоване текстове повідомлення від матері: «Пропав батько». Вава відразу ж кинулася додому.

Вони з братом намагалися заспокоїти Ванду. «А раптом він не мав можливості зателефонувати? — припускали вони. — А може, часу на пересадки було замало».

Ваві, яка вільно володіла англійською мовою, було доручено телефонувати в різні інстанції, проте у неї не було жодних

інструкцій, яких необхідно було дотримуватися у разі мого зникнення. Щоразу, коли я подорожував, я залишав Ванді інформацію про свої готелі й рейси. Перший дзвінок моя дружина зробила нашому пастору. Відразу ж церква, за домовленістю між її членами, почала молитовний ланцюжок, щоб до Бога безперервно підносилися за мене молитви. Потім Вава попередила співробітників «Голосу мучеників», що її батько не повернувся з поїздки, а згодом зателефонувала в чеську поліцію. «Мій батько мав повернутися з Судану, — повідомила вона, — але він не прибув у аеропорт. Ми не знаємо, що з ним трапилося». Офіцер попросив детальну інформацію про фінансовий стан нашої сім'ї, мою контактну інформацію, історію нашої сім'ї і список родичів, а також про будь-які зв'язки, які могли б допомогти знайти мене. Нарешті поліція внесла мое ім'я в Інтерпол до списку громадян, зниклих безвісти.

Усю ніч члени моєї сім'ї провели в інтернеті, шукаючи інформацію про те, що робити далі. Наступного ранку Вава зателефонувала в посольство Судану у Відні, однак це не допомогло просунутися вперед ні на крок. Вона поклала слухавку й відразу ж зателефонувала в посольство Чехії в Каїрі, яке лобіює інтереси Чехії також у Судані. Однак оскільки була п'ятниця, щотижневий вихідний день в урядових установах Єгипту, на дзвінок ніхто не відповів, тому вона залишила голосове повідомлення й зателефонувала в Міністерство закордонних справ у Празі.

— Зник наш батько, — повідомила вона. — Нам потрібна допомога!

На подив Вави, удень у п'ятницю на її дзвінок відповів посол Чехії в Каїрі. Він почав розпитувати подробиці стосовно моєї поїздки.

— Чим він займався у Судані? — запитав посол. Вава відповіла, що я — турист. — Чи відомо вам про існування будь-яких конфліктів, що могли призвести до його арешту?

— Ми — християнська сім'я, — відповіла Вава і назвала церкву в Празі, яку ми відвідуємо. Посол повісив слухавку з обіцянкою роздобути про мене будь-яку інформацію.

Однак незабаром Ваві довелося відмовитися від прикриття, що я — турист, тому що Судан — не та країна, куди зазвичай їздять для огляду визначних пам'яток. Окрім того, було б дивно, що батько поїхав у відпустку один, без дружини й дітей.

Протягом дня у перервах між незліченними телефонними дзвінками Вава і її брат Петр молилися разом із матір'ю. Мій заступник із «Голосу мучеників» відразу ж прибув до нас додому і разом із Вавою взявся телефонувати.

Вони подзвонили в готель «Парадіз» у Хартумі й дізналися, що я вирушив у аеропорт на шатлі. Потім видзвонили водія шатла, але, оскільки той розмовляв лише арабською, вони не змогли отримати від нього жодної інформації. Представник «Кенійських авіаліній» повідомив, що я зареєструвався на рейс, проте у літак не сів.

Отож, моїм останнім відомим місцем перебування був аеропорт Хартума, тому моя сім'я дійшла висновку, що мене, мабуть, не викрали. Тепер Ванда боялася не менш тривожної реальності: я перебував під арештом уряду Судану.

7

Відразу після півночі, коли я вже дрімав на тому дивані в кімнаті очікування поруч із кабінетом генерала, мене розбудили й знову повели в кабінет для допитів. Я щосили намагався якомога швидше налаштувати свої розум і тіло в режим пильності. До кімнати увійшов офіцер з папкою в руках. Він викликав трьох конвоїрів, показав їм уміст папки і підписав документи. Коли я побачив, що він закрив папку і передав її одному з конвоїрів, то відразу ж зрозумів, що відбувається.

«Мене відправляють до в'язниці». Папка, у якій містилися особисті справи і фотографії тих, із ким я зустрічався в Хартумі, свідчила про те, що мене збираються допитувати не лише до відправлення наступного рейсу. Вони проробили занадто багато роботи, щоб просто затримати мене на кілька годин. Тепер мене заарештовано. І моє перебування, імовірно, не буде коротким. Мені повернули валізу й одяг, однак слідчі залишили в себе обидва мої паспорти, посвідчення особи, водійські права, сумку для ноутбука та її вміст.

Двоє озброєних до зубів конвоїрів заштовхали мене на заднє сидіння маленької білої Kia. Один із них сів на пасажирське сидіння поруч із водієм, а інший — із автоматом напоготові — поруч зі мною.

За двадцять хвилин автомобіль зупинився поруч із відносно невеликою непоказною чотириповерховою будівлею — в'язницею Національної розвідувальної служби Судану для політичних в'яз-

нів. Мене завели всередину й передали мою справу начальнику в'язниці. Так почався повільний процес прийому до в'язниці.

— Коли ви навчалися у початковій школі? — запитав чиновник.

Це було дивне запитання, проте воно не здивувало мене. Я знав, що суданський офіцер служби безпеки, найімовірніше, спробує зібрати якомога більше інформації про мене, мою сім'ю та коло мого спілкування. Я був знайомий із таким видом допиту: він нагадував запитання, які зазвичай ставили заарештованим за часів комунізму в Чехословаччині. Я глибоко зітхнув, щоб заспокоїти нерви.

Я не збирався видавати чиновнику будь-яку інформацію, яку він міг би використати проти мене, тому мовчав. Зрозумівши, що я відмовляюся відповідати, він мовчки поглядом вступився у мене. На ту мить я не спав уже протягом сорока восьми годин і почувався знеможеним. Я здогадувався, що чиновник має намір чекати відповіді до переможного кінця, тому запропонував кілька випадкових дат, які він і записав.

— Як звать вашу матір? — продовжував він.

— Мама померла вісімнадцять років тому, — відповів я, проте він усе одно наполіг на тому, щоб я назвав її дівоче прізвище. Я вирішив, що імовірність того, що ця інформація буде компрометувальною, невелика, тому відповів.

Чиновник зазирнув у документи, розкладені перед ним на столі, у пошуках наступного запитання.

— Хто є батьками трьох ваших родичів?

Ці запитання тривали протягом якогось часу, і я байдуже давав на них часто неточні відповіді, щоб прискорити процес. Мій годинник було конфісковано, і тому я не знав, котра година. Найімовірніше — перша ніч.

Офіцер закінчив допит і передав мене тюремному фотографові. Коли він робив величезні знімки спереду й збоку, у мене

знову виникло відчуття, що моє перебування тут затягнеться на довше, ніж на одну ніч.

Перш ніж я здав свою валізу, тюремник дозволив мені взяти з неї кілька предметів одягу: пару штанів, дві сорочки, кілька пар спідньої білизни й пару шкарпеток. Я також прихопив мило, зубну щітку й пасту. Пасок же і легку літню куртку мені заборонили взяти. Зазвичай, подорожуючи в Африку, я брав із собою ще й запасний рушник, однак, оскільки цього разу в мене був заброньований номер у готелі «Парадіз», я не бачив потреби везти з собою рушник — це було рішення, про яке тепер дуже жалкував.

Мене і ще одного новоприбулого ув'язненого підвели до ліфта, який доставив нас на третій поверх. Тихий коридор був майже не освітлений; піднявши очі, я помітив, що більшість лампочок вимкнено. Проходячи по коридору, я бачив прямокутники світла, що падало з маленьких віконць у дверях деяких камер. Темрява в коридорі та яскраве освітлення камер дозволяли співробітникам бачити, що відбувається у кожній камері, утім ув'язнені не могли бачити охоронців у коридорі.

Біля однієї з камер мої супровідники зупинилися. Один із них відімкнув двері й провів ув'язненого, який стояв поряд зі мною, у переповнену камеру. Я рушив було за ним, проте отримав указівку чекати.

Пройшовши коридором трохи далі, ми зупинилися біля іншої камери. Наглядач відімкнув двері й жестом наказав мені увійти. Камеру наповнювало різке світло флуоресцентної лампи, що освітлювало п'ятьох чоловіків, які лежали на підлозі. Шостий розтягнувся на єдиних металевих нарах. Коли я увійшов, ув'язнені заворушилися. Ці камери були розраховані на одного в'язня; ті, хто їх планували, і не здогадувалися, що настільки обмежений простір доведеться ділити семи ув'язненим.

Коли я спостерігав за тим, як мої супровідники розвертаються, щоб іти, мій погляд упав на брудну бежеву фарбу, якою

були пофарбовані важкі металеві двері, і я почув клацання автоматичного замка. Я відразу ж упізнав цей звук. Я упізнав цю камеру. Я був тут раніше. Тільки цього разу це був не сон...

Я оглянув своє нове оточення і замислився над тим, як ми всі семеро житимемо у цій камері завширшки не більше двох з половиною і завдовжки приблизно чотири метри. Стіни мого нового притулку були брудними, кругом повзали й літали комахи: мурахи, мухи і комарі. Я помітив низькі дерев'яні двері, які не зачинялися. Вони відокремлювали зону туалету й душу. Я відчув запах цвілі, яка покривала стіну поруч із цією примітивною ванною кімнатою. Душ не працював, а металевий унітаз у західному стилі був заіржавілий. Зі стіни стирчав шланг, яким подавалася вода, проте я скоро дізнався, що вона буває лише раз чи двічі на день, а іноді її немає цілий тиждень. Я навчився збирати пляшки і наповнювати їх щоразу, коли з'являлася вода.

Іржава металева рама єдиних у кімнаті нар глибоко в'їлася у простір, як і стіл зі стільцем. Кімнату наповнював нестерпний сморід немитих тіл. Усвідомивши реальність цієї нової для мене ситуації, я відчув, як мій шлунок ніби вивертає навиворіт. *«Як довго мені доведеться це терпіти?»*

У чоловіків, які лежали на підлозі, були матраци та ковдри. Вони підсунулись ближче одне до одного, щоб звільнити для мене хоч трохи місця біля входу в туалет. Мені не видали матрац, і брудна плиткова підлога холодила мені спину через тонку футболку. Я спробував замінити ковдру своїми запасними сорочками. Однією я накрив верхню частину тіла, а іншу обгорнув навколо ніг. Однак вони мало чим допомогли у боротьбі

з зимовими протягами. Я запитував себе, як скоро я захворію. Кімнату освітлювало яскраве світло. Я думав про своїх дружини і дітей. «*Мабуть, вони дуже хвилюються*». Тривога давила на мене, немов камінь.

Так, згорнувшись калачиком на холодній підлозі у переповненій брудній камері, я спробував поспати хоча б декілька годин.

* * *

Близько 04:30 мене розбудив *азан*, гучний спів ранкового заклику до молитви. Він зазвучав у в'язниці з першими променями світанку й поширювався із камери в камеру, пробуджуючи кожного мусульманина для молитви. Я відразу ж насторожився і почав уважно оглядатися.

Чоловіки навколо мене піднялися і почали здійснювати ранкові обмивання. У них усіх були довгі бороди й лише коротка щетина замість вусів. Таких людей я бачив і раніше серед екстремістів у інших мусульманських країнах. Я помітив, що більшість із них одягнені в довгі, балахонисті *халабії*, звичний для арабських чоловіків одяг. Я відійшов, щоб дати їм доступ до високого *ібрига* з водою, що стояв у ванній кімнаті. Пластикові посудина з довгим носиком не виглядала чистою, але я знав, що без цього ритуального обмивання мої сусіди по камері не зможуть розпочати свої ранкові молитви.

— Коли ми молимося, — наказав мені по-англійськи один із співкамерників, — ти повинен прокинутися і стояти тут, — він указав на дальній куток кімнати. — Ти не можеш потрапляти нам на очі.

З кутка кімнати я спостерігав, як кожен із них кланяється наполовину наповненій водою посудині. Щоразу вони нахилилися до підлоги і били головою щось, що саме — я не бачив. Вони повторювали цей рух більше десятка разів у той час, як кімнату наповнював звук скандованої ними молитви.

Закінчивши молитися, чоловіки повернулися на свої матраци, оскільки простір у кімнаті був украй обмежений. Ті, хто говорили по-англійськи, почали розпитувати мене.

— З якої ти країни і чому тут?

— Я з Чехії, — відповів я. — Я збирався уже їхати з Судану після чотириденного візиту, коли був затриманий в аеропорту суданською службою безпеки, яка також конфіскувала мої ноутбук, камеру і телефон.

— Чим ти займаєшся?

Оскільки було очевидно, що я білий європеєць, я знав, що вони, ймовірно, здогадуються, що я християнин. Однак я вирішив не розповідати про те, що насправді робив у Судані: що я приїхав у їхню країну, щоб зустрітися з суданськими пасторами. Замість цього я розповів їм про свою приватну консалтингову фірму, що працює у сфері охорони здоров'я, і пояснив, що приїхав до Судану як турист.

— Тут немає газет, — сказав хтось із ув'язнених. — Розкажи щось із новин.

Перше, що спало мені на думку з новин, це теракт 13 листопада в Парижі, який стався менше місяця тому.

— Через низку скоординованих терактів у декількох місцях по всьому місту, — повідомив я, — загинуло 129 осіб.

Я додав, що відповідальність за підлив терористів-смертників і масові розстріли взяв на себе ІДІЛ.

Присутні на мить завмерли, а потім вибухнули шаленими криками «Аллаху Акбар!». Я був вражений і не міг стримати глибокий стогін. Мої очі розширилися. Чоловіки скочили з підлоги і почали радісно обійматися, переможно здіймати догори руки і танцювати в нашій переповненій камері, плескаючи одне одного по спині й регочучи. Я відповз задом до найближчої стіни, мої руки раптово стали липкими від поту. Краплі стікали по верхній губі й по лобі. Я доклав неабияких зусиль, щоб не тремтіти.

Упродовж декількох хвилин мої сусіди по камері святкували успіх терористичної операції у Франції. Я бачив такі мусульманські святкування по телевізору, однак пережити подібне на власному досвіді було шоковим.

У ті страшні миті я усвідомив, що був ув'язнений у камері з ісламськими екстремістами. Найближчими днями я дізнаюся ще більше: мої сусіди по камері самі є членами ІДІЛ.

9

Один із моїх співкамерників навчався на фармацевта. Він чудово володів англійською і розповів, що його заарештували в Туреччині під час спроби дістатися Сирії, де він планував запропонувати свої знання у сфері медицини до послуг Халіфату. Дуже скоро я виявив, що він не єдиний із моїх сусідів по камері з такою прихильністю. Для позначення «Ісламської держави» вони використовували арабську абрєвіатуру «ДАІШ».

Незважаючи на те, що уряд Судану є ісламським сунітським урядом, навіть він не бажав допустити зростання впливу ІДІЛ (також мусульман-сунітів) на своїй території. Уряд Башира мав небезпідставні побоювання, що, якщо дозволити угрупованню безперешкодно рости і зміцнюватися, з часом воно може конкурувати з ним у боротьбі за владу над народом Судану. Уряд також працював над поліпшенням дипломатичних стосунків із урядами деяких західних країн, і ключовою складовою цих зусиль було бажання, щоб Судан розглядали як «союзника» у «війні з тероризмом».

П'ять разів на день мені доводилося стояти в кутку камери і спостерігати за тим, як мої співкамерники-мусульмани, члени ІДІЛ та ті, хто вкрай заподадливо їм співчували, схиляли голови в молитві. На підлогу посеред камери клали наполовину заповнену водою пляшку, яка вказувала напрямок до Мекки, щоб вони могли правильно «націлювати» свої молитви.

Першими щоранку вставали екстремісти й стягували ковдри з більш номінальних мусульман, пробуджуючи їх гучними крика-

ми «Салах! Салах!» Під час молитви вони стояли позаду інших, щоб виправляти їхню посадку й показувати, як складати ноги і як правильно кланятися. Коли я спостерігав, як вони дають настанови про те, як правильно інтерпретувати Коран, мені стало очевидним, що мої віддані ісламу співкамерники зайняті радикалізацією і вербуванням для своєї справи інших. Мене краяло почуття жалю до їхніх душ і занепокоєння ненавистю, яку вони плекали, навіть у нашій крихітній замкненій камері. У них було три чи чотири примірники Корану, тому я знову і знову просив надати мені Біблію. Зазвичай наглядачі просто сміялися з мене...

Іслам забороняє твори мистецтва із зображенням облич людей або тварин, тому мої сусіди по камері замазували рожевою зубною пастою малюнки, залишені попередніми ув'язненими на стінах нашої камери.

Нам ніколи не давали достатньо їжі, щоб угамувати голод. Ми їли разом, хапаючи їжу з однієї миски голими руками. Оскільки багато суданців не користуються туалетним папером, а мої сусіди по камері рідко мили руки з милом після відвідування туалету — частково тому, що воду подавали лише раз чи два на день, я майже повністю втратив апетит. Я намагався не образити їх і вибирав собі дещо з їжі, але відчував, як щодня дедалі худну і слабну. Щоб запобігти зараженню, я вимився у двох літрах води з червоним карболовим милом, яке видавали в тюрмі, і мив руки так часто, як тільки міг. Запах цього мила нагадував дезінфікуючий засіб, що використовувався у лікарнях нашої країни в 1960-х роках.

Фармацевт із моїх співкамерників був не єдиним вірним ІДІЛ; кілька з них їздили до Сирії, щоб стати до лав радикальних *джихадистів*. Інші ж хотіли поїхати, але поки їм це не вдавалося. Вони були ув'язнені тут, у в'язниці Національної розвідувальної служби Судану, за радикалізм і скоєння безлічі інших злочинів: неофіційний обмін валют, протизаконну торгівлю зброєю, золотом, продаж бензину на чорному ринку.

У сонячні дні я почувався обнадієним і втішеним променями світла, що просочувалися крізь розмите скляне вікно під стелею на одній зі стін. Незважаючи на те, що з камери я не міг бачити двору, з вікна відкривався чудовий вид назовні. У ясні дні вранці я міг бачити сонце близько п'ятнадцяти хвилин, і це підбадьорювало мене. Однак, коли сонце змінювало своє положення, камеру знову огортала тінь. Мені постійно було холодно.

Одного разу я виглянув у маленьке віконце у дверях і побачив наглядача, який якраз проходив повз.

— Можна мені ковдру? — запитав я, постукавши в двері, щоб привернути його увагу.

Він зупинився і посміхнувся.

— Ти ж із Чехії, — відповів він. — Ти звик до холодної погоди. Для тебе — ніякої ковдри.

Тепер моя єдина надія полягала в тому, що коли звільнять одного з ув'язнених, я успадкую його брудну, смердючу ковдру.

Через тиждень мого ув'язнення до мене підійшов чоловік, який спав на єдиних нарах у нашій камері. Його сім'я щойно привезла йому другу, абсолютно нову, ковдру — м'яку, фланелеву, із жовтими і помаранчевими квітами, — і він вирішив віддати її мені.

— Це — тобі, — сказав він зі сльозами на очах.

Я був зворушений його даром і відчув, як емоції відбилися в моїх очах. Уперше відтоді, як я потрапив до в'язниці, мені нарешті стане тепло. Цей жест доброї волі приголомшив мене. Навіть у такій жадливій ситуації Бог нагадав мені про Свою турботу й допомогу. Він відповів на мою молитву.

— Я не маю чим тобі віддячити, — сказав я йому. — Що я можу для тебе зробити?

Те, про що він попросив, заскочило мене зненацька.

— Помолися за мене.

— Чи можу я помолитися, щоб ти знайшов істинний шлях до Бога?

— Так, — погодився він, — будь ласка, молися, щоб я міг знайти істинний шлях до Бога.

Через чотири дні мого співкамерника було звільнено, і відтоді я більше ніколи не бачив його.

* * *

У 2012 році Салах Абдалла Гош, директор Національної розвідувальної служби Судану, керував будівництвом чотириповерхової в'язниці, яка тепер стала моєю домівкою. На верхніх двох поверхах було розміщено близько сорока камер, під ними — поверх кабінетів, а перший поверх було призначено для допитів і катувань. Квадратний будинок був відносно сучасним, проте на той час, коли я туди потрапив, він уже був у жахливому стані. У листопаді 2012 року будівництво було завершено, Гоша звинуватили у змові з метою перевороту й повалення влади президента Омара аль-Башира. Упродовж шести місяців він відбував ув'язнення у закладі, який сам же й побудував.

Ця в'язниця розвідувальної служби була споруджена за британською моделлю, і мені розповідали, що металеві елементи, як-от: нари, столи і туалети, а також деякі матеріали, використані під час будівництва в'язниці, були насправді імпортовані з Великобританії. Однак побудована вона була на низькому рівні. Ізоляція виявилася неефективною для захисту від вологи, і час від часу по стінах текла вода. У в'язниці був кондиціонер, але мені сказали, що в літні місяці він не здатний підтримувати постійну температуру. Води вистачало лише для ритуальних омивань мусульман, але майже ніколи не було достатньо для душа.

Незважаючи на те, що британці спроектували ці камери як одиночні, адміністрація тюрми «пристосувала» їх для більшої кількості в'язнів, зазвичай семи чоловік. Коли до в'язниці прибували ув'язнені з Дарфура і Нубійських гір — так звані «вороги

режиму Башира» — їх розміщали по п'ятнадцять в одній камері. Дізнавшись, що останнім часом кількість в'язнів збільшилася, я був удячний, що нас у камері було «всього лише» семеро.

Щоразу, подорожуючи, я брав з собою пляшечку засобу від головного болю — сполуку аспірину, ацетамінофену й кофеїну. Співробітники в'язниці, очевидно, знайшли її у моїй валізі й вирішили, що я повинен отримувати регулярні дози цих ліків. Турбота наглядачів про те, щоб я щодня приймав свою дозу, здавалася мені досить смішною — у будь-якому разі, регулярний прийом цих ліків завдасть, радше, більше шкоди, аніж користі. Однак, оскільки я страждав від ранкових мігрень, викликаних зневодненням, щодня, коли мені приносили таблетку від головного болю, я покійно ковтав її. Я сховав «Імодіум» і «Маларон» (протималарійні засоби), які вони знайшли в моїй валізі, на майбутнє, на випадок, якщо мені дійсно знадобляться ці ліки.

Законодавство Судану дає Національній розвідувальній службі право утримувати громадян на різні терміни без судового розгляду і винесення вироку. Так, наприклад, міняльники валюти й контрабандисти золота можуть бути затримані на чотири місяці. Прибічники ІДІЛ, як, наприклад, мої сусіди по камері, можуть утримуватися до року.

День за днем я вислуховував їхні історії і шукав можливості розповісти їм про любов Ісуса. Одного разу кілька людей розпочали розмову про пасторів із США, яких мусульманам удалося переконати прийняти іслам. У деяких країнах Європи і Близького Сходу поширився дивний синкретичний гібрид християнства й ісламу, так званий «*хрислам*».

— Ось це — справжня релігія! — заявив мій співкамерник, член ІДІЛ.

Звичайно, деякі християни, частіше номінальні, а не відроджені віруючі в Ісуса Христа, вирішують прийняти принципи ісламу. Однак мені відомо про те, що набагато більше мусульман (сотні тисяч у різних країнах світу) залишили Мухаммеда

і тепер є послідовниками Ісуса Христа. Я не хотів розпалювати суперечку, хоча сподівався принаймні посіяти насіння, яке змусило б моїх співкамерників замислитися.

— Я знаю інших людей, — відповів я, згадавши про молоду жінку на ім'я Моніка. — Мужніх християн із Нігерії.

...У липні 2009 року Моніка та її чоловік їхали на мотоциклі містом Майдугурі, що у Північній Нігерії. Був четвер, і вони прямували до церкви на вивчення Біблії. Однак ісламські бойовики в камуфляжній військовій формі й масках заповнили дорогу і перегородили їм шлях. Чоловіки були озброєні довгими гострими мачете й автоматами. Моніка та її чоловік знали, що ці люди були членами «Боко Харам», терористичного джихадистського угруповання, яке чинило шаленства в Північній Нігерії.

— Яка ваша релігія? — запитав один із бойовиків, загрозливо ступивши вперед із мачете в руці.

— Ми — християни! — сміливо відповіли Моніка і її чоловік.

— Ви можете врятувати свої життя, ставши мусульманами, — запропонував бойовик. — Повторіть *шахаду*, — наполягав він, маючи на увазі мусульманський символ віри. Однак двоє християн навідріз відмовилися.

— Ми — християни, — заявили вони, — християнами й залишимося.

Бойовик «Боко Харам» заніс мачете і трьома швидкими рухами обезголовив чоловіка Моніки. Усвідомивши, що її чоловік помер і вона більше нічим не може допомогти йому, жінка кинулася тікати. Чоловіки переслідували її, розсікаючи спину гострим мачете. Незабаром вона відчула на плечі важку руку. Її спіймали.

Розлючений бойовик схопив жінку і перерізав їй горло мачете. Моніка впала на землю. Із її шиї хлинула кров, і за кілька секунд вона втратила свідомість. Чоловіки, припускаячи, що

жінка вже мертва, кинули її тіло у рів для стічних вод, де вона пролежала впродовж двох із половиною годин. Поки Моніка перебувала в рові без свідомості, вона бачила, як її оточували небесні істоти в білому одязі.

Згодом прибули співробітники сільської поліції, щоб упізнати жертв недавнього нападу «Боко Харам» і поховати тіла. Вони вийняли тіло Моніки з канави і, на своє величезне здивування, виявили, що вона ворухиться. Використовуючи мову жестів, Моніка попросила води. Один із поліціантів дав їй ковток, однак вода почала витікати через розріз у горлі. Поліція доставила Моніку до місцевої лікарні, де їй провели низку операцій. Зробивши трахеотомію, лікарі імплантували в горло жінці пристрій, за допомогою якого вона могла дихати. Закриваючи отвір у пристрої пальцем, Моніка могла навіть пошепки говорити.

Я добре пам'ятаю, коли познайомився з Монікою. Я отримав від «Голосу мучеників» завдання зустрітися з нею і визначити, яку найбільш ефективну медичну допомогу ми можемо їй надати. Я був зворушений розповіддю про вбивство її чоловіка і жорстокий напад на неї саму, а також сміливістю, із якою вони обоє відстоювали свою віру в Христа! Мій колега з клініки «Майо» у США вивчав історію хвороби Моніки, а я готував запитання до інтерв'ю з нею і документував її травми, знімаючи на камеру. Я відчував на серці важкий тягар і щосили намагався знайти слушне запитання, з якого почати інтерв'ю.

Зрештою я наважився поставити їй просте питання:

— Моніко, — поцікавився я, — як твої стосунки з Господом? Як вони змінилися після тих жахливих подій?

Я ніколи не забуду її відповідь. Перш ніж відповісти, Моніка зробила глибокий вдих, потім указівним пальцем закрила отвір у пристрої, імплантованому в її горло, щоб повітря могло пройти через пошкоджені голосові зв'язки. І, нарешті, хрипким голосом, змодельованим пристроєм, прохрипіла:

— Я зосереджую свій погляд на вічності. — Вона прибрала палець, зробила ще один глибокий вдих і продовжила: — Я зосереджую свій погляд на Ісусові.

Задихаючись і хриплячи, Моніка розповіла мені, що до нападу вона вважала себе й чоловіка достатньо «хорошими» християнами. Однак, за її словами, вона приділяла занадто багато уваги купівлі нового одягу, а також роботі, щоб заощадити гроші на придбання гарної автівки чи будинку. Тепер же, після смерті чоловіка і свого власного чудесного звільнення, вона хотіла присвятити *все* життя служінню Ісусові. Тому після останньої операції Моніка разом із «Голосом мучеників» відразу ж почала нести небезпечно і сміливе служіння з надання допомоги іншим вдовам, які втратили чоловіків від рук бойовиків «Боко Харам». Уже двічі «Голосу мучеників» доводилося передислоковувати жінку, коли її життю загрожувала небезпека...

Я хотів, щоб мої сусіди по камері почули історію Моніки, тому що це — вражаюче свідчення віри в Ісуса Христа. Саме тому я розповідав її. Щойно я описав, як був обезголовлений чоловік Моніки, мої співкамерники, прибічники ІДІЛ, перебили мене. Фармацевт, освічений молодий чоловік, у якого зростала маленька донька, розсміявся жакхливим, злорадісним сміхом, який я ніколи не зможу і не захочу повторити. Відтоді я вирішив більше не розповідати своїм співкамерникам про переслідування християн. У ситуації, в якій я очікував хоча б мінімального людського співчуття до жінки, яка таким жакхливим чином утратила чоловіка й дістала серйозні каліцтва, ці молоді, освічені люди сміялися і вигукували: «Аллаху Акбар!»

* * *

Пізно увечері я чув, як мої сусіди по камері молилися за партизан-моджахедів у Лівії, Іраку й Сирії. Вони говорили по-араб-

ськи, але я міг розібрати досить слів і фраз, щоб зрозуміти зміст їхніх молитов. Вони просили про успіх і прихильність Аллаха, однак їхні молитви були не схожі на ті завчені, якими вони зазвичай молилися. Це були їхні особисті палкі молитви, виражені власними словами.

Іншого разу мене розбудило гучне чхання фармацевта, який не міг спати через закладений ніс і вирішив помолитися. Я бачив його на колінах із піднятими до неба руками, із його очей текли сльози. Він тихо молився про звільнення і возз'єднання зі своєю сім'єю. У наступні ночі й інші члени ІДІЛ прокидалися й молилися подібними молитвами, гаряче підносячи прохання до Аллаха власними словами.

Я був вражений цими проявами м'якості сердець моїх співкамерників, і моє серце жадало, щоб вони пізнали Бога. В інших країнах, таких як Єгипет, я зустрічав колишніх мусульман-екстремістів, які увірували в Господа. Коли я став свідком вразливості й людяності цих бойовиків, у мене виникла надія, і я вирішив зосередити свої молитви на тому, щоб просити Ісуса Христа явити їм Себе як Господа, Спасителя і Бога.

Минали дні, один болісний день за іншим. Я не переставав шукати відповіді на запитання, що ж станеться перше: чи змінить Господь серця моїх співкамерників, чи тут, у камері суданської в'язниці, я постраждаю від їхніх рук.

10

Через півтора тижня після мого арешту мені все ще не дозволяли зателефонувати ні в посольство Чехії в Каїрі, ні моїй сім'ї додому, у Чехію. Усе, що я міг робити, — це чекати й молитися. Очікування було головним компонентом стратегії отримання інформації Національною розвідувальною службою. Вони припускають, що довше людині доведеться чекати, то більше шансів, що вона почне відповідати на запитання. Для нового ув'язненого, як я, очікування було тортурами. Десять днів здавалися нескінченною вічністю. Думки про Ванду не полишали мене. Я знав, як вона хвилюється за мене. «*Чи знає вона взагалі, де я?*» Я намагався впоратися зі своїми думками, звертаючи їх до Бога, молячись і мріючи про повернення додому.

Мій наступний допит нарешті було призначено на 20 грудня. Мене привели з камери на перший поверх в'язниці, де вже чекав чоловік, якого я упізнав — це був високопоставлений чиновник Національної розвідувальної служби Судану, який приїхав в аеропорт після мого затримання. Він говорив англійською. Його викликали, щоб ухвалити остаточне рішення стосовно мене. Я очікував, що він ставитиме мені запитання про пастора Хасана, брата Моніма та новонаверненого в християнство мусульманина, у якого я брав інтерв'ю. Однак, володіючи доказами, отриманими розвідувальною службою під час спостереження за мною, разом із фотографіями та відео з SD-карти моєї камери, він, мабуть, не бачив необхідності ставити запитання.

Замість того щоб допитувати мене, слідчий простягнув мені аркуш паперу. Я був здивований, побачивши короткий текст, написаний англійською мовою. Я швидко провів по ньому поглядом і не повірив своїм очам — я нарешті міг зателефонувати своїй сім'ї! З тієї миті, як мене затримали в аеропорту Хартума, я благав про можливість зв'язатися зі своєю родиною. Моя дружина й діти не мали жодного уявлення, де я, а тим більше зв'язку зі мною. Нарешті я зможу повідомити їм, що зі мною все гаразд! Коли почуття радості й повного полегшення наповнили моє серце, воно шалено забилося, і аркуш паперу в руці затремтів.

Слідчий простягнув мені телефон, і я набрав єдиний номер, який пам'ятав, номер мобільного телефону дружини. У мене було лише тридцять секунд, щоб прочитати слова з наданої мені записки. Нічого більше сказати мені не дозволяли.

— Тільки англійською, — наполягав офіцер. — Тільки англійською!

Номер було набрано, і я почув гудок виклику.

— Це номер моєї дружини, — сказав я їйому, — вона не говорить англійською. Вона може передати слухавку нашій дочці.

Коли дзвінок було прийнято, я почув голос Ванди.

— Це я, — швидко сказав я по-чеськи, — але мені можна говорити лише по-англійськи.

— Це ти, Петр? — вигукнула вона і негайно передала слухавку Ваві. Я прочитав текст із аркуша.

— Зі мною все гаразд, — намагався запевнити я. Я знав, що мій голос тремтить, і докладав неймовірних зусиль, щоб триматися спокійно. — Сталося незначне непорозуміння, і мене заарештували. Я постараюся найближчим часом передзвонити ще раз.

— Ми зв'язалися з посольством у Каїрі, — сказала моя донька, — усі моляться про тебе.

— У мене все гаразд, — повторив я. — Найближчим часом я спробую ще раз зателефонувати.

Наприкінці тридцять другої секунди дзвінка я перестав читати з листа.

— Я люблю тебе, — сказав я.

Я почув плач Вави, і моє серце защеміло. Мені подали знак, і я неохоче завершив дзвінок. Дзвінка було мало, щоб угамувати глибоку тугу за моєю сім'єю, але принаймні тепер вони знали, що я живий. Коли мене вели назад у камеру, я відчував, як стискаються мої груди, а очі наповнюються сльозами.

* * *

Наступного дня, 21 грудня, у моїй камері з'явився наглядач і повідомив, що до мене прийшов відвідувач. Ця несподівана новина шокувала мене. Відвідувачеві не дозволили зустрітися зі мною у приміщенні в'язниці, тому мене почали готувати до перевезення. Коли мені на зап'ястя й щиколотки накладали кайданки з важкими ланцюгами, мене охопило почуття оптимізму й надії. Мене вивели на вулицю до мікроавтобуса, і я незграбно заліз у нього, а за мною — шестеро конвоїрів: двоє озброєних АК-47 і четверо з іншою зброєю. Ми вирушили у 45-хвилинну поїздку до будівлі, яка називалася «Національним клубом», спеціального центру Національної розвідувальної служби Судану в Хартумі, оточеного мальовничими садами. Наручники немилосердно врізалися мені глибоко в зап'ястя. Складалося враження, що мене вважають особливо небезпечним ув'язненим.

Співробітникам розвідувальної служби, мабуть, було відомо про майбутній візит представника консульського відділу посольства Чеської Республіки — ось чому мені дозволили зателефонувати додому за день до цього. Вони зобов'язані були повідомити консулу, що забезпечили мені можливість зв'язатися з моєю сім'єю. Коли автомобіль нарешті зупинився, конвоїр, який сидів поруч зі мною, завів мене в будівлю. Він зняв із мене наручники, що залишили болючі сліди на моїх зап'ястях.

Представником посольства був білошкірий чоловік у костюмі й краватці на ім'я Штепан Слама, чиновник, призначений чеським урядом вести мою справу. У його обов'язки входило проживання в Каїрі й захист інтересів громадян країни, які перебувають у цьому регіоні. Він прибув із Єгипту спеціально, щоб зустрітися зі мною. Коли я дізнався, хто він, я так зрадив, що заплакав, і був схвилюваний ще більше, коли зрозумів, що ми зможемо вести розмову чеською мовою.

— Ваша сім'я знає про ваше затримання, — упевнено повідомив пан Слама, — із ними все гаразд.

Я глибоко зітхнув і розповів йому про фотографії та відео, які суданській службі безпеки вдалося відновити з мого зовнішнього жорсткого диска, особливо про відео, зняте в Нубійських горах. Мене цікавило, наскільки все це ускладнить ситуацію, тому я ретельно прописав йому слово «Нуба», використовуючи чеський алфавіт. Він розповів, що упродовж місяця Національна розвідувальна служба Судану повинна передати мою справу до суду і що, за попередніми даними, мене звинувачують у контрабанді шкур тигра. Я посміявся з абсурдного і сумнівного звинувачення. *«Цікаво, чи є в Судані тигри?»*

Нещодавно уряд Судану висунув звинувачення проти швейцарського місіонера, кількох американців і корейського пастора, раніше заарештованих у країні за різні види християнської діяльності. Звинувачення, пояснив мені пан Слама, були зняті з них упродовж трьох-чотирьох місяців. Який же я був радий це чути! Однак це означало, що я, найімовірніше, не потраплю додому до Різдва і не святкуватиму його разом зі своєю сім'єю.

Відтоді, як десять днів тому я потрапив до в'язниці розвідувальної служби, моя система травлення дала збій. Перебуваючи у камері з бойовиками ІДІЛ, я навіть не міг повністю сходити в туалет, і в мене дуже болів живіт. Після завершення зустрічі я залишав «Національний клуб», почуваячись натхненним від візиту представника посольства. Він був привітним і доброзич-

ливим, намагався заспокоїти мене, водночас робив реалістичні припущення стосовно моєї справи, і я відчував величезне полегшення. Було дуже приємно усвідомлювати, що тепер я не самотній. *«Чеському уряду відомо про мій арешт, і він бореться за мене».*

Я повернувся до камери, і вперше за одинадцять днів мої розум і тіло нарешті змогли розслабитися.

* * *

Пан Слама попередив мене, що процес мого звільнення, найімовірніше, займе місяців зо три, однак із наближенням нового року в тюрмі почали ширитися чутки про те, що НСРБ незабаром звільнить в'язнів на честь майбутньої шістдесятої річниці незалежності Судану. За чутками, спочатку будуть звільнені іноземці, а потім ті, кого звинувачено у незначних злочинах.

Увечері 23 грудня я почув, як охоронець відчиняє двері моєї камери. Мене охопив наплив адреналіну, і в мені забриніла нова надія.

«Невже! Невже я їду додому?!»

Я не міг дочекатися, коли двері нарешті відчиняться, однак, на моє превелике розчарування, я побачив нового в'язня, який стояв у коридорі. Мить тому я сподівався, що мене ось-ось звільнять, а тепер стояв збентежений і розгублений. Чоловік оглянув кімнату, і його очі зупинилися на мені. Я швидко зрозумів, що ситуація у моїй камері скоро зміниться.

Абд аль-Барі був не більше метра п'ятдесяти на зріст і, здавалося, важив щонайменше сто вісімдесят кілограм. Його очі були холодні, волосся та борода — темні. Він ідеально володів англійською і говорив з британським акцентом. Коли він розташувався у нашій камері, я дізнався про його походження. До того, як вступити до університету у Великобританії, він був торговцем зброєю й контрабандистом, який ріс у Саудівській Аравії. Його було заарештовано в Хартумі за підозрою

у керівництві бандою з контрабанди зброї, і він пишався тим, що постачав зброю бійцям ІДІЛ у Європі. Він купував кулети за двісті доларів у Південному Судані й перепродував їх у Великобританії за п'ять тисяч фунтів. Ця прибуткова справа спонукала його до рішення залишити свій успішний ІТ-бізнес у Великобританії і присвятити життя постачанню зброєю бойовиків ІДІЛ у Європі.

Спочатку він ставився до мене доброзичливо. Розпитував, як мене звати і за що я опинився за ґратами. Однак його міміка, награна доброзичливість і манера говорити дали мені підстави підозрювати, що він щось замислив. Невдовзі від іншого співкамерника я дізнався, що Абд аль-Барі сам попросив, щоб його перевели до моєї камери.

* * *

24 грудня я прокинувся о 3-й годині ночі від того, що моя рука лежала в калюжі води, а ковдра й одяг були повністю мокрі. Я знав, що в моїй камері немає проточної води, мабуть, якоїсь миті вночі лопнула труба. Я озирнувся і побачив, що підлога половини камери залита водою.

Я був настільки розчарований утратою надії на швидке звільнення з в'язниці, що тепер, коли мої сподівання не здійснилися, а моя сім'я так далеко, я почав плакати й мовчки нарікати на Господа. Саме тоді, у мить, яку я ніколи не забуду, я ясно побачив обличчя хлопчика на ім'я Даньюма.

...28 січня 2015 року ісламські радикали здійснили наліт на невеличке християнське селище Нанкво, розташоване у Північній Нігерії, що потерпала від постійних війн. Під час нападу в селі був 13-річний Даньюма Шакара, звичайнісінький нігерійський хлопчик. Він жив зі своєю матір'ю, вдовою, і любив рибалити та гратися з друзями.

Однак о 6-й годині ранку в середу життя Даньюми змінилося назавжди. Він прокинувся від звуків пострілів, коли більше тисячі озброєних екстремістів, замаскованих під пастухів, за підтримки бойовиків «Боко Харам», проникли в його селище та почали підпалювати будинки й убивати християн. Даньюма кинувся щодоуху тікати, рятуючи своє життя, проте йому не під силу було відірватися від озброєних мачете бойовиків, які, піймавши хлопчика, порізали йому обличчя, викололи праве око, відрізали ліву руку й геніталії.

У результаті нечуваної жорстокості двадцять три людини загинули і тридцять вісім отримали поранення. Рани Даньюми були настільки важкими, що жителі селища пройшли повз його знівечене тіло, вважаючи його мертвим. Вони вирили йому могилу. Однак, завдяки Божій милості та Його великим чудесам, Даньюма вижив. Він прийшов до тям та почав плакати й кликати на допомогу. Односельці поспішили доправити хлопця до найближчого міста, розташованого приблизно за двадцять п'ять кілометрів від села, де йому надали медичну допомогу.

А вже через три місяці, покалічений і сліпий, Даньюма не міг стримати свою сяючу усмішку. Молодий християнин не має ненависті до своїх нападників. «Я прощаю їм, — говорить він, — тому що вони не знають, що роблять».

Переживши кілька операцій, проведених за сприяння «Голосу мучеників», Даньюма повернувся до матері. Однак тепер його життя абсолютно інше, ніж раніше. Із нижньої частини його живота виведено постійний катетер, щоб зливати сечу в пакет, який він постійно носить із собою. Замість того щоб померти під час антихристиянського нападу, Даньюма вижив, аби розповідати навколишнім про Ісуса. Його могила, як і могила його Спасителя, досі порожня!..

Стоячи у своїй затопленій водою камері, я бачив Даньюму, а він усміхався. Таким був його дух. Я думав про те, які звір-

ства йому довелося пережити, і мені раптом стало соромно за скарги, які я ховав глибоко в душі. Рано чи пізно я повернуся додому й знову заживу комфортним життям, а Даньюма, можливо, вже не зможе бачити до смерті й воскресіння. З цієї миті я почав щодня молитися за Даньюму.

* * *

Ми зі співкамерниками провели Святвечір, прибираючи у камері й намагаючись висушити свої речі. Я був радий, що ці заняття відволікають мене й дають можливість думати про щось інше, окрім моєї сім'ї, яка зараз у Чехії разом зустрічає Різдво — найбільш очікуваний християнами день святкування й поклоніння у всьому році. Роздуми про те, як моя родина святкує народження Христа без мене, навіяли почуття безпорадності й самотності. Це було перше Різдво в моєму житті, яке я зустрічав у розлуці з дружиною і дітьми. Коли я прибирав у камері, мені на розум спадали мелодії різдвяних пісень, яких навчив мене батько, коли я був ще маленьким хлопчиком.

Ці мелодії надихали мене деякий час, однак коли вони почали наповнювати мій розум спогадами про сім'ю і доводити мене до сліз, я змітав їх із розуму, немов воду, яка наповнює мою камеру.

11

Удома, у Чехії, моя дружина й діти зіткнулися з тим фактом, що за моєї відсутності їм доведеться навчитися самим керувати фінансами нашої сім'ї. Однак тепер щось більш важливе привернуло увагу Вави. Сидячи за обіднім столом і допомагаючи матері заповнювати квитанції, Вава відкрила скайп-акаунт на своєму ноутбучі й побачила, що я у мережі.

«Це ти?» — швидко написала вона. Ніхто не відповів, але Вава побачила, що хтось переглянув її повідомлення.

«Я можу поговорити з батьком?» — запитала Вава. Проте відповіді не було.

«Це мій батько. Можу я поговорити з ним?» — продовжувала наполягати вона.

Вава запідозрила, що хтось зламав мій обліковий запис у скайпі й читав її повідомлення. Раптом у неї спина вкрилася сиротами: якщо мої викрадачі спромоглися отримати доступ до мого облікового запису, яку *ще* інформацію вони можуть дістати? Вона вистригнула з-за столу й схопила мій айпад, який, як вона знала, дасть їй автоматичний доступ як до мого облікового запису в скайпі, так і до особистої скриньки електронної пошти, і спробувала змінити мій пароль. Ванда, насупивши брови, тривожно спостерігала за Вавою. Вава перейшла до посилення, що дає можливість змінити забутий пароль, і через кілька секунд на мою електронну поштову скриньку прийшло повідомлення про зміну реєстраційної інформації.

Тепер моя сім'я стежила за моїм обліковим записом онлайн. Незабаром у моїй поштовій скриньці з'явилася автоматичне повідомлення про те, що хтось вдруге намагався змінити мій пароль у скайпі. Цього разу повідомлення надійшло *арабською!*

* * *

Більшість наглядців у в'язниці Національної розвідувальної служби боялися ув'язнених, які мали зв'язки з ІДІЛ, і надавали їм особливі привілеї, як, наприклад, відвідування камер одне одного. Напередодні нового року ув'язнені з нетерпінням очікували, що президент Башир подарує амністію декому з тих, хто мав не-політичні справи, у нашій камері запанувала дружня атмосфера, оскільки ми всі разом почали мріяти про щастя бути звільненими на новий рік. Абд аль-Барі запевняв мене, що причина його переведення в нашу камеру була пов'язана зі святами, проте я продовжував підозрювати, що у нього були приховані мотиви.

Із кожним днем ставлення до мене з боку Абд аль-Барі погіршувалося. Щодня, коли нам приносили ранковий чай, він відмовлявся наливати в мою брудну пластикову кружку більше, ніж два сантиметри теплої рідини. Він не лише фізично обмежував мій рух камерою, заганняючи мене в куток, займаючи весь мій простір і залякуючи своєю агресією і габаритами, але також почав командувати мною.

— Коли ми молимося, — говорив він, — тобі не дозволяється стояти тут. Ти повинен бути там!

Коли ж його перестало задовольняти те, що я стою в кутку, він звелів мені під час їхніх молитов стояти ще й абсолютно нерухомо й не дивитися в маленьке віконце у дверях камери.

— Тепер ти не можеш стояти і тут, — сказав він. — Іди в туалет!

Мої сусіди по камері вважали Абд аль-Барі босом і дбали про те, аби я беззаперечно виконував кожну його вказівку.

Я почувався абсолютно самотнім і дедалі більше переймався своєю безпекою.

Навіть спочатку, коли Абд аль-Барі був ще зі мною «доброзичливий», я не сказав йому, чому насправді приїхав до його країни. Я лише мимохідь зазначив, що відвідував друзів у Ефіопії і що служба безпеки аеропорту конфіскувала мій телефон, ноутбук і камеру.

Незабаром, проте, я зрозумів, що Абд аль-Барі доніс сказане мною слідчому і тим самим виявив справжню причину його бажання бути переведеним до моєї камери: збирати інформацію і бачити, як я страждаю.

* * *

За місяць до цих подій, незадовго до від'їзду в Хартум, ми з Вандою відвідали мого батька, який видужував після операції на зламане стегно в лікарні міста Їндржихув Градец, розташованого на кордоні Чеської Республіки з Австрією. Його тіло було слабким, проте розум був гострим, як бритва, незважаючи на 89-річний вік. Тоді я повідомив йому, що їду в Судан.

— Цього разу — у Хартум, — запевнив я, — а не в зону громадянської війни, на південь.

— Я молитимусь за тебе, — сказав він, насилу дихаючи.

Був перший тиждень січня. Я заснув у своїй камері. Мені приснився сон про будинок, де жив мій батько. Уві сні я бачив, як моя сестра на кухні готує їжу для присутніх там членів нашої великої родини. *«Невже Господь посилає мені ще одне повідомлення?»* Прокинувшись, я був упевнений у двох речах: серед присутніх я не бачив батька, і востаннє наша велика родина збиралася саме на похорон.

12

До першого тижня січня 2016 року я думав, що Національна розвідувальна служба Судану передала мою справу до суду. Я очікував цієї дати з моменту зустрічі з паном Сламою. 10 січня виповнився б місяць із дня мого арешту. Якби на той час мою справу не було передано до суду, я знав, що це означало б, що мене звільнять.

Однак, коли перший тиждень січня настав, а потім минув, я зрозумів, що слідчий служби безпеки навмисно ввів мене в оману неправдивою інформацією — це була знайома мені тактика, якою у минулому користувалися й комуністи. Я був засмучений і відчував, як тануть мої останні сили. Коли до 9 січня чеський консул так і не з'явився з добрими новинами, я розхвилювався ще більше. «Я хочу зв'язатися з посольством, — зажадав я. — Я хочу подзвонити своїй родині». Коли мені відмовили, я вирішив взяти справу в свої руки. Я оголосив голодування.

Мене надихали спогади про одного з моїх колег, громадянина Австралії, який, коли його заарештували в Північній Кореї, розпочав голодування. Оскільки він був літньою людиною, то через відсутність харчування його стан швидко погіршувався, що змусило північнокорейців звільнити його. *«Якщо голодування спрацювало у його випадку, можливо, воно допоможе й у моєму. Якщо у мене вистачить сил вистояти, можливо, суданці звільнять мене».*

У Судані голодування вважається злочинною дією, і я цілкомовито усвідомлював усю серйозність свого рішення. Згідно з

суданським законодавством, ув'язненого, який оголосив голодування, можуть прив'язати до жердини у дворі з мискою їжі й чашкою води, поставленими поряд із ним. Якщо він і надалі відмовлятиметься припинити голодування, його можуть притягнути до судової відповідальності за заподіяння шкоди своєму тілу. Однак я був повен рішучості. Я пам'ятав про те, як багато років тому мій батько тримав сорокаденний духовний піст. І якщо він міг жити на воді, то і я теж зможу.

На щастя, проти мене не було висунуто жодних додаткових звинувачень, і протягом восьми днів я не їв. Я повністю відмовився від хліба і чаю, які давали вранці, а також від *фула*, варених бобів, які приносили об одинадцятій годині. Навіть тушкована страва, яку називали *гара*, приготована з картоплі й гарбуза, що її приносили в другій половині дня, не могла спокусити мене. Відмовитися від вечері — миски локшини, званої *шерією* — було легше, тому що ця солодка страва часто була покрита пліснявою. Замість їжі я лише пив воду й ковтав засіб від головного болю на основі аспірину, який наглядачі регулярно доставляли мені в камеру; я запитував себе, чи не спровокує прийом медикаментів натщесерце виразку. Мої сусіди по камері, здавалося, були вражені моєю відмовою від їжі. Вони прирівнювали моє голодування до свого релігійного посту під час Рамадану, хоча їхній піст тривав лише від світанку до заходу сонця й супроводжувався всенічним об'їданням.

До 13 січня, через чотири дні після оголошення мною голодування, я перебував у жахливому стані. Мої штани стали вже такими вільними, що трималися на стегнах лише за допомогою паска, який я зв'язав із поліетиленових пакетів для хліба. Здавалося, що у мене не залишилося жодних сил, — ні розумових, ні фізичних, — і я нерухомо лежав на підлозі. Пісні, які я колись добре знав, почали зникати з пам'яті. Я міг згадати лише нечіткі поодинокі фрагменти. Однак я все одно підносив

їх до Господа — жалюгідне жертвоприношення людини, яка животіє на межі краху.

Мене було доставлено в лікарню НСРБ, де медперсонал зробив чимало аналізів. За місяць тюремного ув'язнення я втратив п'ятнадцять кілограмів. Лікар був люб'язним і показав мені результати аналізів крові. Мене шокувало те, наскільки низьким був рівень гемоглобіну. У мене була анемія, однак я не був упевнений, чим викликаний дефіцит заліза — недоїданням чи внутрішньою кровотечею. Проте завдяки двадцятирічному досвіду роботи саме в цій галузі — аналітичній хімії, гематології і переливання крові — усвідомлював небезпеку результатів своїх лабораторних досліджень. Незважаючи на всі мої протести, лікар призначив мені розчин глюкози, щоб підвищити її рівень у крові, що привело до неочікуваного результату: глюкоза забезпечила мене енергією, щоб продовжити голодування ще на чотири дні.

Я повернувся до в'язниці, але мене турбував низький рівень гемоглобіну. Я знав, що кисневе насичення моєї крові було настільки недостатнім, що це вплинуло на мій мозок і призвело до величезних труднощів із концентрацією.

Перебуваючи у клаустрофобній камері, постійно оточений нескінченними мусульманськими молитвами і читанням Корану арабською, я почувався у пастці. До цього часу я запам'ятав стільки арабських висловів, що міг легко стати муедзином або імамом. Незважаючи на те, що у мене постійно паморочилося в голові і я не міг зосередитися, у думках у мене безперестанно кружляв вихор арабських слів. Я переживав за свою сім'ю, хвилювався про те, як вони зможуть зводити кінці з кінцями. І щосили намагався сформулювати свої власні молитви. Я знав, що якщо не буду вкрай обережний, то можу збожеволіти.

17 січня стан мого здоров'я погіршився настільки, що я змушений був припинити голодування. Я перестав намагатися контролювати ситуацію і, замість цього, віддав все у своєму

житті, зокрема тривалість мого перебування у в'язниці, Господу. Минуло вісім днів відтоді, як я востаннє їв. Наступного ранку, щоб допомогти мені набрати вагу й оговтатися від виснаження, до мого сніданку почали додавати два маленьких прості йогурти та два варених яйця.

* * *

«*Аллаху Акбар!*» — майже постійно лунало в нашій тюремній камері. Ці слова — частина заклику до мусульманської молитви, і кожен мусульманин щодня постійно повторював їх по сто разів упродовж дня. Ув'язнений у крихітній камері, я спостерігав, як мої співкамерники кланяються і слухають читання Корану. Постійно оточений бурмотінням повторюваних молитов, я почав хвилюватися про своє психічне здоров'я і відчув нагальну потребу в тому, щоб щось інше, окрім їхніх голосів, займало мій розум.

Протягом останніх днів січня, під час молитов моїх сусідів-мусульман, Господь почав посилати мені на розум пісні. Спостерігаючи за тим, як мусульмани схиляють до землі обличчя, я згадав гімн, якого мене навчив батько, коли я був ще зовсім маленьким: «Схилиться кожне коліно». У Чехословаччині під час підпільних зібрань, коли нам викладали курс учнівства, ми починали співати цей гімн спонтанно. Тепер і в моїй тюремній камері мені в розум почали проникати ці ж слова. Коли мусульмани молилися, я знову й знову співав у розумі цю пісню, і це допомагало мені звеличувати ім'я *мого* Господа. П'ять разів на день, коли мені доводилося стояти в туалеті, нахиленим над унітазом, я повторював приспів: «Схилиться кожне коліно і визнає кожен язик, що Ти — Господь». Нагадуючи собі, що колись кожна людина схилить коліна перед моїм Господом, я почав усвідомлювати вічну реальність своєї перемоги у Христі, і мій глузд не похитнувся.

У мить, коли я найбільше переживав за своє психічне здоров'я, Святий Дух нагадав мені вірш із Послання до філіп'ян 4:7: «І мир Божий, що вищий від усякого розуму, хай береже серця ваші та ваші думки у Христі Ісусі». Він охороняв не лише моє серце, а й мій розум.

Під час кожного *азану*, коли мої сусіди по камері омивали себе водою з *ібрига*, я вихваляв Бога словами з Книги Об'явлення 4:8: «І ті чотири тварини... спокою не мають вони день і ніч, промовляючи: Свят, свят, свят Господь, Бог Вседержитель, що Він був, і що є, і що має прийти!» Якщо ці чотири істоти могли промовляти слова «свят, свят, свят» протягом усієї вічності, то я знав, що зможу промовляти їх одну хвилину, п'ять хвилин або годину. Я знову і знову почав повторювати цей вірш у розумі: «Свят, свят, свят, Господь Бог Вседержитель!» Він змусив мене задуматися про такі атрибути Бога, як Його святість, Його чистота, Його здатність зцілювати. «Свят, свят, свят Господь Бог, Цілитель». І я починав молитися за зцілення переслідуваних християн у Нігерії, які нещодавно отримали поранення під час серії антихристиянських нападів. «Свят, свят, свят Господь Бог, Визволитель полонених». Я молився за християн в Еритреї, ув'язнених уже понад десять років. «Свят, свят, свят Господь», — повторював я знову і знову. Я знав, що не можу співати гімни й промовляти слова з Писання вголос, проте міг вільно співати й промовляти їх у своєму серці.

Коли я почав більше зосереджувати свою увагу на святості й силі Бога, а не на жахах своєї щоденної реальності, динаміка в моїй тюремній камері почала швидко змінюватися на гірше для мене. Мої співкамерники з ІДІЛ не знали, що я почав у розумі повторювати ці молитовні слова, але протягом того першого тижня лютого що більше я прославляв Бога й возвеличував Його ім'я, то жорсткіше вони поводитися зі мною. Оскільки я був єдиною білою людиною у всій тюрмі, моя шкіра стала особливим і постійним приводом для глузувань. «Подивися,

які брудні твої ноги, — реготали вони, вказуючи на мої бліді підшви, — і подивися, які чисті наші ноги».

Мої співкамерники стали настільки агресивними, що обмеження мого пересування і без того крихітною камерою більше не приносило їм задоволення. Щоразу, коли я йшов, вони вимагали, щоб я поступився їм дорогою. Мене змушували годинами нерухомо сидіти на підлозі, схрестивши ноги, — украй болісне для мене положення, оскільки я не звик до такої мусульманської практики.

Щоб ще більше образити й принизити мене, співкамерники змушували мене прати свою спідню білизну і великими руками чистити унітаз. Вони не дозволяли мені їсти разом з ними. «Ти — невірний і нечистий», — говорили мені сусіди по камері й примушували їсти з окремої миски, яку зберігали біля унітазу. Щоразу, коли один із них полегшував сечовий міхур, мою миску забризкувало краплями сечі.

Мене обзивали всілякими зневажливими прізвиськами, і якщо я не відразу відгукувався на прізвисько «брудна свиня» або «брудний шур», співкамерники відкручували дерев'яну палицю від віника і били мене нею по голові. Щоранку я прокидався з новими синцями на тілі й пульсуючим головним болем.

Досі Господь давав мені сили не відповідати на побиття. Коли мене били по правій щоці, я підставляв ліву. Звичайно ж, навіть якби я й вирішив дати відсіч і спробував захистити себе від їхніх нападів, мої зусилля все одно були б марними проти шести зловмисників. Я ніяк не міг захиститися від них, тому усвідомлював, що, якщо хочу залишитися живим, мушу відгукуватися на будь-які прізвиська.

Господь дав мені особливу милість не лише проповідувати їм Євангелію, але й жити за Євангелією серед них. Я знав, що чинити так дозволяло мені не моє «я», а Христос, який живе в мені. Коли мої сусіди по камері побачили, що я послідовно відмовляюся від помсти їм, їхні ненависть і агресія стали ще

сильнішими. Однак я знав, що ми, християни, покликані любити своїх ворогів, робити добро тим, хто ненавидить нас, благословляти тих, хто проклинає нас, і молитися за тих, хто ображає нас (Євангелія від Луки 6:27). Недарма християнство — це єдина релігія, яка закликає своїх послідовників любити своїх ворогів.

Під час мого ув'язнення мені вдалося зберегти свою обручку, оскільки з роками після весілля я набирав вагу й вона вже не знімалася з пальця. Однак коли у в'язниці я втратив вагу, схуд і мій палець. Я почав помічати, як члени ІДІЛ поглядають на неї.

— Віддай нам свою обручку, — зажадали вони. — Якщо не віддаси, ми вб'ємо тебе.

Я став помічати, що вони загострюють край однієї з металевих тарілок і шліфують крильчатка кондиціонера, щоб використати їх як ножі.

Одним із моїх співкамерників був лівієць, який служив особистим охоронцем Усами бен Ладена. Одного разу він продемонстрував нам свою ногу, помережану шрами від куль. Він також показав нам, як убити людину ззаду, використовуючи волосінь, яку йому вдалося таємно пронести до в'язниці.

— Якщо все зроблено правильно, — пояснив він, дістаючи волосінь із кишені, — смерть настане за кілька секунд.

Бойовик ІДІЛ похвалився, що був серед тих, хто в лютому 2015 року обезголовив на лівійському узбережжі двадцять єгипетських християн. Відеозапис цієї страти бачили в усьому світі.

— Я можу вбити будь-кого за лічені секунди, — сказав він мені, намотуючи волосінь на палець. — Якби ти був росіянином або американцем, я пришив би тебе на цьому ж місці!

Мої сусіди по камері вважали його своїм героєм, а те, що він поклав око на мою обручку, змушувало мене нервувати й почуватися вразливим перед ним. Я знав, що, якби цей чоловік захотів, він міг би вмить відібрати мою обручку разом із пальцем. Я мимоволі стискав пальці навколо товстої смуги золота, єдиного матеріального символу зв'язку з моєю любовою дружиною.

Мене примушували сидіти на підлозі зі схрещеними ногами, водночас мої співкамерники робили вигляд, що вони — слідчі й допитують мене про мою християнську діяльність в Судані. Щоразу, коли я відповідав так, що це їх не влаштовувало, мене били кулаками.

— Скажи нам, хто ти! — кричали вони. — Скажи нам, що ти — брудна свиня!

Раптово допит набув ще більш жакливого характеру. Абд аль-Барі змусив мене стати на коліна і почав бити палицею від віника — єдиного знаряддя праці, яке наглядачі дозволяли нам тримати у камері. Кожен удар по тулубу викликав напади гострого болю, але я стискав зуби і терпів.

— Хто ті інші християни, які були заарештовані разом із тобою? — зажадав Абд аль-Барі, зупинившись. Моя голова все ще була притиснута до грудей, і я відчув, як серце моє завмерло.

«*Про що він?! Які християни?*» — задумався я. Не забарився ще один блискавичний удар по спині, а потім він перефразував своє питання:

— Звідки ти знаєш Хасана і Моніма?

Я був приголомшений. «*Невже їх теж заарештували?!*» Моє тіло боліло, а розум мучився в агонії, коли я намагався розібратися у цій інформації. Я відчував пульсуючий біль у відкритих ранах на спині, однак ці фізичні рани були не такими болючими, як думка, що раптово вразила мене: «*Хасан і Монім заарештовані через мене?!*»

Коли я відмовився відповідати на запитання про пастора Хасана, співкамерники почали дробити мені пальці дерев'яною палицею. Коли я не назвав їм імена інших пасторів, присутніх на конференції в Аддис-Абебі, вони стали бити важкою кришкою унітазу по ліктях. Гострий, нелюдський крик виривався з моїх вуст, коли мій мозок намагався впоратися із болем.

Іноді мене били так нещадно, що я прощався із життям. Під час наступного «допиту» Абд аль-Барі так сильно вдарив мене

по спині туплею, що, здавалося, зламав мені ребра. Не минало й дня, щоб мої сусіди по камері не нападали на мене й не катували.

Дивно, проте в міру того, як посилювалися мої тортури, розум мій ставав дедалі спокійнішим. Я вже надміру не турбувався про свою сім'ю і про те, що мої суданські брати опинилися у в'язниці разом зі мною. Відверто кажучи, у цей період фізичних страждань я взагалі не міг думати про сім'ю й друзів. Я поклав їх на Божий вівтар і міг лише проголошувати над ними ім'я Ісуса.

Завдяки цим переживанням, якими б жахливими вони не були, я почав більш чітко бачити образ Ісуса Христа, якого також били і катували. Щоразу, коли мене били, знущалися й висміювали, я думав про Христа і про те, що Він терпляче зносив страждання від рук римських солдатів.

«Якщо мій Господь бажав перетерпіти муки за мене, то я, будучи Його послідовником, також повинен бути готовий іти Його слідами і розділити Його страждання заради Його імені» (Послання до филип'ян 3:10).

* * *

Щовечора співкамерники продовжували допит. Зокрема, Абд аль-Барі хотів дізнатися про християнську роботу в Судані. Більшість моїх відповідей йому не подобалася, тому мене немилосердно молотили дерев'яною палицею від віника. Били по голові й по пальцях, устромляли кінець палиці мені в живіт. Тіло моє корчилося від болю, однак, на мій превеликий подив, я усвідомлював, що в серці й розумі маю глибокий спокій. Коли мене били, я міг навіть молитися за свою сім'ю.

Раптово, на частку секунди, у мене перед очима виник образ Христа, якого б'ють дерев'яною палицею по голові після Його арешту, про що ми читаємо в Євангелії від Матвія 27:30. *«Господи, — благав я, — Ти пішов попереду мене, і був битий, розп'ятий і навіть помер за мої гріхи»*. І тут я зробив вража-

юче відкриття: незважаючи на те, що тієї миті мене безжально били співкамерники, я зовсім не відчував болю!

Я знав, що в ту мить Господь був зі мною в камері. Пізніше я дізнаюся, що саме в цей час Бог закликав армію молитовних воїнів боротися за мене в молитві. Однак тоді мені це було невідомо...

* * *

Одного разу я сидів у камері й слухав, як бойовики ІДІЛ говорили про те, що моя країна, Чеська Республіка, дозволила ЦРУ США застосовувати водні тортури стосовно терористів «Аль-Каїди». Я знав, що мої сусіди по камері переплутали її із Польщею, тому виправив їх.

Однак вони наполягали на тому, що саме моя країна, а не Польща дозволила США катувати терористів таким чином.

— Ти знаєш, що таке водні тортури? — запитали вони мене.

— Так, — відповів я, — я знаю, що це таке.

— Гарзд, але ти ще не знаєш, як це відчувається, тому ми допоможемо тобі випробувати це на собі.

Спочатку їхні погрози мало хвилювали мене. У нашій камері не було достатньо води, тому я думав, що все це лише безпідставні погрози.

Однак уже незабаром я усвідомив, наскільки ці погрози серйозні. Абд аль-Барі переконав охоронців перевести всіх нас у велику камеру на нашому поверсі, яку в'язні назвали «водною камерою», тому що це була єдина камера у в'язниці, куди воду подавали під постійним тиском.

Уранці 6 лютого нас усіх сімох перевели до іншої камери, і мої сусіди відразу ж наказали мені випрати їх спідню білизну в кутку брудного туалету. Повернувшись спиною, я чув, як вони всі шестеро говорили про мене по-арабськи, і почав хвилюватися. Мені стало зрозуміло, що очолити мої тортури було

доручено Усамі Рамадану, чоловікові, молитву якого я почув якось уночі за кілька тижнів до цього. Я бачив, як він складає смужки тканини, вирізані з *джілабії*, довгого балахонистого одягу мусульман.

— Ти повинен розповісти слідчому, що ми робимо з тобою, — знущалися чоловіки. Навіть у в'язниці ніщо не могло перешкодити їм боротися з невірними.

Я знав, що у моєму фізичному стані тортури водою, найімовірніше, покладуть край моєму життю. Я був не лише слабкий від регулярних побоїв, але й підозрював, що все ще страждаю від анемії і гіпоксії. Коли співкамерники почали наблизитися до мене, мені знадобилося кілька секунд, щоб заспокоїти своє серце й підготувати розум до того, що має статися...

13

Опівдні 6 лютого, коли мої співкамерники з ІДІЛ закінчували приготування до тортур, наглядач, якого вони прозвали «Підлим стражем» за його відмову виконувати їхні вимоги, проходив повз нашу камеру зі зв'язкою ключів у руці. Він підійшов до дверей і прислухався. «Підлий страж» швидко зрозумів, що відбувається всередині, і, незважаючи на те, що він ніколи раніше не виявляв до мене ані найменшого співчуття, швидко відчинив двері й залетів у камеру.

Потоком гнівного набору арабських слів він наказав мені зібрати речі і йти на вихід. Я залишив купу невипраного одягу на підлозі й, слідуючи за «Підлим стражем» до виходу з камери, повернувся, щоб поглянути на здивовані й розчаровані обличчя своїх співкамерників. Думаю, що саме так почувався Даниїл, коли його звільнили з левиного рову.

Ніч я провів у іншій камері з двома мусульманами, світськими бізнесменами. Ця камера була трохи меншою, але ще бруднішою, ніж попередня. Першого ж дня я допоміг їм прибрати нашу брудну «оселю», а вони співчутливо поділилися зі мною своєю їжею. Побачивши мої рани — чорні й сині синці на голові, ліктях і спині — вони були шоковані. Я розповів їм про те, що сталося зі мною, коли я перебував у камері з членами ІДІЛ.

Наступного вечора мене викликали вниз на черговий допит. Кондиціонер нагнітав холодне повітря прямо на мене, і я відразу змерз. У центрі маленької кімнати стояв стіл, за яким сиділи двоє чоловіків. Я знав, що відбуватиметься далі. Один

із них зображатиме «доброго» поліціанта, а інший — «злого». Я роздивлявся офіцера, який повинен був вести допит. Він був одягнений у гарний жакет і краватку та пахнув одеколоном — ароматом, до якого я вже звик за час, проведений у Судані, де одеколон наносять набагато сильніше, ніж у Європі чи в Америці. Я сів на призначене мені крісло й поглянув на папки з документами, які лежали на столі. Мені було цікаво, чому мене викликали цього разу.

Від слідчого суданської служби безпеки я нарешті дізнався, що мій батько таки помер. Після його смерті минуло більше місяця, і, хоча Бог уже підготував мене до цієї звістки через сон, я все одно почувався мов обухом ударений. Я думав про те, як моя сім'я справляється з цією утратою. Мої думки полинули до Чехії, до моїх рідних. Найбільше у світі я хотів бути там, щоб підтримати їх у цей важкий час непоправної втрати. Мені на пам'ять прийшов спогад, який сповнив мене рішучістю витримати цей допит і все ув'язнення, хоч яким довгим воно не було.

Спогади перенесли мене в перший рік мого навчання в середній школі. Батьки організували в нашому будинку кількадечне молодіжне учнівське спілкування, на яке з'їхалося не менше п'ятдесяти чоловік. Усі ночували в нашому домі, в якому було лише чотири спальні. Хлопчики спали в одній кімнаті, дівчатка — в іншій.

Коли спілкування завершилося й усі благополучно повернулися додому, ми зітхнули з полегшенням. Міліція нас не викрила, у будинку не було обшуку. Ми дякували Богові, що Він зберіг нас.

Моя школа була розташована всього в п'ятистах метрах від нашого будинку, тому я щодня ходив туди пішки. Одного разу, через два тижні після молодіжного спілкування, я повернувся додому і виявив, що там нікого немає. Це було загалом звично: мої брати і сестри були старші за мене, і всі троє поїхали

з рідного дому на роботу або навчання в університеті. Мама була вихователькою в дитячому садку, і єдина установа, де їй не відмовили в роботі після того, як дізналися, що вона — християнка, була за тридцять хвилин їзди потягом від нашого дому. Вона могла працювати й ближче, проте відмовлялася підписати «обіцянку» навчати своїх вихованців слідуванню «великим ідеалам» атеїстичної комуністичної партії. Майже щодня я зустрічав її з роботи на вокзалі, і ми разом ішли пішки додому.

Коли я пробув удома годину, а потім дві, й ніхто не прийшов, то почав хвилюватися: *«Невже з батьками щось трапилось? А може, міліції стало відомо про молодіжне спілкування, яке ми проводили у нашому домі? Невже їх заарештовано? А може, варто зателефонувати комусь із керівництва церкви, щоб попередити про їхню відсутність?»*

Страх все більше і більше охоплював мене. Батько повернувся додому пізно ввечері, а мама приїхала трохи згодом. Я кинувся обіймати їх обох, відчуваючи, як напруга, що накопилася в моєму розумі й серці, розсіюється.

Того вечора, сидячи за столом, батьки обмінювалися переживаннями дня, що добігав кінця. Батько розповів, як по нього прийшли двоє міліціонерів у формі й «запросили» пройти до місцевого відділення.

Ставлення до матері було більш принизливим. Двоє міліціонерів у формі та двоє співробітників служби держбезпеки прийшли прямо в групу дитсадка і вивели її на очах у працівників і вихованців. Вона була рада, що їй дозволили хоч зателефонувати чоловікові.

— Мене забрали, — прошепотіла вона у слухавку.

— Мене теж забирають, — відповів тато, перш ніж дзвінок було перервано.

Мої батьки завжди знали, що це може статися. У комуністичній країні очікування арешту завжди було складовою слідування за Христом, і вони були готові заплатити цю ціну на

своєму шляху віри. Я ніколи не забуду тієї розмови за столом, коли батьки розповідали про свої допити, порівнюючи запитання, які їм ставили, і свої відповіді. Особливо детально батьки згадували, як слідчі намагалися заплутати їх, і обговорювали, як краще відповідати на запитання в майбутньому. У той час їх розмова шокувала мене. Яка ще сім'я за їжею розмовляє про те, як правильно поводитися під час допиту у відділку міліції? Тоді я й гадки не мав, що тією розмовою за столом Господь готував мене до того, що колись я сам сидітиму в кабінеті для допитів, як це зараз і відбувалося.

Пізніше тієї ночі батько вручив мені книгу, що стала другою за важливістю книгою у моєму житті після Біблії. Один із його колег отримав цю книгу німецькою мовою від братів-християн із Німеччини. Це була книга Річарда Вурмбранда *«У підпіллі з Богом»*. Досі я чітко пам'ятаю, як батько вручив мені її зі словами: «Ти повинен прочитати цю книгу». Вільно володіючи німецькою, я прочитав її від першої до останньої сторінки, залишивши всі інші заняття. Свідчення Річарда глибоко торкнулося мого серця.

І тепер, через багато років, коли слідчий повідомив мені про смерть батька, я знову згадав ті жахливі тортури, які довелося пережити Річарду, і зрозумів, що мої випробування — ніщо порівняно з тими, яких зазнав він. Потім слідчий поцікавився умовами мого перебування у в'язниці.

— Зараз я почуваюся краще, — відповів я, — тому що мене перевели в іншу камеру.

— А чому вас перевели?

Голосом, тремтячим від ледь стримуваних емоцій, я розповів про побиття, тортури, катування водою. Розгніваний почутим, він витягнув мобільний телефон і зателефонував. Я міг зрозуміти більшу частину тривалої розмови арабською. Він говорив із начальником в'язниці й вимагав пояснень, як той міг таке допустити.

Закінчивши розмову, слідчий почав з'ясовувати мої особисті дані: повне ім'я й інші подробиці, що могло означати лиш одне — Національна розвідувальна служба Судану закрила розслідування і мене ось-ось звільнять!

Коли слідчий закінчив допит, було вже дуже пізно. Мене відвели назад у мою нову камеру на четвертому поверсі. Обидва співкамерники вже спали. З ковдрою в руках я знайшов вільне місце на підлозі, ліг і також спробував задрімати.

Однак я був настільки поглинений думками про батька, що сон тікав від мене. Я навіть не міг спокійно лежати. *«Може, мені краще встати і походити по камері?»*

Коли на мене нахлинули спогади з дитинства, серце моє сповнилося вдячністю Господу за життя мого батька. На очі накопилися сльози, проте це були не сльози печалі, а сльози радості й вдячності за життя, яке я прожив у християнській родині, і за приклад вірності, який батько подав мені — навіть незважаючи на переслідування.

Я знав, що колись я знову побачу батька, і тієї миті був абсолютно впевнений у Божій присутності в моїй камері.

Раптом відчинилися двері й увійшов наглядач.

— Бетер, — звернувся він до мене, як і інші наглядачі-араби, щосили намагаючись вимовити звук «п» в моєму імені, й указав на мій невеличкий поліетиленовий пакет із одягом, — із речами — на вихід!

Я був схвилюваний, сподіваючись, що час звільнення, нарешті, настав.

— Ковдру теж? — запитав я.

— Ні, ні, ковдру залиш тут.

Тепер я був абсолютно переконаний, що мене звільнять! Інакше чому мені більше не знадобиться ковдра? Через кілька днів я буду вже в Чехії з сім'єю і зможу розповісти їм свідчення про Божу вірність упродовж двох місяців, проведених мною

тут, у суданській в'язниці. А вночі спатиму в теплому ліжку з дружиною.

Я підхопив пакет із одягом, і ми вийшли з камери. Я слухняно йшов за наглядачем по коридору до ліфта, однак із незрозумілих мені причин ми зупинилися біля дверей іншої камери. Раптово я усвідомив, що серйозно помилився. За цими дверима була камера, про яку ходили жахливі чутки, камера, якої боялися усі без винятку ув'язнені. Я проходив повз неї багато разів дорогою на допити, а тепер, стоячи біля її дверей, я відчував, як у мене в жилах холоне кров. Мене перевели в «холодильник»...

14

Я ступив крок у порожню камеру й відразу ж відчув сильний потік холодного повітря. У камері стояли металеві нари без матраца, укриті засохлою людською кров'ю. У туалеті було брудно, водопроводу не було. Я згадав про свою ковдру й подумав, що температура у цій камері — градусів десять. «Ніч буде холодною!» Я зрозумів, що перевід у «холодильник», найімовірніше, був актом помсти з боку наглядачів, яким начальник в'язниці виніс через мене догану. Я напружився, усвідомивши, що тепер вони точно покажуть мені де раки зимують.

Після тривалого перебування у в'язниці мою голову почало покривати коротке сиве волосся, проте його було небагато, і я обмотав запасну сорочку навколо голови, щоб зігріти її. Знову попорпавшись у пакеті, я дістав запасну пару штанів. У мене не було куртки, тому я використав їх, щоб прикрити голі руки.

Усю ніч я ходив із кутка в куток і, якщо переставав рухатися, то відразу ж замерзав. Один раз я спробував сісти на єдиний стілець, який стояв у камері, але холодний, немов лід, метал, торкаючись до моїх ніг, холодив мене ще більше.

Однак у розпал своїх мук я отримав і благословення: уперше відтоді, як я прибув до в'язниці, я міг побути один. «Я можу говорити вголос!» Я прославляв Господа за свого батька і запитував себе, чи оточить мене Бог ангелами, як Він зробив це для Річарда Вурмбранда під час його ув'язнення. Коли я розмірковував про Річарда і його чотирнадцятирічне тюремне ув'язнення, почало відбуватися щось дивне.

Неймовірне відчуття, неначе хтось обгортає мене ззаду теплим пальто, поширилося по всьому тілу, — і вигук «Мій Господь і мій Бог!» спонтанно зірвався з моїх вуст. Це був Господь! Це Він зігрівав мене. Незважаючи на те, що одиночне ув'язнення мало бути покаранням, я відчував, що воно було моїм першим звільненням у стінах в'язниці! Уперше за два місяці я міг молитися вголос!

Усю ніч я намагався співати християнські пісні. Коли мені було п'ятнадцять років, я вивчив чудовий гімн «Тобі нехай буде слава» — гімн, мелодію до якого написав Георг Фрідріх Гендель. Я намагався пригадати мелодію і співати слова, коли був ще у камері з бойовиками ІДЛ, проте раніше мені на пам'ять ніяк не спадало більше перших трьох-чотирьох слів. І тут раптом у одиночній камері з моєю пам'яттю сталося диво. Святий Дух миттєво нагадав мені дві перших строфи цього величного гімну. Я відчув себе поетом, який отримує натхнення і пише, пише, доки за кілька хвилин не завершує свій чудовий витвір. Я продовжував у вірі голосно співати строфу, поки Бог не давав мені наступну. Я був упевнений, що наглядачі й інші ув'язнені подумали, що я збожеволів уже в першу ніч одиночного ув'язнення.

Наступного ранку потік холодного повітря, нарешті, зупинили й мені принесли мою ковдру. Я понюхав її і відчув запах поту іншого ув'язненого: схоже вночі нею користувався хтось інший. Проте я був радий повернути собі ковдру.

На той час, через три тижні після закінчення голодування, я відчув сильну спрагу, проте з крана мені впала лише крапля води. Я виявив у своєму поліетиленовому пакеті стаканчик йогурту, що залишився від добавки до сніданків, призначеної мені після голодування. Я з'їв йогурт і використовував стаканчик, щоб збирати в нього краплі води. Це зайняло не менше п'ятнадцяти хвилин, і ось він, нарешті, наповнився.

Крок за кроком Господь показував мені, що робити далі. Спершу я почав шукати причину блокування потоку води.

Господь повів мене в темний куток туалету, де біля основи унітазу я виявив запірний клапан. Він був закритий, а в мене не було нічого, що я міг би використати, щоб відкрити його. Я почав шукати серед сміття на підлозі щось, за допомогою чого можна було б відкрити клапан. Нарешті я знайшов шматок металу й попрямував назад у туалет. Коли я повернув клапан за допомогою цього шматка металу, вода вільно потекла в туалет і наповнила унітаз. Потім я знайшов невелику смужку тканини і намочив її у воді, яка тепер текла з крана. Використовуючи вологу тканину і своє тюремне мило, я продезінфікував усе тіло.

Щойно тіло моє стало чистим, я перемкнув увагу на камеру. Я працював цілий день, і нарешті мені вдалося видалити з нар плями крові. Зрештою, вони були вже досить чистими, щоб застелити ковдрою.

Переведення в одиночну камеру стало для мене частковою свободою. Члени ІДІЛ завжди боялися опинитися в цій камері й знали, що, якщо ув'язнений проведе там довше тижня, він втратить розум. З цієї причини наглядачі, які через страх виконували бажання ув'язнених бойовиків, ніколи не тримали їх на самоті більше двох-трьох днів.

Для мене, однак, одиночне ув'язнення було часом, коли до мене повернулася пам'ять. Я згадав пісні, які ми співали за часів комуністичних гонінь, вірші з Писання, які вивчив напам'ять, коли був ще зовсім молодим — усі ці спогади повернулися до мене саме в той час, коли мені це було найбільш необхідно. На третій день Святий Дух нагадав мені останній куплет із гімну «Тобі нехай буде слава». Зазвичай на кожну пісню витрачалося не менше тижня-двох, але зрештою я зміг згадати слова багатьох-багатьох гімнів.

На щастя, холодні потоки повітря в «холодильнику» припинилися і більше не повторювалися. Щоб відновити сили, я щодня ходив по камері, починаючи з 6-ї години ранку і не

зупиняючись принаймні до 9-ї вечора. Я підрахував, що за день долав приблизно двадцять п'ять кілометрів. Ходячи, я молився.

Таке єднання з Богом вражало мене. Як і Річард Вурмбранд, я також відчував Його безпосередню присутність і близькість та Його цілющу силу. Протягом півтора місяця, з 7 лютого до 29 березня, я ділив камеру тільки з Господом.

Звичайно, не кожен ранок був яскравим і радісним. Нерідко мої серце і розум огортала нестерпна туга. Удень я намагався заснути, проте, коли лягав, печаль ставала ще важчою, тому я відразу схоплювався і продовжував молитовну ходьбу. Були дні, коли мені доводилося проголошувати: «Господь Ісус — мій мир! Господь Ісус — моя радість!» У розпалі цілковитого смутку я повторював ці слова впродовж кількох хвилин, обходячи камеру, поки ці істини не ставали моєї реальністю.

* * *

Уранці в понеділок, 22 лютого 2016 року, в моїй одиночній камері з'явилися наглядачі. Мене повели вниз сходами. Там я дізнався, що мене несподівано викликає офіцер служби безпеки, який раніше проводив допити.

— Ти мусиш поголитися, — насуплено наказав він, розглядаючи мою довгу бороду.

— Тут зробити це не так просто, — пояснив я.

Він подивився вниз на мої ноги, які ковзалися по вологім підлозі, і простягнув мені туфлі з камери зберігання.

— Одягни кращий одяг, — наказав він.

Я відмовився, оскільки весь мій одяг був у одному стилі, і, крім того, я знав, що мій одяг був чистим, тому що я регулярно прав його.

«Яка різниця, у що я одягнений? — така раптова увага до моєї зовнішності збила мене з пантелику. — Невже до Судану приїжджає хтось із чеського уряду? Інакше як іще можна

пояснити такий інтерес до мого зовнішнього вигляду?»
Потім у мене виникла думка, занадто гарна, щоб бути правдою:
«А може, мене збираються звільнити?»

Мені на руки одягли важкі ланцюги, які завдавали мені сильного болю, і вивели на вулицю до фургона. Шість до зубів озброєних конвоїрів заштовхали мене в фургон і повсідалися слідом за мною. Усе відбувалося точно так само, як того дня, коли я зустрічався з паном Сламою в «Національному клубі». Однак цього разу в процедурі сталися незручні для мене зміни. Щоб я не міг бачити назв вулиць, якими пролягав наш маршрут, мені на голову надягнули товстий чорний мішок. Відчувши, що мішок заважає мені дихати, я запанікував.

Щойно фургон пригальмував і почав зупинятися, з мене на-решті зняли мішок, і я із полегшенням побачив, що ми знову в «Національному клубі». Поки ми чекали у фургоні, я помітив чорний «Мерседес», що в'їжджав на паркування. Авто зупинилося, і з нього вийшли четверо чоловіків — двоє суданських охоронців і двоє білих, очевидно, не суданці а, можливо, навіть і чехи.

— Ти знаєш їх? — запитав один із моїх конвоїрів.

— Ні.

Щойно чоловіки ввійшли в приміщення «Національного клубу», мене також увели в будівлю і завели в кімнату, де вони сиділи. Присутні не відрекомендувалися, лише сказали, що вони з чеської розвідслужби. За цим настала низка дивних запитань.

— Чи пов'язані ви з будь-якою зовнішньою розвідкою? — запитали вони.

— Ні, ні, — заперечив я.

— Чи пов'язані ви з будь-якою військовою розвідкою?

— Я відслужив в армії рік обов'язкової строкової служби за часів комунізму — нічого більше.

Незабаром наша зустріч завершилася, і я отримав жахливу новину: уряд Судану відмовляється звільнити мене. Натомість мою справу передано до суду. Мене охопило почуття розчару-

вання. Я вийшов із «Національного клубу» в пригніченому й депресивному стані, поступово розуміючи всю метушню навколо мого одягу і взуття.

Офіцер Національної служби розвідки і безпеки Судану хотів, щоб я чітко усвідомив: єдиний серйозний партнер, із яким вони вестимуть переговори, — це розвідувальна служба, а не дипломати, будь-яка консульська установа чи навіть сам посол.

* * *

У середині лютого про мій арешт стало відомо міжнародним ЗМІ. Моє фото з'явилося на сайті Інтерполу, де я був оголошений зниклим безвісти в Хартумі.

У суботу, 27 лютого 2016 року, коли я ходив по одиночній камері у в'язниці Національної служби розвідки і безпеки, моя дружина зайшла до місцевої заправної станції на околиці Праги. У той час вона не мала жодного контакту зі мною. Її погляд упав на пачку газет, що лежала біля дверей — свіжий випуск «ДНЕС», щоденної чеської газети.

Серце її завмерло, коли вона прочитала заголовок: «Громадянинів Чехії, що перебуває в Судані, загрожує смертна кара». Не маючи сили стримати сльози, що накопилися на очі, Ванда купила газету й кинулася до машини, щосили поспішаючи додому, аби повідомити цю жахливу новину нашим дітям.

15

Через півтора тижня після того, як мене перевели в одиночну камеру, і приблизно в той же час, коли моє фото з'явилося на сайті Інтерполу, пан Слама, співробітник консульського відділу чеського посольства, зміг приїхати з Єгипту, щоб повторно зустрітися зі мною. Тремтячим голосом і зі сльозами на очах я розповів йому про тортури, які мені довелося пережити, спочатку від рук співкамерників з ІДІЛ, а потім у «холодильнику».

— Будь ласка, тільки не розповідайте про це моїй сім'ї, — благав я, — тому що вони будуть хвилюватися про мене ще більше.

Пан Слама, схоже, розумів мої почуття і кивнув на знак згоди. Повернувшись у камеру після цієї зустрічі, я знову почув тихий шиплячий потік повітря, і крижаний холод знову наповнив приміщення. Миттєво я зрозумів, що повернення холодного повітря стало актом помсти: співробітники НСРБ карали мене за те, що я розповів пану Сламі про тортури.

Під час наступного візиту, 10 березня 2016 року, пан Слама зробив мені приємний сюрприз — простягнув два листи від моєї сім'ї з Чехії разом із харчовими добавками, які вони прислали, щоб допомогти мені боротися з анемією. У мене піднявся рівень адреналіну, і я відчув, як сильно забилося у грудях серце. Не гаючи ані миті, я відкрив листа. Минуло так багато часу відтоді, як я востаннє листувався зі своєю сім'єю! Ніколи раніше так відчайдушно я не прагнув дізнатися, як у них справи.

На вимогу керівництва НСРБ, листи мали бути написані англійською мовою, тому Вава служила сімейним писарем. Коли я почав читати перший лист, датований 1 лютого, мені на очі набігли сльози. «Ми сподіваємося, що цей лист знайде тебе в доброму здоров'ї, — писала донька, — і що про тебе добре піклуються. Ти знаєш, що ми дуже за тобою сумуємо й терпляче чекаємо твого швидкого повернення додому». Вава була здорова, а моя дружина поверталася на роботу після одужання від грипу. По всьому моему тілу розлилося відчуття тепла, коли я прочитав: «Вона дуже сумує і багато думає про тебе».

Моя донька щойно склала іспит із внутрішньої медицини. Наступного тижня, якщо вона здасть ще й гінекологію та акушерство, то сподівається влаштуватися на роботу в лікарню. Моє обличчя осяяла усмішка, коли я дізнався, що мій син Петр також старанно підготувався до чергового іспиту, який відбувся 3 лютого. Після його складення він почав працювати над дипломною роботою на ступінь бакалавра. Як я пишався своїми дітьми! Якби лише зараз я міг бути з ними... Однак, коли я заглянув униз сторінки, то прочитав те, що змусило мене здригнутися.

«Нам дуже шкода повідомляти тобі, — писала донька, — що на початку січня помер твій батько. Він відсвяткував Різдво вдома з сім'єю, проте відразу ж після свят стан його здоров'я погіршився. Його довелося знову завести в лікарню, де він тихо помер через кілька днів, 4 січня». При згадці про смерть батька мене пронизав сильний душевний біль, і я відчув роздратування, адже він помер за кілька тижнів до того, як слідчий спромігся повідомити мені про це.

Я продовжував читати листа і виявив, що всі домашні справи потихеньку вирішуються. Протягом усього цього часу моя теща жила з моєю сім'єю, і, хоча вона була розбита горем через моє ув'язнення, здоров'я її покращувалося. Мій брат, здавалося, також впорався з горем втрати батька, але я знав, що він, ма-

буть, страждає більше за всіх, оскільки упродовж усієї хвороби саме він доглядав батька.

Мої очі затрималися на кілька секунд, а потім стрибнули вниз сторінки. Моя сім'я підтримувала контакти з Міністерством закордонних справ Чехії, а також із паном Сламою. Кінець листа настав занадто швидко й змусив стиснутися моє серце. «Ми всі дуже сумуємо за тобою, і всі родичі й друзі думають про тебе. З любов'ю, Ванда, Вава і Петр».

Я відклав перший лист і відразу ж взявся читати наступний, датований 16 лютого, двома тижнями пізніше. «Любий Петре, — починався він. (Мої руки тремтіли, коли я підніс лист ближче до очей). — Ми дуже раді, що нам удалося написати тобі попередній лист і що ти міг його прочитати. Ми сподіваємося, що ти здоровий і у тебе немає жодних фізичних чи психологічних недуг. Ми дуже сумуємо і весь час тільки й думаємо про тебе. Мамі тяжко, що тебе немає вдома, але всі ми віримо, що скоро дізнаємося про тебе більше».

Через Ваву Ванда повідомляла, що діти сильно страждали через смерть діда, а мій брат переживав глибоке горе. Я дізнався, що родина підтримує тісний контакт із моїми сестрами, що стрімко поліпшується не лише здоров'я свекрухи, але й моя дружина також повністю одужала від грипу і планує поїздку до своєї двоюрідної сестри Яни, а також що донька склала випускний іспит з гінекології та акушерства й отримала найвищу оцінку «А». Після кількох днів відпочинку, які вона присвятила турботі про сім'ю і допомозі по дому, Вава повернулася до наполегливої праці з підготовки до останнього іспиту з педіатрії. Я був упевнений, що вона гідно складе і його. Мій син також без проблем склав останній іспит і успішно закінчив семестр. Я був радий дізнатися, що моя сім'я все ще підтримує зв'язок із Міністерством закордонних справ і посольством Чехії в Каїрі, і смакував останні кілька рядків листа так довго, як тільки міг: «Усі, хто тебе знає, постійно думають про тебе».

Під час цього візиту мені нарешті дозволили написати першого листа своїй сім'ї із в'язниці. Я так довго мріяв про цю мить, подумки складаючи цього листа й постійно розмірковуючи про те, що ще варто додати. Я насилу міг повірити, що така можливість нарешті з'явилася. Я так багато хотів їм розповісти — місяці думок і молитов, переживань і підбадьорення, розради і пояснень. Однак у присутності співробітника консульства і слідчого, маючи на це всього кілька секунд і будучи змушеним писати англійською, я розгубився. Мій розум судорожно запрацював, і я нагадав собі, що потрібно бути вкрай обережним зі словами. Поспішно друкованими літерами я написав Ванді записку:

«Моя люба!

Це всього лише коротке привітання з Судану. Хочу, щоб ви знали, що зі мною все гаразд. Дякую за ваші два листи, які я прочитав у присутності представника Чеської Республіки. У мене все гаразд, я молюся за всіх вас. Я знаю, що моя справа — у руках Господа. У мене все добре, і я радий, що у вас також. Із нетерпінням чекаю повернення додому найближчим часом.

Нехай Господь благословить вас усіх!

Петр».

Слідчий сфотографував для себе кореспонденцію і передав її панові Сламі. Співробітник консульства склав мій лист і заховав у портфель.

— Побачимося 8 квітня, — сказав він і пішов.

* * *

Навіть дня-двох у «холодильнику» досить, щоб звести ув'язненого з розуму. Однак, на превеликий подив наглядачів, я усе ще перебував при здоровому глузді, навіть після кількох тижнів одиночного ув'язнення і двох довгих періодів нестерпної застуди. Одного разу в «холодильнику» несподівано з'явився «Підлий страж». Побачивши його, я був глибоко зворушений. Він вивів мене з лев'ячого лігва саме тієї миті, коли мене збиралися катувати водою. Зі сльозами на очах я подякував йому за порятунок мого життя. Я тихо продиктував йому свою адресу електронної пошти й запросив зупинитися в моєму будинку, якщо він коли-небудь добереться до Європи. Він теж був зворушений, і на його очах теж з'явилися сльози.

Упродовж наступних тижнів ми стали близькими друзями. Щоразу, коли він чергував, то приходив до мене в одиночну камеру й давав мені додаткову порцію ранкового чаю або їжі, що залишилася з вечора. Отримати нарешті повну чашку чаю було для мене емоційно надзвичайно важливо, оскільки моя пам'ять усе ще зберігала спогади про те, як іділівці давали мені таку кількість чаю, що ледь закривала дно моєї брудної кружки. Господь нагадав мені вірш із Біблії, з Євангелії від Марка 9:41: «І коли хто напоїть вас кухлем води в Ім'я Моє ради того, що ви Христові, поправді кажу вам: той не згубить своєї нагороди!» Попиваючи теплий напій, я дякував Господу за Його доброту до мене. Навіть в одиночній камері Він подарував мені дружбу «Підлого стража».

* * *

29 березня, через два з половиною тижні після того, як я написав дружині листа, у мою камеру одиночного ув'язнення увійшов один із наглядачів в'язниці НСРБ.

— О, ти все тут вимив! — сказав він доброзичливим і вдячним тоном. Я прибрав камеру і туалет, щоб можна було ходити по підлозі босоніж.

— Петре, бери всі свої речі і йди за мною, — сказав він.

«Мене звільняють!»

Я швидко засунув брудний тюремний одяг у поліетиленовий пакет. *«Чи брати з собою ковдру?»* Незважаючи на те, що мені вона більше не потрібна, я вирішив залишити її на згадку. Зрештою, це був подарунок мого доброго сусіда по камері й перше нагадування про Божу вірність тут, у в'язниці.

Проходячи коридором, я побачив пастора Хасана й свого перекладача Моніма, які спостерігали за мною з вікна у дверях сусідньої камери. Я уперше дізнався про їхній арешт від своїх жорстоких сусідів-іділівців. Вони «допитували» мене про мою роботу й про мету приїзду в Судан і повідомили, що «мої колеги» також заарештовані. Лише пізніше я дізнався, хто ці «колеги». Одного разу через вікно своєї камери я побачив, як пастора Хасана вели по коридору на допит, і відразу ж почав молитися за нього.

Тепер, побачивши через вікно у дверях обличчя Хасана і Моніма, я подумав про те, чи побачу я їх знову, і мовчки попросив Бога підбадьорити, зміцнити і захистити моїх суданських братів, сподіваючись, що і їх теж скоро буде звільнено.

Мене відвели вниз по сходах до комори, де повернули мій багаж. Я відкрив його і, на свій подив, виявив там усі ліки, надіслані моєю сім'єю. Персонал в'язниці весь цей час тримав їх там, навіть ліки від анемії, у яких я мав таку нагальну потребу. Я також знайшов у валізі туалетний папір, дезодорант і одеколон, які під час кожного відвідування приносив пан Слама. Усе це я бачив уперше. І вміст валізи був таким бажаним!

Упродовж чотирьох місяців я не мав ні рушника, ні шампуню, ні навіть бритви. Лише карболове мило й декілька маленьких пляшечок води зберігали мою шкіру в чистоті. Коли наглядач

вийшов, я зняв брудні штани й футболку, поклав їх у валізу й одягнув чистий одяг, якого я не бачив і не відчував на своєму тілі вже майже чотири місяці. Я скористався дезодорантом і одеколоном, усміхаючись думці про те, що знову побачу Ванду.

— Іди за мною, — наказав наглядач, дозволивши мені взяти з собою валізу.

Я із полегшенням зітхнув, розмірковуючи про своє швидке звільнення. «*Нарешті!*» Навіть не одягнувши на мене наручники, мене вивели на вулицю до мікроавтобуса, який, як я сподівався, доправить мене в аеропорт. Була 9-та година вечора, і я знав, що літак «Турецьких авіаліній» вилітає з Хартума близько першої години ночі. Через кілька годин я знову стану вільною людиною. «*Нарешті я повертаюся додому!*»

Я виглянув у вікно й побачив, як в аеропорту злітають і приземляються літаки. Коли наш мікроавтобус наблизився до повороту ліворуч, що веде до терміналу, водій чомусь не пригальмував. Збентежений, я подивився на нього, але його очі дивилися вперед, на дорогу. «*Що діється?!*» Я знову поглянув у бік аеропорту. Ми продовжували їхати прямо, навіть не сповільнюючи руху. Я спостерігав, як аеропорт зникає з поля мого зору, залишаючись десь позаду, і раптом відчув себе абсолютно пригніченим. Удар у живіт був би менш болючим, ніж це нищівне розчарування. Моя надія на швидке возз'єднання з сім'єю випаровувалася з кожною секундою, поки не зникла повністю, як і обриси аеропорту.

Кілька хвилин потому ми прибули до будівлі з написом «Ніяба-Мендола», місцевої поліційної дільниці Хартума. Будівля була в жахливому стані — настільки жахливому, що порівняно з нею в'язниця Національної служби розвідки і безпеки виглядала немов палац. Мене завели до галасливої приймальні, куди постійно стікалися потоки поліціантів і співробітників НСРБ. У тісному кабінеті я побачив мою сумку для ноутбука, що лежала на столі. У мені знову спалахнула іскра надії. «*Можливо, мене*

привезли сюди, щоб повернути речі!» Один зі співробітників підійшов до столу і відкрив сумку.

— Це ваш комп'ютер? — запитав він, викладаючи його на стіл.

— Так! — нетерпляче вигукнув я.

Чоловік записав щось на аркуші паперу, а потім узявся за мою камеру й інші електронні пристрої. Одне за другим він ставив мені одне і те ж запитання про кожну одиницю обладнання, а потім відзначав їх у списку. *«Це, мабуть, є складовою процесу повернення належного мені майна!»*

Однак наступний його крок знову зламав мій дух. Замість того щоб повернути обладнання назад у сумку, він передав його поліціантам, присутнім у кабінеті.

— Тепер у вас буде можливість порівняти, яка в'язниця краща, — промовив він, посміхаючись.

У цю мить я зрозумів, що мене не збираються везти в аеропорт. Натомість мене помістили в ізолятор, а через кілька хвилин прийшов чоловік із заявою:

— Тепер вас переводять до нас, і ми ретельно підготуємо вашу справу, перш ніж її буде передано до суду.

Після цього відбулася розмова з генералом служби безпеки. Я впізнав його картатий жакет і згадав, що він був присутній під час мого допиту в аеропорту Хартума. Коли він побачив мене в чистому одязі, то розсміявся, а зауваживши моє розгублене обличчя, став сміятися ще голосніше. Я безпорадно спостерігав, як він насолоджується моментом, мого безсилля зробити будь-що, окрім як чекати. Варто було визнати, що спроба змусити мене вважати, що мене звільняють, виявилася досить успішною.

16

Я неохоче скинув чистий одяг, не впевнений, коли побачу його знову, і переодягнувся у брудну тюремну робу, яку привіз у валізі. Я витягнув ковдру, кілька додаткових предметів одягу, шампунь, туалетний папір і гаманець, у якому, як я із подивом виявив, усе ще зберігалися мої суданські фунти. Поліціанти дозволили мені взяти і ліки — залізовмісні добавки і деякі антибіотики — і здати їх на зберігання до приймальної поліції.

Мене помістили у примітивну камеру. Приміщення було розміром чотири з половиною метри завширшки і п'ять із половиною завдовжки. На підлозі, покритій брудним червоним килимом, сиділи п'ятнадцять чоловіків. Троє курили, і в затхлому приміщенні клубочився дим. Для прогулянок зовсім не було місця, тому я поклав ковдру на підлогу і сів, схрестивши ноги. Однак я знав, що, якщо довго сидітиму в цьому положенні, у крові міг легко утворитися тромб, а якщо це станеться, я, найімовірніше, помру.

Ув'язнені прибували всю ніч, доки нас не стало більше двадцяти чоловік на площі менше тридцяти квадратних метрів. Вентилятор нагнітав гаряче повітря через єдине у камері вікно. Двері були зачинені. Я відчував притиснуті до мене спина співкамерників. Мені було страшно перебувати в такому обмеженому закритому просторі, і я почувався брудним.

Наступного ранку мене витягли з камери і провели через поліційну дільницю в кабінет «головного прокурора». Він посміхнувся, а коли я сів на шкіряний диван у його оснащено-

му потужним кондиціонером кабінеті, він наказав помічникові принести мені сендвіч з куркою і колу. Він також дозволив мені скористатися його кусачками для нігтів (мої нігті вкрай потребували обрізки), і коли він запропонував мені залишити їх собі, я запротестував і наполягав на тому, щоб повернути їх.

— Насправді, — сказав він, — бери, бо наступного разу, коли вони тобі знадобляться, ти будеш уже не тут.

Незабаром я дізнався, що цей поліцейний відділок приймає справи лише з в'язниці НСРБ і сприяє Службі безпеки Судану, однак формально не перебуває під її юрисдикцією.

— Я впевнений, що тут ти будеш недовго, — сказав прокурор. — Незабаром справу буде вирішено дипломатичним шляхом, і тебе звільнять.

«Можливо, ця в'язниця виявиться і не такою вже жахливою», — з надією подумав я, вірячи словам прокурора.

Я пояснив, що страждаю від анемії, і мені необхідно повторно пройти медичне обстеження. Наступного ранку він домовився, щоб мене завезли до лікарні.

Установа була в підпорядкуванні Міністерства внутрішніх справ. Схоже, в ній було більше обладнання, аніж у лікарні НСРБ, і, здавалося, навіть трохи чистіше. Ставши на ваги, я був вражений, виявивши, що з грудня схуд на двадцять два кілограми.

Лікар зробив аналізи крові й виявив, що рівень гемоглобіну у мене в крові набагато нижчий, ніж раніше. Тепер його лише половина від необхідної кількості. Я підозрював, що у мене могла бути внутрішня кровотеча. Побиття у поєднанні зі щоденною дозою ліків від головного болю на основі аспірину робили це цілком можливим. Якби я був удома, у Чехії, лікарі вже готували б мене до переливання крові. Тут же, у Судані, лікар лише домовився з поліцією, щоб я продовжував отримувати харчові добавки, що містять залізо, за які мені довелося заплатити самостійно, і мене повернули в камеру.

* * *

Протягом наступних кількох днів до моєї задушливої камери наштовхали ще більше чоловіків. Тепер нас тут було близько двох десятків. Одного ранку, коли я почувся особливо пригніченим, я молився: *«Як довго, Господи, ще до мого звільнення?»* Коли я молився, це помітив один еритреєць. Він підійшов, представився і розповів мені, що його сестра відвідує еритрейську церкву в Хартумі. Я відчував, що сам він не є відродженим послідовником Ісуса Христа. Мої підозри підтвердилися, коли він сказав, що його заарештували за торгівлю людьми через Судан.

Розповідаючи про Христа йому й іншим ув'язненим, які тимчасово перебували в нашій переповненій камері, я почав розуміти, чому Бог помістив мене до цієї в'язниці. Він послав мене сюди, щоб проповідувати про любов Христа людям, яких я б не зустрів за жодних інших обставин.

Одного ранку до в'язниці було доставлено групу з дванадцяти молодих еритрейських чоловіків, двох жінок і двох дітей. Їх затримали на лівійсько-суданському кордоні. Жінок і дітей помістили в меншу камеру навпроти нашої; а дванадцять чоловіків — у нашу камеру, в якій тепер уже було сорок троє ув'язнених, і умови погіршувалися. У такій безпосередній близькості до інших співкамерників спати було вкрай складно. Уночі, коли було особливо нестерпно холодно, камера перетворювалася в поле битви. Чоловіки штовхалися і билися, щоб відібрати одне в одного ковдри.

Віком еритрейці були від чотирнадцяти до двадцяти чотирьох років. Упродовж дня вони збивалися в одному кутку камери, курили і жували тютюн. Мусульмани трималися на відстані, займаючи інший бік.

Одного разу, коли я сидів у кутку й молився, відчув, що зі мною говорить Бог. Його голос не було чутно, але я відчув, як

Святий Дух звертається до мого серця: «Іди, сядь поряд із цими людьми і розкажи їм про Ісуса».

Я вирішив підкоритися і перетнув камеру. Щойно я сів, двоє еритрейців, які говорили по-англійськи, стали розпитувати мене, звідки я і як опинився у в'язниці. Незважаючи на присутність мусульман, я почав, не боячись, відкрито говорити їм про Ісуса Христа. Я розповів своє свідчення, описавши мій шлях до віри, а потім закликав їх прийняти Ісуса Христа як свого особистого Спасителя. Ці люди, як я дізнався, належали до православної церкви, проте, окрім розмов про необхідність цілувати ікони й молитися до них, я не помітив жодних ознак їхньої релігійності.

Під час нашої розмови Бог послав у моє серце всеосяжний мир. *«Тепер я розумію, що Ти хочеш, щоб я робив тут, у в'язниці»*, — молився я. І Бог зробив немислиме — те, чого я не міг собі навіть уявити! Еритрейці, які говорили англійською, почали перекладати нашу розмову для решти групи, і протягом дня та вечора до нас приєднувалося все більше і більше ув'язнених, і, як результат, *усі дванадцять чоловіків* прийняли Христа як свого особистого Спасителя.

Наступного ранку групу молодих еритрейців забрали з камери й доправили в іншу в'язницю. Відтоді я більше ніколи їх не бачив. Проте моє серце було сповнене миру, оскільки я знав, яку величезну і важливу роботу Бог здійснив у житті цих чоловіків, і був щасливий, що Він дозволив мені стати її частиною. *«Ось у чому полягала мета мого ув'язнення! — нарешті усвідомив я. — Ось відповідь на мою молитву!»* Тієї миті мої думки кардинально змінилися. Я більше не турбувався про своє благополуччя та безпеку. Бог привів мене сюди, щоб я був Його світлом, щоб проповідував послання Євангелії. Відтоді я ухвалив рішення більше не переживати про те, що зі мною буде. Адже моє майбутнє — у руках Бога, а сьогодні й щодня моя місія полягає в тому, щоб бути світлом Христа, незалежно від того, наскільки темна моя камера.

Я почав проповідувати Євангелію всім, кого Бог посилав на моєму шляху. Мені доводилося остерігатися мусульман. Деякі з них були довіреними особами НСРБ, таємної поліції, і передавали суданській службі безпеки всю одержану від мене інформацію, яка могла б допомогти їм у розслідуванні моєї справи.

— О, ти — американець! — говорили вони, почувши, що я говорю англійською.

Я знав, що вони спробують зібрати якомога більше інформації про мене, щоб зловити мене в пастку, тому відповідав:

— Я не американець, я — чех.

Навколо нас всюди снували шпигуни, однак ми навчилися визначати їх за тими підозрілими запитаннями, які вони ставили, і зазвичай наші підозри підтверджувалися, коли через кілька днів їх несподівано забирали з нашої переповненої камери.

Коли кількість чоловіків досягла сорока, я був вдячний за відносно високу стелю у камері. Якби вона була нижчою, я не впевнений, що хто-небудь із нас вижив би. Брак місця став гострою проблемою, особливо впродовж дня, коли температура піднімалася і в камері було нестерпно душно. Я знав, що зовні стояла сорокаградусна спека. За межами камери був вентилятор, який не давав повітрю повністю застоюватися, однак він працював із переборами і не міг знизити температуру. Коли це було можливо, я пробирався крізь спітнілі тіла, щоб подихати свіжим повітрям біля вікна. Я також виявив, що біля загратованих дверей повівав легкий вітерець. У мене більше не було можливості лежати на підлозі. Замість цього мені постійно доводилося то сидіти зі схрещеними ногами, то стояти. Стояти було менш болісно, тому я проводив більшу частину дня на ногах, стоячи пліч-о-пліч зі своїми сусідами по камері, такими ж бідолахами, як і я сам.

Я відчував, як невагомний голод постійно точить мій шлунок. Двічі на день ми отримували варені боби. На відміну від *фула*, який давали в тюрмі НСРБ, ці боби були несмачними.

Квасоллю накладали в одну велику миску разом із пластиковим пакетом круглого, цілого суданського хліба. Нам потрібен був хліб, щоб черпати ним боби, проте на всіх його ніколи не вистачало. Оскільки суданці використовують ліву руку замість туалетного паперу, їдять вони лише правою. Я намагався бути обережним і стежив за тим, щоб їсти із загальної миски тільки правою рукою і не образити своїх співкамерників, які вважали б, що я забруднюю їжу.

Іноді перший прийом їжі починався об 11-й годині ранку, але частіше їжу приносили ще кількома годинами пізніше. Другу порцію бобів і хліба ми отримували десь після настання темряви. Мені потрібно було трохи їжі, з якою я міг би приймати залізовмісні харчові добавки, тому, коли міг, я намагався залишити шматок хліба на ранок, на випадок, якщо сніданок затримують. Я пам'ятав, наскільки жахливою була їжа, яку мені й моїм сусідам по камері давали в тюрмі НСРБ, однак тепер я так відчайдушно бажав її!

Нашою камерою простягався «килим» з червоної брудної гнильної рідини. На вулиці було два туалети, і два рази на день нам дозволяли скористатися ними. Двоє наглядачів співчували мені через жорстоке поводження зі мною й іноді дозволяли мені йти першим, тоді як інші навмисне примушували чекати, доки туалетом скористаються всі інші ув'язнені. Здавалося, що в поліційній дільниці справляти свою потребу без каналізації було звичайною справою, і мені часто доводилося додавати свою порцію до величезної купи екскрементів, яка вже назбиралася в переповненому туалеті. У нас був крихітний шматочок мила, але, якщо я занадто швидко мив руки, він вислизав і падав на брудну підлогу.

Упродовж перших трьох днів мого перебування у цій в'язниці мені повідомили:

— Якщо тобі не подобаються умови — подай письмову скаргу, і ми відправимо тебе назад до в'язниці служби безпеки.

Думка про повернення до в'язниці НСРБ була дуже привабливою для мене, і я вирішив порадитися зі своїми новими сусідами по камері, чи варто подати офіційну скаргу.

— Що б не трапилося, не повертайся, — попередили вони мене. — Ти скоро звикнеш до всього.

У поліційній дільниці я пробув лише тиждень, коли приїхали представники посольства Швейцарії. Вони були призначені спостерігати за ходом моєї справи. Проговоривши з прокурором упродовж тривалого часу, вони повідомили мені, що пан Слама не зможе приїхати на зустріч зі мною, яка була запланована на 8 квітня, і що тепер курувати мою справу будуть вони.

* * *

Коли я прибув до поліційного відділку «Ніяба-Мендола», то знав, що розслідування суданської прокуратури, найімовірніше, триватиме ще певний час, проте чекати мені довелося майже місяць. «Можливо завтра», — знову і знову повторювали мені офіцери. З кожним днем мене охоплювало все більше і більше занепокоєння. Борючись зі смородом у переповненій камері, я дуже хвилювався про те, чи зможу взагалі коли-небудь вийти на свободу.

20 квітня відновилося нарешті розслідування моїх «злочинів». Мене привели в кабінет для допитів і посадили за стіл навпроти прокурора. Я очікував тих же запитань, від яких ухилявся ще з грудня.

Я поглянув на стіл, на якому лежала відкрита товстезна папка, і побачив список імен, складений у алфавітному порядку. Пробігши його очима, уже за кілька секунд я зрозумів, що це був список учасників християнської конференції в Аддис-Абебі. Миттєво я усвідомив, що, окрім урядових кротів, підсланих шпигувати під час конференції, інформатором був, мабуть, і один із її учасників. *«Яким ще чином уряду Судану вдалося б отримати такий повний список імен?»*

Прокурор почав розпитувати мене про учасників конференції.

— Ти знайомий із Джоном Мартіном? — поцікавився він.

Я відповідав якомога коротше, оскільки знав, що будь-яку надану мною інформацію буде використано проти мене і християн, чиї імена містилися в списку.

— Можливо, я і знайомий із Джоном, — відповів я. — Не пам'ятаю. Він із Америки? — Я робив усе можливе, щоб мене не можна було звинуватити у відмові від сприяння владі, проте, одночасно, щоб не видати жодної достовірної інформації. Окрім того, відповідь була вже і так відома прокурору.

— Чи був на конференції християнин-кореєць?

— Наскільки я пам'ятаю, — відповів я, — здається, був один азіат. Але я точно не впевнений.

Запитання тривали одне за одним. Нарешті, бачачи, що допит абсолютно безрезультатний, прокурор закрит папку і підвівся. Коли він вийшов, мене завели назад до камери.

17

Після першого візиту до мене співробітника чеського консульства я зрозумів, що, найімовірніше, на розгляд моєї справи піде місяці три. Однак станом на середину квітня я відбував ув'язнення в Судані уже протягом чотирьох із половиною місяців.

Незабаром мене викликали до суду, де я вперше, нарешті, дізнався, у чому ж мене таки звинувачують. Як виявилось, проти мене було висунуто кілька звинувачень, проте лише два врізалися мені в пам'ять — ті два, що тягли за собою смертний вирок. Я знав, що уряд країни, найімовірніше, не буде виконувати смертний вирок стосовно іноземця, проте, почувши можливий вирок, я мимоволі насупив брови. Я подумав про свою сім'ю, про те, як вони сприймуть звістку про навислу наді мною загрозу страти. Я уявляв сльози дружини, горе дітей, печаль моєї церковної громади.

Загроза того, що мені доведеться відбувати довічне ув'язнення, яка на ту мить теж була цілком реальною, приголомшила мене. Поглянувши на мене, адвокат побачив у моїх очах горе і страх. Я намагався уявити, як то буде прожити залишок життя у суданській в'язниці, ніколи більше не побачитися з дружиною, донькою, сином та іншими близькими мені людьми. Навіть провести ще двадцять років у в'язниці здавалося мені неможливим. Найкраще було б, на що я сподівався найбільше, якби суданський уряд засудив мене до терміну ув'язнення, рівного вже відбутому, що було звичним явищем у подібних випадках у цій країні, і якби так сталося, зовсім скоро я знову був би вільною людиною.

Тієї миті я подумав про апостола Петра, і не лише тому, що носив його ім'я. Після воскресіння, зустрічаючись із учнями, Ісус тричі запитав Петра: «Чи любиш ти мене?» Я думав про слова, які Ісус промовив після відповіді Петра: «Поправді, поправді кажу Я тобі: Коли був ти молодший, то ти сам підперізувався, і ходив, куди ти бажав. А коли постарієш, свої руки простягнеш, і інший тебе підпереже, і поведе, куди не захочеш...» (Євангелія від Івана 21:18). В'язниця була тим місцем, куди я дуже не хотів потрапити, проте в одному я був твердо упевнений: Господь послав мене сюди, і Він мав на це Свої причини, незалежно від того, що трапиться зі мною далі.

* * *

Повернувшись із засідання суду, я дізнався, що мене перевели з переповненої загальної камери в меншу одиночну, завширшки два й завдовжки чотири метри. На відміну від мого першого досвіду перебування в одиночній камері в «холодильнику» в'язниці НСРБ, у цій було спекотно. Стеля була набагато нижчою, ніж у великій загальній камері, з якої мене щойно забрали (настільки низькою, що я міг дотягнутися до неї рукою), і велика сіра плитка, якою були облицьовані стіни, виконувала роль ізоляції, утримуючи спекотне розжарене повітря всередині невеличкого простору.

Окрім цього, на відміну від моєї першої одиночної камери, ця не була по-справжньому одиночною. Через коридор була розташована велика камера, наповнена величезною кількістю ув'язнених, з якими, якби я підвищив голос, то, думаю, зміг би поговорити. Деякі з них нагадували мені Хасана й Куву, і я ще раз помолвився за своїх суданських братів...

У цій маленькій камері було так спекотно, що піт миттєво випаровувався, залишаючи на шкірі кристали солі. Ззовні по-

стійно налітав пил, і щоранку мені доводилося вимітати його маленьким віничком, що лежав у кутку.

Уночі я намагався заснути на ковдрі, однак щоранку, коли прокидався, моє обличчя лежало на червоному «килімі» бруду, сечі, випорожнень, які вкривали підлогу камери. Так чи інакше, навіть за цих важких обставин я міг швидко зануритися в глибокий спокійний сон. Неймовірно, як весь час, проведений у в'язниці НСРБ, а також у поліційній дільниці «Ніяба-Мендола», я міг спати так спокійно!

Іноді я знав, що сон був результатом знемоги мого мозку і виснаження уяви. Проте часто відчував, що за допомогою снів зі мною спілкується Бог. Одного разу уві сні я побачив, як мені повернули мій паспорт. Він був такий потертий, що майже розпадався. *«Що це означає? Боже, невже, Ти говориш мені, що моє ув'язнення триватиме набагато довше, ніж я очікую?»*

* * *

Наприкінці квітня у поліційній дільниці мене знову відвідав пан Слама. Він повідомив, що через кілька місяців чеський уряд переведе його на нове місце роботи і він більше не буде працювати в Каїрі. Я відчував безмежну вдячність за його доброту, як і за те, що, спілкуючись із моєю сім'єю, він намагався якнайкраще потішити їх. Я молився, щоб мій наступний захисник був таким же добрим і уважним до мене, як пан Слама.

Під час цього візиту пан Слама підніс мені найдорогоцінніший із подарунків — третій лист від моєї сім'ї і Біблію чеською мовою! Я не міг повірити своїм очам. Він повідомив, що Біблія — це подарунок від нового співробітника консульства і надана на прохання моєї сім'ї. Нарешті я зможу тримати в руках дорогоцінне Слово Боже і розмірковувати над його чудовими обітницями! Та мить була найщасливішою з моменту

мого арешту в грудні, і цей простий жест підніс мою дружбу з паном Сламою на новий, ще вищий рівень.

Уперше мені також дозволили залишити собі лист від моєї сім'ї. Після нашої останньої зустрічі з паном Сламою я заховав його в Біблію, повернувся у камеру й відразу ж сів на підлогу читати. Однак без окулярів я не міг нічого бачити, навіть коли примружувався. Шрифт був занадто дрібний.

Через два дні, нарешті, удалося добитися, щоб мені видали окуляри й ручку, які зберігалися в моєму багажі. Тепер, коли міг бачити, я використовував вільне місце в листі, отриманому від сім'ї, щоб записувати свої роздуми під час читання Біблії. Незабаром весь лист був списаний посиланнями на Писання, молитвами і думками, які давав мені Господь. Я й гадки не мав, як довго мені буде дозволено користуватися Біблією, тому почав жадібно зачувати вірші напам'ять.

Щодня, з 8-ї години ранку до 16:30, а часто й до 17-ї години вечора, до моєї камери потрапляло достатньо сонячного світла, щоб я міг читати. Я притискав Біблію до ґрат на дверях або вікні й читав так довго, як тільки міг. Ніколи раніше я не відчував такої праги до Слова Божого. Мені знадобилося всього лише три тижні, щоб прочитати від Книги Буття до Книги Одкровення. Я запам'ятовував кожен вірш, який особливо привертав мою увагу або, як я думав, був звернений до мене. Особливо втіхою для мене були Книга Псалмів і вірш із 1 Послання до коринтян 10:13: «Досягла вас спроба не інша, тільки людська; але вірний Бог, Який не попустить, щоб ви випробовувалися більше, ніж можете, але при спробі й полегшення дасть, щоб знести могли ви її».

Незабаром я розробив план читання Біблії: у понеділок я читав Євангелію від Матвія, у вівторок — від Марка, у середу — від Луки, а в четвер — від Івана. Коли наступала п'ятниця, я був готовий до Книги Дії, а наступного дня заглиблювався в Послання до римлян. Щодня я вивчав нову книгу Біблії, і цей

інтенсивний підхід до читання Слова Божого дав мені нове глибоке розуміння цілісності Писання.

Я почав бачити Біблію з абсолютно іншої точки зору. Уривки, які, як раніше вважав, я добре розумів, тепер мали для мене нове, свіже значення, а ті, яких я не розумів, стали зрозумілими. Де б я не розгортав Біблію, чи то на Старому Завіті, чи на Новому, Святий Дух являв мені нові глибокі істини. Потайки я використовував ручку зі свого багажу й лист від родини, щоб записувати ці чудові істини, які розкривалися переді мною. Щодня не переставав захоплюватися тим, що можу проводити стільки часу з Божим Словом, і дивувався, чому Бог дав мені такий привілей — нічого не робити, окрім як читати Біблію.

Незадовго до Рамадану з поліційної академії до нашої в'язниці прибули для проходження практики кілька молодих англо-мовних курсантів. Коли наставників не було поруч і ніхто не спостерігав, деякі з курсантів ставилися до мене надзвичайно доброзичливо, і в мене з'явилося кілька можливостей проповідувати їм Євангелію.

— Що ти читаєш? — якось поцікавився один із курсантів.

— Я читаю Біблію, — відповів я.

— А що таке Біблія?

— Біблія — це «*Інжил*», тобто арабська назва Євангелії Ісуса, — пояснив я.

До розмови приєднався інший курсант.

— А в чому різниця між Біблією і Кораном? — поцікавився він. Саме це запитання було потрібне мені, щоб розпочати розмову про те, що Христос помер, що Він любить їх і що Ісус — єдиний шлях до Бога. Обидва курсанти були відкритими до Євангелії і на завершення розмови сказали, що хочуть дізнатися про неї ще більше. Я був радий, що Господь продовжував використовувати мене таким потужним чином, навіть у в'язниці.

Шість тижнів по тому на останню зустріч зі мною прибув пан Слама. Він привіз ще одного листа з дому, особистого листа від дружини, перекладеного англійською мовою нашою донькою. Я розгорнув його, надягнув окуляри й почав жадібно вчитуватися у кожен рядок.

«Любий Петре!

Минулого тижня ми отримали нову інформацію про тебе й раді дізнатися, що ти міг прочитати наші листи. Тепер будемо надсилати їх тобі частіше.

Я зберігаю твій лист, часто перечитую його і щаслива, що він написаний тобою від руки...»

Я помітив, що Ванда додала до листа декілька важливих прихованих деталей. Після того, як дружина повідомила мені про настання весни в Чеській Республіці, про благополуччя сімейної собаки і про своїх батьків, вона писала: *«Нас регулярно відвідують учителька англійської мови та її чоловік»*. Я знав, що йдеться про заступника регіонального директора «Голосу мучеників» по Африканському регіону, якого я навчав. Поки я перебував у в'язниці, він узяв на себе більшу частину моєї роботи в Африканському регіоні.

Ванда також зазначила, що *«дядько, який викладає Ванді гематологію, знову приїде в гості»*, маючи на увазі мого помічника по «Голосу мучеників», Кіта, давнього друга, якого я знав відтоді, як працював у сфері медицини, і який тепер дбає про мою сім'ю, допомагаючи виконувати мої обов'язки в час моєї відсутності. Я з полегшенням прочитав: *«Його друзі на півночі розповідають, що у них випало багато снігу, який зробив усе білим»*, тому що зрозумів, що це був кодовий вираз, вико-

ристаній Вандою, щоб повідомити мені, що «Голос мучеників», «друзі Кіта з півночі», тобто з Північної Америки, почистили всі облікові записи й паролі, що пов'язували мене з ними.

Ванда завершила лист словами, які схвилювали мене й торкнулися глибини мого серця. Вона писала, що невпинно молиться за мене, сумує, бажає миру моєму серцю і сподівається, що я скоро повернуся додому. Вона постійно згадує ті чудові миті, які ми провели разом за ці роки. Уночі, незадовго до того, як заснути, вона повторює, що пам'ятає про мене, а щоранку, прокидаючись, передає мені привіт із «першим сонячним променем».

Лист був недовгим — вона писала, що замість того, щоб писати ручкою і чорнилом, вона сподівається незабаром поговорити зі мною віч-на-віч. А те, що Ванда писала далі, нагадало мені, чому вона привернула мою увагу в лікарні, чому я так полюбив її, чому одружився з нею і чому весь цей час люблю її усім серцем. «Навіть у цій складній ситуації, — писала вона, — ми не самотні. Ми — в руках Божих!» Вона завершила лист словами: «Міцно обіймаю тебе і цілую. Твоя Ванда».

У присутності пана Слами і прокурора в поліційній дільниці «Ніяба-Мендола» мені дозволили написати другий лист сім'ї, знову ж англійською.

«Мої любі!

Щиро дякую за ваші листи: вони стали величезним підбадьоренням для мене. Я радий, що у вас усе гаразд. У мене також усе добре. Господь постійно перебуває тут зі мною і використовує мене для служіння Його Царству. Я чудово проводжу час із Господом і невпинно молюся за всіх вас.

Це випробування не буде понадміру наших сил, і Господь, будучи вірним і праведним, підготував

для нас вихід із цієї ситуації. Будь ласка, будьте сильними в Господі й довіртеся Йому, адже Він тримає все під контролем, саме Він — Той, Хто має ключі від моєї камери.

Дякую також за ліки, які ви передали мені в лютому. У мене їх ще досить. Здоров'я моє стабільне, кількість гемоглобіну поступово зростає. Окрім цього, я маю достатньо сил і щодня багато ходжу по камері.

Я дуже ціную ваші молитви й не можу висловити словами свою любов до всіх вас і того, як сумую за вами.

Я сподіваюся, що за нашими молитвами мене скоро звільнять.

Будь ласка, передайте вітання від мене рідні, друзям, братам і сестрам, колегам.

*З величезною любов'ю у Ньому,
Петр».*

* * *

5 травня пастор Хасан і Монім були переведені з в'язниці НСРБ у камеру прямо навпроти моєї. Я був у захваті від їхньої появи в сусідній камері. Вони також здивувалися, побачивши мене, тому що, як я дізнався пізніше, вони припускали, що на той час мене було вже звільнено. 29 березня, перебуваючи ще в тюрмі НСРБ, на свій подив вони побачили, як наглядач провів мене

повз їхню камеру до комори, щоб забрати мою валізу. Десять днів потому прибув і пастор Кува.

Минув понад місяць відтоді, як я бачив цих братів, і я прагнув спілкування із ними. Іноді їм дозволяли зупинитися біля моєї одиночної камери, і ми пошепки перекидалися кількома словами. У травні я дізнався, що пастор Хасан отримав від своєї родини Новий Завіт. Я був вдячний, що тепер у нього теж є Слово Боже, яке можна вивчати і черпати з нього наснагу.

Багато разів, незважаючи на те що ми були замкнені у різних камерах, ми підбадьорювали одне одного віршами з Біблії. Наші камери були на відстані всього п'яти метрів, проте рев вентилятора був оглушливим. «Прочитайте Послання до римлян 8:18! — кричав я, не зважаючи на те, хто мене може почути: — «Бо я думаю, що страждання теперішнього часу нічого не варті супроти тієї слави, що має з'явитися в нас». Це був вірш, яким я підбадьорював свою сім'ю, і тепер я використав його, щоб підбадьорити друзів.

Брат Монім брав участь у наших тихих бесідах про Писання, однак не вигукував біблійних віршів й не читав Біблії іншим ув'язненим. Сім'ї Куви і Хасана були християнами з Нубійських гір, а Монім народився у мусульманській сім'ї, тому в очах інших мусульман та ісламістського уряду Судану він повинен був бути мусульманином. А це означало, що, якби стало відомо, що він залишив іслам і став християнином, на додаток до погроз із боку співкамерників-мусульман, до звинувачень, висунутих проти нього, могло б додатися ще й звинувачення у віровідступництві. Тому, перебуваючи у в'язниці, він тримав свою віру в таємниці. У передостанній в'язниці мусульмани навіть просили Моніма служити в них імамом!

Пізніше Кува і Хасан пояснили мені, що вони завжди радять новонаверненим віруючим із мусульманських сімей бути обережними в тому, як і коли вони розповідають навколишнім про

свою віру в Христа. Той факт, що Монім перебував у в'язниці й під судом, лише ускладнював ситуацію.

Через два тижні наглядач приніс у камеру подарунок, надісланий мені швейцарським консульством. У посилці лежали дві пляшки шампуню й чеський переклад книги Пола Джонсона «*Ісус. Життєпис*». Розгорнувши книгу, я виявив лист від своєї сім'ї, захований під обкладинкою. «Ми дуже раді, що ти у кращому стані й отримуєш кращу їжу», — прочитав я.

Звичайно ж, це не було правдою. Цю інформацію було передано в консульство через головного прокурора і співробітника консульства після його квітневого візиту до мене, проте насправді я був у набагато гіршому стані. Моє харчування скоротили з чотирьох разів на день до двох, а по камері вночі бігали пацюки.

Практично в усіх аспектах умови утримання у цій поліцейській дільниці були набагато гіршими, ніж ті, в яких я перебував досі, однак через можливість регулярно підтримувати зв'язок із адвокатом і використовувати мою суданську валюту для придбання предметів першої необхідності швейцарський працівник консульства зробив висновок і передав моїй родині, що умови мого утримання покращилися. Я заспокоївся, дізнавшись, що тепер моя родина не буде так сильно переживати про мене.

Я продовжив читати лист і довідався, що щовечора о 20:00 моя церковна сім'я регулярно постить і молиться за мене. Я перервав читання і швидко розрахував різницю у часі між Прагою і Хартумом. «*Восьма вечора... Саме в цей час я лягаю спати!*» Я усвідомив, що саме молитви моєї церкви, яка присвятила себе служінню заступництва за мене перед Богом, допомагали мені, незважаючи ні на що, щоночі спокійно засинати.

В обкладинці книги було заховано ще один лист, і коли я дістав його, то несказанно зрадив тому, що Вава також написала мені. Читаючи її послання, я подумки захоплювався тим, яку відповідальність узяла на себе моя маленька дівчинка, поки я перебуваю у тюремному ув'язненні в Судані.

Вона розповіла мені, що наш Петр пише бакалаврську кваліфікаційну роботу, що він почав роботу над нею своєчасно, щоб мати достатньо часу й не переживати стрес. Вава також повідомляла, що ті кілька слів, які я написав у останньому листі, дуже підбадьорили її. «У сім'ї знову з'явилася надія, — писала вона. — Твій лист додав мамі сил». Я був схвилюваний, прочитавши ці рядки. Незважаючи на те, що я перебуваю так далеко, у суданській в'язниці, я міг підбадьорювати й підтримувати свою сім'ю та приносити їм радість.

Скоро день народження Ванди — перший день її народження за всі роки нашого шлюбу, на якому я не зможу бути присутнім. Сама лише думка про це вкрай засмутила мене, однак мені було приємно дізнатися, що Петр і Вава вибрали для матері ідеальний подарунок. Вони вирішили купити їй новий телефон, тому що тепер вона проводить багато часу телефонуючи. Я не міг не всміхнутися. Я уявляв, як моя донька вчить Ванду користуватися новим апаратом, цим «новим нововведенням», як назвала його у своєму листі Вава.

Моя дружина дуже за мною сумувала, і я уявив, як вона намагається приховувати свої емоції у присутності дітей. «Іноді вона старається приховати свої переживання і від нас із братом, — писала Вава, — тільки їй це не вдається». Я уявив Ванду і побачив її сповнене смутку обличчя, коли її раптово охоплювало почуття самотності й безпорадності. Я уявив, як заради наших дітей вона намагається бути сильною, борючись із болем, якого завдає їй моя відсутність. Думка, що наші діти зараз поруч із нею, підтримують і втішають її, поділяють її тягар, дала мені відчуття деякого полегшення. Якби Ванда залишилася одна й змушена була переживати все це на самоті, я не думаю, що вона впоралася б. Наша донька бачила, як мати читає Біблію, а також листи Яна Гуса — чеського богослова і реформатора Церкви, який жив у Празі на початку XV століття, майже за сто років до початку протестантської Реформації в

Німеччині. Ув'язнений у Констанці за те, що він писав і проповідував проти небіблійних надмірностей Риму, Гус створив свої «Листи з Констанца», чекаючи, коли 1415 року його спалять на вогнищі. І тепер слова Гуса, написані в тюремній камері понад 500 років тому, підбадьорювали мою Ванду, яка чекала й хвилювалася за свого чоловіка, кинутого до в'язничної камери в 2016 році. Я дізнався, що інші члени сім'ї та друзі з нашої церкви також підтримують мою дружину. Я знав, що вони щодня розмовляють із нею і невпинно моляться за нас.

Думка про сина примусила мене всміхнутися. Мені так захотілося опинитися вдома, щоб підбадьорити його. Читаючи розповідь Вави про її нову роботу, я згадав і свою першу роботу в лікарні так багато років тому. За словами доньки, її взяли на роботу до однієї з празьких лікарень, проте добиратися туди потрібно було близько години. Однією із можливостей була поїздка автобусом, однак наречений Вави, Хонза, запропонував їй користуватися його автівкою. «Він також дуже допомагає нам по господарству: він поливає дерева в саду, і на них почали з'являтися маленькі абрикоси. Ми також разом молимося про тебе і твоє звільнення».

Вава також повідомляла, що вона щодня спілкується зі співробітниками «Голосу мучеників», які допомагають оплачувати різні витрати. Вона, мабуть, знала, що я переживаю і запитую себе, як моя родина виплачуватиме іпотеку, оплачуватиме рахунки тощо. Тому слова доньки про те, що «всі витрати покрито», надзвичайно обнадіяли мене. Відповіддю на мої молитви було й те, що, зі слів Ванди, вона часто спілкується зі своїм «дядьком» Кітом, який «надає родині велику підтримку».

Вава прислала новини про стан здоров'я одного з моїх друзів, за якого Господь спонукав мене молитися, а потім завершила лист запевненням, що моя сім'я підтримує тісний зв'язок із Міністерством закордонних справ і посольством у Каїрі й що вони готові забезпечити для мене іншого адвоката.

*«... Ні про що не турбуйся, — писала вона. — Сумую за тобою, татку.
Твоя донька Ванда, а також дружина Ванда і
Петр».*

Я дочитав лист і відразу ж покликав наглядача, щоб попросити у нього папір. На мій подив, він погодився принести, і незабаром я вже писав кодоване послання своїй сім'ї із в'язничної камери. Я не знав, ні коли зможу відправити його, ні чи зможу відправити його взагалі.

«Мене дуже підбадьорили ваші листи, особливо коли я дізнався про молитовну підтримку та піст нашої церкви! Я переконаний, що друзі Кіта на півночі роблять те ж саме.

Не можу висловити, як я зрадів, отримавши після відвідин співробітником посольства Біблію чеською мовою! За перші два тижні я прочитав понад половину! Як я зголоднів за Словом Божим за п'ять місяців! Як воно підбадьорює мене, особливо псалми!

Наш Господь учить мене бути терплячим у ситуації, що склалася (див. Рим. 12:12). І, як я вже писав у попередньому листі, дає мені сили успішно пройти це випробування (див. 1Кор. 10:13). Щодня я проводжу чудовий час із Господом. З 20 квітня я знову в одиночній камері, тому можу читати, молитися і співати вголос. Господь нагадує мені слова багатьох гімнів, які я вивчив, коли був ще молодим і жив під комуністичним гнітом у нашій країні.

Коли зараз я читаю Біблію і знаходжу вірш, який Господь нагадав мені у перші п'ять місяців мого ув'язнення, я немов знаходжу втрачену перлину! Я дуже здраїв, прочитавши уривок з 1 Послання Петра 4:12–14. Я переконаний, що і ви теж матимете в ньому підбадьорення!

Я також дуже вдячний Господу за відмінне навчання нашої доньки Ванди й сина Петра. Я надзвичайно пишаюся вами, діти! Я радий, що наша мама почала серйозно вивчати англійську мову з дуже хорошим учителем. Це тобі знадобиться, Вандо, тому що в майбутньому, після мого звільнення, тобі доведеться багато подорожувати зі мною, щоб ти більше не хвилювалася за мене!:)

Стосовно здоров'я: у мене все гаразд. Я нормально почуваюся, мене не залишають сили, незважаючи на те що я схуд на двадцять кілограмів. Мій кров'яний тиск здається нормальним.

Час тут минає дуже повільно. Мені доводиться бути терплячим і довіряти Господу, оскільки Він — Той, у Чіїх руках ключі від моєї камери.

Я покладаю всю надію на Нього, а не на людей. Він — Той, Хто все тримає під Своїм контролем. Ми всі — у Його люблячих руках і під Його царською турботою!

Я не можу передати словами, як плекаю вас усіх у своєму серці! Я дуже сумую за вами і радію надії скоро побачити вас і бути з вами вдома!

Щодня, у перервах між читанням Біблії, я здійснюю до Бога палкі молитви за всіх вас. Я прошу Бога за вас і благословляю вас усіх (Книга Числа 6:24–26).

*З величезною любов'ю,
Петр».*

Потім я узяв невеличкий аркуш паперу і склав перелік найбільш необхідних мені предметів: пемза для ніг, щоб зіскрібати змертвілу шкіру, різноманітне туалетне приладдя, а також крем від цвілі й антибактеріальні засоби. Я склав аркуш паперу в маленький квадратик і став чекати візиту співробітника швейцарського консульства.

Він прибув через п'ять днів, 24 травня. Коли мене вивели з камери і повели на зустріч із ним, я обережно тримав маленький шматочок паперу в руці. Під час рукостискання я вклав йому в руку ретельно складену в квадрат записку. Після того, як співробітник посольства вийшов із кабінету, я помолився за свій лист і список, які щойно розпочали свою подорож до Європи.

18

У травні й червні вдень температура сягала вище 50 градусів навіть усередині будівлі. Мене тримали в крихітній камері одиночного ув'язнення, раніше призначеній для утримання жінок. Я був вдячний, що залишився на самоті, тому що тепер міг носити шорти, які дістав зі свого багажу. Якби я усе ще перебував у великій камері, це було б неприйнятним для моїх співкамерників-мусульман, тому що було б видно мої коліна. Спека була такою виснажливою, що навіть у шортах я почувався жахливо.

21 травня я дізнався, що до поліційної дільниці доправлено дванадцять членів правозахисної організації, оголошеної поза законом. Одну з них, жінку з грудною дитиною, було звільнено того ж дня. Дев'ять чоловіків утиснули до загальної камери. Оскільки одиночну камеру, призначену для ув'язнених жіночої статі, займав я, двох інших жінок тримали в одному з кабінетів, а потім перевели до приймальні поліції, де вони спали в одній кімнаті з охоронцями, які зазвичай цілу ніч дивилися телевизор. Ця група була расово різноманітною і складалася з представників різних племен. Деякі її члени були вихідцями з правлячого племені аль-Башира, *шайгія*, хоча й не в усьому погоджувалися із суданським президентом. Серед них була жінка з Камеруна, яка працювала в офісі стажисткою. Майже всі інші були суданцями, високоінтелектуальними, освіченими й мали багатий досвід роботи на міжнародній арені. Керівник групи, оскільки у нього було захворювання серця і в переповненій камері він задихався, підкупив поліціанта, щоб його перевели в мою оди-

ночну камеру. Він вільно володів англійською, і мені подобалося розмовляти з ним. Коли його адвокати приносили йому додаткову їжу — йогурт, бутерброди, пакетики чаю — він ділився всім цим добром зі мною, тому протягом трьох тижнів я розкошував. Ще один член цієї групи був репортером, який працював у Міжнародному кримінальному суді, що, само собою зрозуміло, було вкрай небезпечною роботою. Кожен, хто був пов'язаний із МКС, вважався у Судані зрадником держави, оскільки саме МКС висунув проти президента Башира офіційне звинувачення у скоєнні військових злочинів і злочинів проти людяності. Репортер розповів мені, що його було заарештовано під час візиту в Халафала Афіфі після того, як органи безпеки суданського уряду провели обшук у його офісі. А в ноутбук третього члена групи чоловічої статі офіцери НСРБ завантажили матеріали гомосексуального порнографічного змісту. Таким чином, уряд висунув звинувачення проти всієї групи за критику президента аль-Башира, за спостереження за виборами в Судані, а також за заохочення суданського народу до боротьби за право голосу.

У той час, коли я читав Біблію, мій сусід по камері читав Коран. Як й інші ув'язнені в «Ніяба-Мендолі», він справляв враження помірною, не войовничого мусульманина, якими були іділівці, мої сусіди по камері у в'язниці НСРБ. Коли він знаходив у Корані цікаві уривки, то запитував мене, що з цього приводу сказано у Біблії. Щодня я молився, щоб Господь відкрив серце цієї людини і вказав йому на Себе як його особистого Спасителя, Господа і Бога.

Коли один із офіцерів НСРБ помітив, із яким задоволенням минають наші дні в бесідах англійською, він розлютувався і наказав перевести мого сусіда в іншу камеру. Я страшенно переживав втрату і до кінця літа жив на самоті.

12 червня у поліційній дільниці «Ніяба-Мендола» мене знову відвідав співробітник консульства Швейцарії. Він привіз ще одну звісточку від моєї сім'ї. Таким чином я дізнався, що, отримавши мій лист, написаний 19 травня, вони були «надзвичайно натхнені» й «плакали, читаючи написані тобою рядки!». Моя сім'я знайшла і прочитала всі вірші з Біблії, на які я посилався, — «дійсно сильні слова, що відповідають ситуації, у якій ти перебуваєш». Одним із віршів був уривок з Євангелії від Луки 18:7: «А чи ж Бог в оборону не візьме обраних Своїх, що голосять до Нього день і ніч, хоч і баряться Він щодо них?» Вони були дуже раді дізнатися, що у мене нарешті з'явилася Біблія, називали це «чудом, посланим з небес», і дякували Богові за всіх людей, які брали участь у її подорожі до мене. Щодня я дякував Богові за те, що Він давав мені цілющі слова з Писання — слова, що втішали багатьох чоловіків і жінок упродовж століть, які, як і я, страждали за ім'я Христа.

Із цього листа я довідався, що моя сім'я молиться за мене не лише в церкві, але особливо о восьмій годині під час домашньої молитви. У неділю, 29 травня, пастор нашої церкви виголосив проповідь, яка мала особливе значення для моїх рідних. Того ранку вони «змогли відчутти Божу близькість» і надзвичайно раділи, що він нагадав їм слова з Євангелії від Луки 18:1: «Тоді Ісус розповів їм (учням) і притчу про те, що треба молитися завжди, і не занепадати духом...». Читаючи ці слова, я теж відчував близькість Бога. Вони нагадали мені про силу молитви, а також про те, що незалежно від того, де перебувають Божі діти — у камері чи в святині — кожен із нас може сміливо приступати до престолу благодаті, щоб знайти там люблячого Отця, який приділяє кожному Свою цілковиту увагу.

«Ми дуже за тобою скучили, — було написано в листі, — і не можемо дочекатися, коли знову побачимо тебе. Ми дуже хочемо, щоб ти швидше знову був із нами. Усі передають тобі вітання, думають про тебе і не послаблюють своїх молитов».

Ванда писала, що вона дуже турбувалася і навіть боялася за мене, проте після прочитання мого листа її сповнив Божий мир, і її серце заспокоїлося. Я був радий дізнатися, що моя сім'я збрала все, що я подав до списку необхідних мені речей, і надішле мені якнайшвидше. Я відклав листа й потер маківку, розмірковуючи над останніми словами, написаними дружиною: «Як ми хочемо знову бути всі разом!» Вона також посилалася на своєчасний біблійний вірш про ставлення Ісуса до страждань у Гефсиманському саду, записаний у Євангелії від Марка 14:36: «Авва-Отче, Тобі все можливе: пронеси мимо Мене цю чашу!... А проте, не чого хочу Я, але чого Ти...».

Мій любий товариш і помічник Кіт теж додав наприкінці листа примітку. Мені було неабияк приємно читати вірш, написаний його рукою: «І коли терпить один член, то всі члени з ним терплять; і коли один член пошанований, то всі члени з ним тішаться» (1 Послання до коринтян 12:26). Через Кіта Господь дуже підбадьорив мене, нагадавши про те, що інші брати і сестри поділяють мої страждання. Я не був відрізаний від вселенського тіла віруючих, Тіла Ісуса Христа. Ні, я був частиною цього Тіла, його представником тут, у Судані. І навіть за таких скрутних обставин радість наповнила моє серце від звістки про те, що інші християни моляться за мене у той час, коли я страждаю у цій в'язниці.

Із невимовною радістю я знову відповів на їхній лист.

«Любі мої!

Ваш лист, який я отримав сьогодні, став для мене неабиякою втіхою! Спасибі за всі слова підбадьорення та біблійні вірші. За три тижні я завершив читати Біблію й почав читати її вдруге, отож я черпаю багато радості (Псалом 62:6), сили (Псалом 86:16), надії (Псалом 62:6) і роз-

ради (Псалом 94:19) в Писанні, особливо у Книзі Псалмів! Серце моє сповнене подяки Господу за Його доброту до мене і до нашої сім'ї. Зі словами вдячності досить часто читав я уривок із Книги Псалмів 103:1–6 і вивчив напам'ять майже весь Псалом 103. Я переконаний, що ці псалми стануть підбадьоренням і для вас.

І справді, теперішню ситуацію не можна порівнювати з майбутньою славою, яка відкриється в нас (Послання до римлян 8:18). Я продовжую молитися за всіх вас, особливо у Дусі, котрий «з волі Божої» «заступається за нас невимовними зідханнями» (Послання до римлян 8:26–28). Також пам'ятаймо про те, що тим, хто любить Бога, хто покликаний Його постановою, усе допомагає на добре».

Я зробив паузу і задумався над тим, як розповісти їм про можливості, надані мені Господом, проповідувати Євангеліє своїм співкамерникам, використовуючи закодовану мову, яку не зрозуміли б співробітники поліції. Мені пригадалися вірші з притчі про сіяча: «Одне зерно упало на добру землю...».

«...Упродовж останніх трьох тижнів я знову виконував Послання до ефесян 6:15. І молюся, щоб скоріше сталося...» (Див. Мт. 13:23).

* * *

Відвідини співробітника швейцарського консульства та пана Слами в поліційній дільниці тривали протягом усього літа, і завдяки їм я міг продовжувати передавати листи дружині, донь-

ці й сину, а також отримувати їхні. Співробітник консульства також привіз передачу від моєї сім'ї, у якій було все найнеобхідніше, про що я просив. Мене постійно вражало те, як Бог піклується про мене.

За півтора місяця Вава закінчила медичний факультет університету й стала лікарем, а мій син Петро здобув ступінь бакалавра. Я був засмучений, що не мав можливості бути присутнім на їхніх урочистостях, однак, знаючи, що у Господа є особлива мета для мого ув'язнення, був упевнений у Його плані щодо життя моєї сім'ї. Бог знову й знову доводив Свою вірність, і я знав, що Він не залишить нас. День завершення Вавою медичної школи був днем, який я бачив у страшному сні, що віщував мій арешт, за три роки до нього. Тепер сон справдився. Спочатку я побачив двері в'язниці НСРБ, а тепер і насправді пропустив її випускний вечір. Я також дуже сумував за сином...

Під час одного зі своїх візитів пан Слама привіз ще одну передачу від моєї сім'ї, у якій була збірка пісень. Який я був радий, побачивши цю дорогоцінну книгу! *«Біблія, а тепер ще й пісенник — які благословення!»* Як завжди, я підписав документ про отримання всіх цих речей у присутності співробітника консульства, але за мить я вже почувався дуже розчарованим: прокурор не дозволив мені забрати їх із собою у камеру. Отож я повернувся до себе з порожніми руками й глибоко засмучений.

Пізніше того ж дня прийшов один із курсантів поліцейної академії і повідомив, що головний прокурор викликає мене до себе. Коли я увійшов, то побачив, як прокурор розглядає предмети з вилученої у мене передачі від сім'ї.

— Що це таке? — поцікавився він, трясучи у повітрі пісенником.

— Це — збірка пісень.

— Ти вмієш співати?

— Звичайно, вмію, — відповів я.

— Тоді заспівай мені пісню! — наказав він.

Я був сповнений рішучості максимально скористатися цією можливістю, щоб проповідувати Євангелію і прокурору, і курсантові поліційної академії, тому вирішив заспівати чудовий гімн, який Святий Дух нагадав мені першої ночі мого одиночного ув'язнення: «Тобі нехай буде слава» Генделя. Я заспівав три куплети, а прокурор і курсант слухали.

Я доспівав пісню, однак не хотів здаватися занадто швидко, тому почав говорити.

— Дозвольте мені тепер розповісти вам, про що ця пісня, — сказав я і почав пояснювати Євангелію двом чоловікам, вдячний за те, що у мене з'явилася ще одна можливість засвідчити мусульманам істину про Ісуса Христа.

Усю дорогу до камери я всміхався. Я почувався так, як, мабуть, почувалися ізраїльтяни після того, як їх було узято до вавилонського полону: «...співу бо пісні від нас там жадали були поневолювачі наші, а веселоців наші мучителі: Заспівайте-но нам із Сіонських пісень!» (Книга Псалмів 137:3). Я знав, що, поки Господь дозволить мені співати, я робитиму це.

18 липня, після візиту співробітника швейцарського консульства і його нового колеги, я написав ще одного листа своїй сім'ї, закликаючи їх залишатися твердими у вірі, незважаючи на всі випробування, і пам'ятати, що ми страждаємо не дарма, оскільки у Бога є велика мета, якої Він досягає через наш біль. Я написав, що у мене все гаразд, і я постійно радію у Божій присутності й використовую час, який проводжу у в'язниці, для вивчення Божого Слова. З 1 травня я тричі прочитав Старий Завіт і вже вп'яте читав Новий. І щоразу Господь відкривав мені щось нове!

Таким чином я отримав невичерпне джерело спокою, радості, сили й надії у прославленні Бога й подяці Йому, навіть за всі труднощі, тому що за будь-яких обставин, як учить нас Біблія, ми повинні дякувати Богу (1 Послання до солунян 5:18). Я нагадав своїй сім'ї, що, чекаючи на Господа, ми повинні твер-

до стояти у вірі й мати мужні серця (Книга Псалмів 31:24), тому що ми віримо, що нас міцно тримають і захищають Його люблячі руки (Книга Псалмів 139:5), що Бог тримає усе під контролем, а не ми. Господь виконує Свою таємничу, суверенну волю по-своєму. І навіть коли ми не бачимо або не розуміємо, як Він це робить, наші серця повинні все одно прославляти Його і за будь-яких обставин вихвалити за Його божественне втручання (Книга Псалмів 109:30–31).

Було дивно знати, що, коли я сидів у камері й чекав, Бог активно працював і постійно перебував у русі. Він міг схилити серця людей, які перебувають при владі в Судані, куди б не побажав (Книга Приповістей 21:1). Поки ми переживаємо труднощі, Бог невтомно допомагає нам, оберігає, втішає нас, щоб ми могли утішити тих, хто опинився у подібній ситуації (2 Послання до коринтян 1:3–7). У своєму листі я закликав сім'ю згадати, що «теперішнє легке наше горе достачає для нас у безмірнім багатстві славу вічної ваги, коли ми не дивимося на видиме, а на невидиме. Бо видиме дочасне, невидиме ж вічне!» (2 Послання до коринтян 4:17–18).

«Ви завжди у моєму серці й думках, — написав я наприкінці листа. — Я повсякчасно молюся й дякую Богові за вас, і не можу дочекатися, коли побачу вас удома й буду з вами!»

* * *

Незважаючи на те що в одиночній камері я насолоджувався особистим вивченням Біблії і можливістю співати чудові, сповнені глибокого змісту гімни віри, іноді в моє серце і розум закрадалися моменти смутку й жалю до себе. Хоч я вже навчився долати їх, проголошуючи, що Господь — мій мир і радість, ці емоції все ще тривожили мене час від часу. Одного разу вдень, коли я дозволив жалості до себе оволодіти моїми думками, мої роздуми раптово перервало видіння, що з'явилося на стіні ка-

мери. Я побачив обличчя трьох своїх друзів-еритрейців: Хайле Найзгі, доктора Кіфлу Гебремескеля і Кидане Уелдоу. Всі вони були керівниками християнських церков, із якими я познайомився кілька років тому під час поїздки до Еритреї, і вони все ще перебували в ув'язненні за своє християнське свідчення й церковну діяльність. Найімовірніше, вони проводили незліченну кількість днів замкненими у транспортних контейнерах у пустелі, де нестерпно спекотно вдень і холодно вночі. Вони страждали в ув'язненні вже протягом *дванадцяти років*.

Так само миттєво зображення на стіні зникло, як і з'явилося, однак послання Господа до мене залишилося зрозумілим: «Чому ти скаржишся? Чому шкодуєш себе? Ти провів у в'язниці трохи більше шести місяців — а вони? А як зараз твоїм братам з Еритреї?» Відтоді я долучив цих трьох дорогих мені ув'язнених за віру до своїх палких молитов і почав просити Господа бути з ними у їхніх стражданнях. Упродовж усього мого ув'язнення Господь нагадував мені й інших ув'язнених християн, чоловіків і жінок із Китаю, Північної Кореї і Середньої Азії. Коли я молився про величезні хмари свідків, цих сміливих віруючих, мій особистий щоденний хрест ставав усе легшим і легшим.

* * *

Незабаром мене знову відвідав пан Слама. Цього разу він приїхав попрощатися. Це був його останній приїзд до Судану, перш ніж він вирушить на своє нове місце роботи, в Австралію. Зустріч відбулася у приміщенні головної прокуратури. Прямо посеред зустрічі прокурор підвівся і вийшов із кабінету. Пан Слама швидко встав, витяг із кишені мобільний телефон і вклав його мені в руку. «Ось мій телефон, — прошепотів він. — Поговори зі своєю сім'єю». Я гарячково почав набирати номер. Протягом тридцяти секунд я чув голос доньки. Потім швидко перервав розмову, а через кілька секунд повернувся прокурор.

Раптом я зрозумів цю незвичайну ситуацію: прокурор навмисно вийшов, щоб дозволити мені зробити цей телефонний дзвінок. Яка чудова мить благодаті посеред усіх пережитих мною жахів!

* * *

Щомісяця десятого числа я пригнічено відзначав ювілей свого арешту, запитуючи себе, коли ж мою справу, нарешті, буде передано до суду. *«Господи, як довго я тут буду?»* Одного разу, під час сну, Господь відповів на моє запитання. Наприкінці спекотного липня мені наснився ще один сон, у якому я ішов поруч із якимось чоловіком довгим шляхом, що вів на крутий пагорб. Цей чоловік був новопризначеним співробітником консульства, який повинен був на початку вересня замінити пана Сламу. Я розпитував, чи володіє він арабською мовою. *«Боже, невже Ти пошлеш мені співробітника консульства, який говоритиме по-арабськи і краще розумітиме, що відбувається на судових засіданнях?»* Сон тривав. Нам на голови став падати сніг. *«Чому сніг? Боже, невже Ти попереджаєш мене, що замість звільнення у липні, серпні або вересні мене звільнять лише в січні або лютому?!»*

Усе літо я провів у в'язниці. Діяв лише один туалет, душ теж не працював, тому, щоб помитися, ми обполіскувалися водою з крана. Після дощу текла брудно-коричнева вода. Ми наливали її у відро, чекали, поки бруд осяде, а потім обережно зливали відстояну рідину в іншу ємність. Процес був копітким, однак необхідним — і досі через таку воду ще ніхто не захворів.

Проте одного разу я вирішив почистити відро, яке стало брудним через те, що воно стояло поруч із унітазом. Незабаром на моїй правій руці, а саме нею я мив відро, з'явилися ознаки зараження. Згодом інфекція поширилася по всьому тілу. Вона покрила всю шкіру й призвела до подразнення волосяних фолікул на руках і ногах. Усе моє тіло жахливо свербіло. Я згадав

Йова, який теж страждав від огидних виразок по всьому тілу, від кінчиків ніг до верхівки голови, і який скоблив себе черепицею, сидючи в попелі (Книга Йова 2:7–8).

З серпня Міністерство юстиції розпочало перевірку поліційної дільниці «Ніяба-Мендола». Через свого адвоката правозахисна група поскаржилася на нелюдські умови утримання, і тепер сюди приїхав високопоставлений прокурор, щоб розібратися у ситуації.

Обходячи приміщення з метою огляду умов утримання ув'язнених, він зупинився і зазирнув через решітку на дверях у мою камеру.

— Усе гаразд? — поцікавився він. Нарешті! У мене з'явилася можливість поклопотатися про свою справу.

— Узагалі-то, — відповів я, — не все гаразд. Я перебуваю тут уже впродовж чотирьох місяців, а суду все ще не було.

Прокурор вислухав, а потім, не промовивши ані слова, пішов. Наступного ранку в моїй камері з'явився наглядач.

— Збирай речі і — на вихід, — наказав він. — Тебе переводять до іншої в'язниці.

Я був здивований тим, що прокурор посприяв мені. Я швидко зібрав одяг, гігієнічні речі, Біблію, пісенник, окуляри й вийшов із одиночної камери.

За кілька хвилин до мене приєдналися пастор Хасан та інші, й ми всі разом залишили поліційну дільницю. У ту мить уже більше не мало значення, куди нас везуть. Так чи інак, там, безумовно, буде краще, аніж у поліційній дільниці «Ніяба-Мендола».

19

4 серпня нас чотирьох: пастора Хасана, пастора Куву, Моніма й мене — було доправлено до будівлі суду міста Хартум і поміщено в загальну камеру. Незабаром від нашого імені на засіданні суду, на якому розглядалися неприйнятні умови утримання в поліційній дільниці «Ніяба-Мендола», виступив генеральний прокурор Судану. У підпорядкуванні цього прокурора перебували всі прокурори Судану, зокрема ті, хто займалися справами, переданими з в'язниці НСРБ. Інші в'язні розповіли мені, що він недолюбує прокурорів, пов'язаних із НСРБ, оскільки вони чинять так, як від них вимагають слідчі НСРБ. Через три години за рішенням суду ми були переведені до чоловічої в'язниці міста Омдурмана, в'язниці з менш жорстким режимом утримання і нижчим рівнем охорони.

Діставшись туди, ми дізналися, що в'язниця розділена на два сектори. У секторі «Колумбія», як його називали, утримуються близько тисячі ув'язнених наркоторговців, п'яниць і злодіїв, які змушені спати на вулиці у великих ангарах без стель. Коли йшов дощ, пил перетворювався на бруд і затоплював ці ангари й усіх, хто живуть у них.

Сектор меншого розміру, VIP-сектор, призначений для приблизно трьохсот ув'язнених, здебільшого спійманих на фінансовому шахрайстві, як, наприклад, виписуванні чеків, які неможливо перевести в готівку. Ці ув'язнені користувалися особливими привілеями. Їм дозволено спати на металевих ліжках із матрацами, а для відпочинку на свіжому повітрі, замість

перевернутих відер, їм видали пластикові стільці. Нас усіх чотирьох помістили у цей, менший за розміром, сектор. Інші ув'язнені відразу ж повідомили нам, що повсюди сновигають мусульманські шпигуни. Ми й самі запідозрили це, тому що інші ув'язнені підозріло стежили за нами впродовж дня, спостерігаючи за кожним нашим рухом.

Наше здоров'я погіршувалося. Від перебування в ангарах під відкритим небом утворювалися сонячні опіки, які згодом ставали пухирями, а потім лопали, пастор Хасан страждав від виразок дванадцятипалої кишки, а пастор Кува видужував від нещодавно перенесеної малярії. Я мріяв про карболове мило для лікування шкірної інфекції, яку підхопив ще у поліційній дільниці після миття відра, забризканого фекаліями, однак, на мій превеликий жаль, карболового мила у цій в'язниці не було. Нам видали на руки всі наші ліки. Наглядачі, здавалося, не задумувалися над тим, навіщо нам така величезна кількість препаратів. Постійний пил, бруд, піт і жахлива гігієна виснажували нас, а серпневе сонце було просто нестерпним.

Група молоді з церкви пастора Хасана принесла нам чотирьом пластикові стільці, а Хасану вдалося за 250 суданських фунтів (близько 40 доларів) дістати для мене металеве ліжко. Ліжко повинні були доставити з матрацом, проте незабаром ми зрозуміли, що нас надурили. Хоча навіть без матраца на незручному металевому дроті мені спалося комфортніше, ніж у багнюці на землі. Уночі серед ув'язнених, які спали, снували щури, шукаючи будь-які сліди їжі в наших пакунках. Два дні по тому молодіжна група з церкви пастора Хасана принесла ще три металевих ліжка для моїх колег і чотири матраци. Нарешті всі ми могли насолоджуватися сном на «зручних» ліжках! На ніч ми з суданськими братами виносили свої ліжка на вулицю, щоб спати під відкритим небом, подалі від тісних, смердючих бараків.

* * *

У ста метрах від нас була розташована невеличка каплиця, яку нам та іншим братам-суданцям дозволяли відвідувати. Це була перша каплиця, в яку я потрапив за всі ці місяці ув'язнення. Мені навіть дозволили проповідувати у ній.

* * *

До суботи, 6 серпня, я провів уже два дні в чоловічій в'язниці міста Омдурмана і спостерігав за тим, як інші ув'язнені використовували мобільні телефони, щоб спілкуватися з членами своїх сімей. Мої суданські колеги-ув'язнені також придбали контрабандні мобільні телефони, і я використав залишки суданських грошей, щоб зателефонувати. Оскільки мої діти часто змінювали номери мобільних телефонів, я набрав єдиний номер, який міг згадати.

Окрім кількасекундного телефонного дзвінка через півтора тижні після мого арешту й тридцятисекундного дзвінка з телефону пана Слами, коли прокурор вийшов із кабінету, востаннє я розмовляв з Вандою вісім місяців тому, коли дзвонив їй по скайпу з готелю «Парадіз» перед від'їздом до Хартумського аеропорту. Почути її голос знову і дізнатися, що з нею все гаразд, було б для мене чудесним дарунком від Бога.

Я набрав номер і почув гудок виклику. У Чехії був суботній вечір, і Ванда якраз розмовляла з нашим сином. Раптово на екрані її мобільного телефону з'явився дивний номер. Вона відразу ж упізнала код Судану. «Хто б це міг бути? — захвилювалася вона. — Служба безпеки Судану?» Невпевнено Ванда усе ж відповіла на дзвінок:

— Алло?

— Це я, Петр! — випалив я, і мій голос затремтів.

Серце Ванди стрепенулося, здавалося, воно ось-ось вискочить із грудей.

— Тебе звільнили? — випалила вона голосом, сповненим надії.

— Ні, я перебуваю у в'язниці міста Омдурмана і зміг таємно скористатися мобільним телефоном друга. — Я не знав, на скільки хвилин розмови вистачить моїх грошей, тому намагався отримати якомога більше інформації про свою сім'ю, у той час як Ванда відчайдушно жадала інформації про мене. Я поспішно розповів їй про своє становище й про те, що я знав, що у Бога є мета, якої Він збирається досягти через моє ув'язнення. Я слухав її слова і чув любов у її голосі. Легкість, із якою ми розмовляли, примусила мене почуватися так, як це було зазвичай під час рутинних поїздок в Африку. На мить мені здалося, ніби нічого не змінилося, ніби скоро я повернуся додому і зустрінуся з нею біля виходу з багажного відділення аеропорту.

Придбаний мною кредит подарував мені двадцять чудових хвилин. Наприкінці розмови Ванда неохоче поклала слухавку. На її обличчі цвіла радісна усмішка. Після нашого телефонного спілкування вона цілу ніч не спала: не могла заснути. Її серце і мозок були сповнені адреналіну, радості й величезної вдячності за те, що Господь залишився вірним нам обом у цей неймовірно важкий час скорботи.

* * *

8 серпня, через чотири дні після нашого прибуття до цієї в'язниці, до нас прийшов наглядач. «З речами — на вихід», — наказав він. Ми всі четверо залишили свої металеві ліжка та пластикові стільці й попленталися за ним до вантажівки для перевезення худоби, яка, як виявилось, мала доставити нас у сусідню в'язницю «Кобер» — в'язницю особливо суворого режиму, сумнозвісну через застосування там тортур.

У пункті призначення на нас чекали чудові новини. Оскільки начальнику тюрми «Кобер» стало відомо, що наша справа все ще перебуває в стані судового розгляду, він відмовився прийняти нас і повідомив, що нам буде дозволено перебувати в «Кобері» лише після завершення суду. На своєму «скотовозі» ми повернулися до чоловічої в'язниці міста Омдурмана, де нас зустрів шквал сардонічного реготу офіцерів НСРБ. Судячи з виразу їхніх облич, я розумів, що вони знайдуть спосіб покарати нас за марну трату свого часу.

* * *

Три дні по тому, у четвер 11 серпня, до нас знову прийшов наглядач і наказав: «З речами — на вихід». Цього разу ми були переконані, що тепер залишаємо це місце вже назавжди. Офіцери НСРБ нарешті вирішили виконати свої погрози.

Нас завантажили у вантажівку для перевезення худоби і везли більше години. Незабаром мої сусіди по камері зрозуміли, куди ми прямуємо — у тюрму «Аль-Худа», величезний тюремний комплекс, розташований далеко за межами міста. На відміну від попередніх в'язниць, в яких я уже побував, де в основному утримувалися політичні в'язні й ті, кого звинувачували у менш серйозних злочинах, в «Аль-Худу» ув'язнювали тих, хто вчинив тяжкі злочини, зокрема організовані пограбування, торгівлю наркотиками, жорстоке поводження з дітьми, зґвалтування і вбивства. Працюючи на повну потужність, в'язниця «Аль-Худа» могла вмістити до десяти тисяч в'язнів.

Я розмірковував над тим, що чекає нас у нашій новій домівці посеред неосяжної суданської пустелі?

20

Водій завіз нас углиб пустелі, приблизно за півтори години їзди на північ від Хартума, столиці Судану, і на північний захід від Омдурмана, його міста-побратима. Я виглянув із «скотовоза» й побачив, як праворуч від мене рівнинний коричневий пейзаж починає переходити в три пагорби — Гебу Аба Міра, Гебель Мехіат і Гебель Лейрік. Ми повернули ліворуч курною дорогою, що вела до великих зелено-білих воріт, в'їхавши в які ми опинилися на території сумнозвісної в'язниці.

Розмір цієї, віддаленої від усього живого, в'язниці «Аль-Худа» був неосяжний. Комплекс поділявся на безліч велетенських секторів, кожен із яких було розділено ще на підсектори. Кожен підсектор складався із чотирьох камер. Кожна камера була розрахована на сто ув'язнених. Коли нас вивели з машини, я відчув, як усе всередині мене стиснулося.

Нас усіх разом помістили до переповненої камери сектора 2, де ми відразу ж почали пристосовуватися до нового середовища. Підлога була вимощена сірою і бежевою плиткою. Кілька робітників були зайняті фарбуванням внутрішніх стін білою фарбою.

У поліційній дільниці «Ніяба-Мендола» я часто запитував себе, чому Бог дав мені такий величезний привілей нічого не робити в одиночному ув'язненні, окрім як читати Біблію. Відповідь на це запитання й усвідомлення того, що все це було частиною чудового плану Господа, нарешті прийшли через три місяці, того дня, коли я переступив поріг «Аль-Худи».

Переведення до цієї в'язниці додало до мого горя ще більше розчарування. Я не лише був позбавлений можливості перебувати в усамітненні, яке забезпечувала камера одиночного ув'язнення в поліційній дільниці «Ніяба-Мендола». Пізніше того вечора я усвідомив ще й те, що у новій камері було занадто темно, щоб узагалі читати Біблію. Однак незабаром я дізнався, що Господь приготував для мене тут, посеред пустелі, щось надзвичайно захопливе.

У день нашого прибуття до «Аль-Худи» до нашої переповненої камери увійшли два ув'язнених із привітними, мирними усмішками.

— Де пастори, яких привезли сьогодні? — запитав один із них. Я і мої друзі повільно підняли руки, і чоловіки попрямували до нас, щоб привітатися. Слова, сказані ними далі, приголомшили мене: вони прийшли запросити нас у тюремну каплицю.

— У тюремну каплицю? — недовірливо перепитав я. — Тут є тюремна каплиця?!

— Так, є! — усміхнувся один із відвідувачів. Лише згодом я до кінця усвідомив, наскільки чудовою була ця новина.

На відміну від в'язниці НСРБ і поліційної дільниці «Ніяба-Мендола», де навіть мусульманам не дозволялося відвідувати мечеть, у цій величезній в'язниці була не одна, а кілька мечетей, по одній у кожному секторі, кожна з яких обслуговувала чотириста ув'язнених. Кожен ув'язнений мав можливість відвідувати мечеть. П'ять разів на день азан сповіщав початок молитви. Однак тут, у «Аль-Худі», було також багато немусульман, зокрема християн із Південного Судану, а також анімів, які сповідують традиційні африканські релігії. Тому адміністрація тюрми відкрила для ув'язнених немусульман каплицю.

Колись каплиця була звичайною камерою на другому поверсі 5-го підсектора тюремного комплексу, в якій утримувалося сто чоловік. Однак після того, як із неї винесли нари, а стіни по-

фарбували синьою латексною фарбою, новоспечена молитовна кімната могла вмістити вже майже двісті ув'язнених, і навіть більше, якби присутні стояли. На стінах висіли ікони, витвори мистецтва релігійного змісту й розп'яття, яке містилося прямо над головою проповідника. Спереду стояв довгий стіл, накритий клейонкою, який слугував як кафедрою, так і вітварем, а навколо нього, на стільцях, під час богослужіння сиділи ув'язнені.

Як виявилось, чоловіки, які в перший день нашого прибуття до в'язниці запросили нас до каплиці, були старійшинами тюремної церкви. Коли ми прибули в «Аль-Худу», вони зібрали постійних відвідувачів каплиці на зібрання. Про наше прибуття сповістили традиційні африканські барабани, і через кілька хвилин вітати нас на нашому першому богослужінні зійшлися більше двох десятків ув'язнених. Старійшини викликали двох суданських пасторів і мене вперед і, як у Книзі Дії 13:15, відразу ж зробили дивовижну пропозицію: «Брати, якщо у вас є слово від Господа, скажіть його».

Моїм суданським колегам було відомо про можливість, яку дав мені Бог, упродовж трьох місяців вивчати Біблію в одиначній камері поліційної дільниці «Ніяба-Мендола», тому всі вони вказали на мене. Я розгорнув Біблію і поділився словом з Євангелії від Івана 15:1–10. Це був уривок про Ісуса, істинну виноградну лозу, і Його Отця, виноградаря. «Господь учить, що ми, галузки, потребуємо обрізки, — розпочав я. — Іноді, коли Господь очищає наше життя, буває дуже боляче». Потім я розповів історію Моніки Дра з Нігерії. Присутні християни були глибоко зворушені цією проникливою розповіддю і не могли повірити своїм вухам, коли я описав реакцію на неї бойовиків ІДІЛ у в'язниці НСРБ.

Господь дав мені можливість проповідувати у чоловічій в'язниці міста Омдурмана, однак це було лише передвістям того, що Він приготував для мене в «Аль-Худі». Ця дика місцина, ця пустельна в'язниця стали животворною оазою для мого тіла і душі.

Через два дні після нашого прибуття мене перевели з сектора 2 в сектор 3, де тримали найнебезпечніших злочинців. Це були люди, подібні до Шуквана, якого десять років тому було засуджено до семи з половиною років тюремного ув'язнення за ненавмисне вбивство свого друга під час бійки. Він був загартованою людиною, бійцем від природи, все тіло якого було вкрито шрамами.

Однак уже протягом трьох років Шукван був послідовником Ісуса Христа. Він пізнав Господа завдяки християнському свідченню своїх співкамерників по «Аль-Худі». Незважаючи на те, що термін його ув'язнення за ненавмисне вбивство давно минув, йому було відмовлено у звільненні, поки він не відшкодує всі судові витрати, що становлять 38 тисяч суданських фунтів (6 300 доларів США за офіційним обмінним курсом, близько 2 тисяч доларів США за вуличним обмінним курсом, на який впливає інфляція).

Першої ж ночі після мого переведення до цієї в'язниці брат Шукван побачив, що я сплю на підлозі, і наполог, щоб я зайняв його місце. Відтак Шукван спав на підлозі, дозволивши мені добре виспатися у його ліжку. Його жертвний учинок був одним із найбільш переконливих свідчень його віри, що нині живе в його тепер лагідному і зміненому любов'ю Ісуса Христа серці. В «Аль-Худі» ув'язненим доводилося чекати місяцями і навіть роками, щоб успадкувати нари після звільнення співкамерника, тому його самовідданий і безкорисливий учинок не міг не залишитися непоміченим. Шукван був також приголомшливим свідченням для мусульман. Раніше вони поважали його за те, що він був найсильнішим бійцем, однак тепер — за цей жест любові й жертвності — вони поважали його ще більше.

Однак, незважаючи навіть на цей неймовірний вчинок Шуквана, спокійний нічний сон не допомагав мені позбутися постійних переживань про те, що, можливо, мені доведеться провести залишок життя у в'язниці.

21

Усе в «Аль-Худі» було брудним, окрім каплиці. Ми тримали її у винятковій чистоті й навіть платили наглядачам, щоб обкурювати її раз на місяць для знищення комарів. Там була навіть проточна вода, проте тиск був настільки низьким, що для її подачі всередину будівлі потрібен був електричний насос. Коли вода текла, ми завжди користувалися можливістю і наповнювали нею кілька великих бочок, щоб було що пити, коли електрику несподівано відключать.

Наявність у каплиці проточної води дозволяла мені наповнювати свої чотири дволітрові пластикові глечики, які я щосили намагався, не розливши, донести до камери. Щоранку о 7-й годині, відразу ж після ранкової перевірки, я вирушав до каплиці, щоб обполоснути тіло відром води. Скоро я зрозумів, що діставатися туди треба якомога швидше, до приходу інших ув'язнених, щоб ніхто не вкрав мої речі.

Упродовж тижня ми проводили в каплиці п'ять церковних богослужінь, на яких могли бути присутніми християни будь-якого походження та віросповідання.

Щонеділі на поклоніння приходила група еритрейців. Відповідно до своїх традицій вони знімали взуття і тричі цілували зображення Марії, що висіло на стіні. Потім вони робили те ж саме і з розп'яттям. Як важко було мені на серці спостерігати за виконанням цих традиційних ритуалів! Як я жадав змістити їхню увагу з ритуалів та ікон на живого Христа, зображеного на них!

Одного разу я проповідував, узявши за основу своєї проповіді вірші з Євангелії від Івана 3:14–15, в яких Ісус Христос пояснює Никодимові, що, «як Мойсей підніс змія в пустині, так мусить піднесений бути й Син Людський, щоб кожен, хто вірує в Нього, мав вічне життя». Я згадав також історію із Книги Числа 21, у якій ішлося про те, що ізраїльтян, які блукали у пустелі, покусали змії. Мойсей отримав вказівку підняти на жердині бронзового змія, і кожен, хто був покусаний, глянувши на нього, отримував зцілення. «Так само і ми, — підсумував я. — Коли ми розуміємо, що ми — грішники, нам необхідно дивитися на Ісуса, піднесеного на хресті, щоб отримати спасіння. Дивитися на Ісуса Христа — це єдиний спосіб зцілитися й отримати народження згори».

Потім я прочитав вірш із 2 Книги Царів 18:4, про який нагадав мені Святий Дух, коли я був засмучений усім цим християнським ідолопоклонством, яке виражалося у поклонах і поцілунках релігійних символів на стінах каплиці. У тексті йшлося про іудейського царя Єзекію, який скасував висоти, зруйнував колони і зрубав *ашер* (стовп або дерево, якому поклонялися). Він розбив на шматки бронзового змія, зробленого Мойсеєм, тому що народ Ізраїля все ще приносив йому жертви (він називався *нехуштан*). Я пояснив ув'язненим, що подібно до того, як бронзовий змії на жердині, який спочатку признавався для порятунку життів ізраїльтян, перетворився на предмет ідолопоклонства, так само і ми вважаємо за краще цілувати рукотворний образ хреста і кланятися перед ним, замість того щоб поклонятися самому Христові. Після моєї проповіді почали відбуватися дивні зміни: до мене підходили багато ув'язнених з Еритреї і дякували за те, що Святий Дух відкрив їм очі, й вони зрозуміли, що повинні не кланятися перед розп'яттям, а поклонятися Христові й присвятити Йому все своє життя.

Більшість еритрейців потрапили до в'язниці за незаконний перетин суданського кордону в надії дістатися спочатку до Лівії,

а потім — до Європи. Цей злочин карається штрафом у розмірі 4 тисяч суданських фунтів або тримісячним тюремним ув'язненням. Одних звільняли швидко, тому що їхні родичі виплачували штраф, а іншим доводилося відбувати повний термін ув'язнення.

Відтоді, як я прибув до цієї в'язниці, Господь завжди був вірним. Він дозволяв мені раз на тиждень, а іноді навіть двічі, проповідувати на богослужіннях у каплиці. Я знав, скільки невіруючих відвідували наші служіння, тому більшість моїх проповідей були євангелізаційними, хоча кожному третью я намагався присвячувати послідовникам Христа. Через ці проповіді я прагнув підготувати їх до переслідувань.

Я проповідував «Євангеліє переслідувань» — послання про те, що ми йдемо за Спасителем, який, постраждавши Сам, допускає страждання і в наше життя. Ісус Христос помер на хресті, зазнавши невимовної жорстокості, щоб християни могли уникнути рабства гріха і смерті та мати вічне життя. І ми, Його послідовники, також страждаємо тут, на землі. Страждаючи за віру, ми беремо участь у стражданнях Христа, ототожнюючи себе з Ним. Я розповідав свідчення переслідуваних християн, переважно жінок, таких як Моніка, і дітей, як Даньюма, і намагався зробити все можливе, щоб підготувати ув'язнених в «Аль-Худі» християн до переслідувань, а також до розуміння переслідувань у світлі Писання.

Я вірю, що саме це «Євангеліє переслідувань» є істинним Євангелієм Ісуса Христа.

* * *

Служіння в каплиці розпочиналися завжди однаково, о 9-й годині ранку, п'ять разів на тиждень, зі дзвонів. Перед молитвою і проповіддю завжди було музичне поклоніння. Ув'язнені співали традиційні африканські пісні арабською мовою, і замість того щоб грати на гітарі або інших західних інструментах,

вони використовували африканські музичні інструменти, такі як маракаси й барабани бонго. Вони самі виготовляли ці барабани під час Ід аль-адха, Курбан-байраму — мусульманського свята жертвоприношення.

У контексті цього свята, яке відзначається скрізь у мусульманському світі, у кожному камеру в'язниці приводили забійного барана. Деякі християни в «Аль-Худі» відмовлялися їсти його м'ясо, оскільки вважали, що Новий Завіт забороняє їсти жертвоне м'ясо, призначене ідолам (1 Послання до коринтян 8). Я ж вирішив покластися на пояснення апостола Павла про те, що ми можемо їсти все, що продається на м'ясному ринку, тому що «Господня земля і все що наповнює її» (1 Послання до коринтян 10:25–26). Тому для мене це м'ясо було даром від Господа, і я насолоджувався кожним грамом цього делікатесного білка.

Кожна частина барана використовувалася, щоб зробити з неї щось корисне. Кілька ув'язнених принесли в каплицю шкури баранів, щоб зробити з них барабани, які пізніше ми використовували під час богослужіння. Дублення шкіри було складним процесом. Упродовж трьох тижнів її необхідно було просочувати гідроксидом натрію, який випускав жахливий сморід, але розчиняв весь жир, м'ясо та інші залишки тканин. Після цього ув'язнені мили, різали і сушили шкіру на сонці, а потім розтягували її і прикріплювали до основи барабана.

Спів у каплиці починався з кількох тихих голосів невеликої групи християн, які грали на барабанах. Незабаром інші ув'язнені, почувши їх, приєднувалися до співу, і він ставав усе голоснішим і голоснішим, органічно поширюючись із камери в камеру, із сектора в сектор, поки християни по всій в'язниці не починали прославляти Бога разом і стікатися до каплиці для поклоніння.

В «Аль-Худі» таке прославлення було християнською відповіддю на ісламський азан.

* * *

Іноді нас відвідував католицький священник, який проводив месу і здійснював єхаристію. А іноді — православний, який проводив традиційну літургію. Нас також відвідували проповідники з харизматичних церков. Ці люди молилися про чудесне зцілення ув'язнених, навіть виганяли демонів, одержимість якими — звичайне явище у цій частині Африки.

Двоє суданських пасторів, ув'язнених разом зі мною, також були серед служителів, які почергово вели богослужіння. До арешту вони керували церквами, які належать до духовно здорової суданської конфесії, і їхні проповіді завжди ґрунтувалися на Біблії. Я зазвичай проповідував щоп'ятниці й щонеділі, а також у всі інші дні, коли мене призначали на проповідь. Незалежно від походження і християнської традиції, до якої належав кожен із нас, усі ми зосереджували свої проповіді на основних елементах Євангелії, важливості Біблії й на тому, що означає бути народженим згори.

Одного разу в п'ятницю я проповідував на уривок з 9-го розділу Євангелії від Івана й говорив про чоловіка, який народився сліпим. Наприкінці служіння я запропонував присутнім публічно відгукнутися на Божий заклик і запросив усіх, хто бажає почати свій шлях віри з Ісусом Христом, вийти вперед. По милості Божій, того дня присвятити своє життя Христові вирішили дванадцять чоловік. І щотижня Бог продовжував дивувати нас тим, скільки життів Він змінював.

Не всі ув'язнені, які відвідували нашу каплицю, були християнами. Ми приймали і жителів Південного Судану, які поклонялися тваринам і сповідували різні види традиційних африканських релігій. Моє серце боліло за них, і я відчайдушно намагався звертати до них якомога більше своїх проповідей у надії, що Бог використає мої слова, аби промовляти прямо до їхніх сердець.

Мета моїх проповідей полягала не в тому, щоб принизити або розкритикувати походження чи традиції ув'язнених; я хотів указати їм на Ісуса Христа, який сказав: «Я — дорога, і правда, і життя. До Отця не приходять ніхто, якщо не через Мене» (Євангелія від Івана 14:6).

До і після кожної проповіді я гаряче молився, аби Святий Дух відкрив цим людям істину і щоб вони знали, що незалежно від їхніх гріховних учинків Бог любить їх, прощає і бажає мати з ними особисті стосунки. Завдяки Божій роботі у їхніх серцях, багато з цих анімів прийняли Благую Звістку і пізнали Господа.

Тепер я уже не переживав про те, як довго мені доведеться пробути у в'язниці. Я хотів бути там, доки це угодно Господу — ні на день довше, ні на день менше.

* * *

В Омдурмані суданських пасторів тричі на день відвідували їхні родичі та члени церкви. Однак через віддаленість «Аль-Худи» до двох із моїх друзів відвідувачі приїжджали лише двічі на тиждень.

Ванда хотіла відвідати мене в тюрмі, однак спочатку міністр закордонних справ Чеської Республіки відмовляв її. Коли ж організація збрала гроші для її візиту до мене і чеський уряд нарешті погодився на це, я повідомив співробітнику чеського консульства, що не хочу, щоб члени моєї сім'ї приїздили до Судану.

У нас із сином було однакове ім'я, і я боявся того, що з ними могло статися під час цього візиту.

* * *

Незабаром я дізнався, що найгіршу поведінку у в'язниці «Аль-Худа» демонструють не ув'язнені, а її співробітники. На ремонт в'язниці виділялися великі суми, однак адміністрація

привласнювала кошти і ділила їх між собою. Наглядачі регулярно вживали наркотики і вимагали в ув'язнених гроші.

Від нових сусідів по камері я дізнався, що принаймні двічі на тиждень у в'язниці відключали електроенергію. У цей час припиняли роботу стельові вентилятори, гаснули лампочки, переставало працювати кухонне обладнання. Ув'язнені звинувачували адміністрацію тюрми в умисному відключенні електроенергії з метою отримання незаконного прибутку.

«Кожна камера повинна зібрати по 100 фунтів, щоб вирішити цю проблему», — вимагали наглядачі. Коли в'язні поступалися їхнім вимогам і платили, раптово електроенергія з'являлася знову.

О 17:00 у в'язниці здійснювали перекличку в'язнів, а потім двері камер замикали на ніч. «Коли замкнуть камери, — якось прошепотів мені сусід по нарах, — ми будемо вільні». У перший же вечір мого перебування в секторі 2 я зрозумів, що він мав на увазі. Коли двері зачинилися, я побачив, як співкамерники витягують зі своїх схованок мобільні телефони і починають телефонувати.

Коли вимикали електроенергію, напруженість серед ув'язнених у наших переповнених камерах зростала, і багато із них ішли до каплиці, щоб подихати свіжим повітрям. Каплиця була тихим місцем, і я проводив там час, вивчаючи Біблію, підбадьорюючи інших ув'язнених і ведучи тривалі бесіди з тими, хто увірував або лише хотів присвятити себе слідуванню за Христом. У цій в'язниці люди ждали Бога, а каплиця була ідеальним місцем для духовних розмов.

22

Після більш ніж восьми місяців мого тюремного ув'язнення, в неділю 21 серпня 2016 року, нарешті настав день суду. Пастор Хасан, пастор Кува, Монім і я — усі ми постали перед судом як звинувачувані.

Рано-вранці ми сполоснулися з відра у каплиці й почали збиратися на суд. Два пастори одягли чорні штани, чорні сорочки з колоратками, клерикальними комірцями, а я одягнув джинси, сіру футболку й капці. Моє волосся і борода були тепер довгими й сріблястими, і в день першого судового засідання у нашій справі я почувався абсолютно неохайним.

Спеціальна охорона — судова поліція — доставила нас із «Аль-Худи» в приміщення в'язниці Хартумського центру. На час поїздки, яка зайняла майже дві години в «скотовозі», з нас зняли наручники і посадили на довгі металеві лави, встановлені з кожного боку кузова вантажівки.

Коли ми прибули до приміщення в'язниці, нам на зап'ястя знову наділи наручники і помістили для очікування в камеру тимчасового утримання.

У маленькій камері очікування вже тіснилися десятки ув'язнених. Підлога у ній була брудною, і сидіти було ніде, тому ми годинами бродили прилеглим до неї внутрішнім двориком, оточеним колючим дротом. Блукаючи просто неба маленькою площиною, я почув звук співу, що долинав зовні від прилеглого будинку суду.

Незабаром ми з братами здогадалися, що це за спів, і були вражені. Сотні християн із племені, яке проживає в Нубійських горах, до якого належав пастор Кува, автобусами добралися до Хартума, щоб засвідчити нам свою підтримку. Проте суданські спецпризначенці, використовуючи щити, палиці й сльозогінний газ, не дозволили їм увійти до приміщення суду. Тому вони стояли зовні й голосно співали про Давида і Голіята. Чекаючи першого слухання на закритому задньому дворі Хартумського центру, ми чули, як Тіло Христове співало нам пісню підбадьорення. Я був уражений хоробрістю цих братів і сестер, оскільки, пропонуючи нам таку промовисту й відчайдушну підтримку, вони ризикували не лише особистою свободою, а й власним життям. Цікаво, скільки з них буде заарештовано? На очі пастора Куви накопились сльози, коли він слухав християнські пісні, виконувані рідною його серцю мовою.

Нарешті, незадовго до 1-ї години нас викликали до залу суду Хартумського центру для першого слухання у нашій справі. Одягнена в синю форму охорона, озброєна АК-47, вивела нас із камери тимчасового утримання. Я був переконаний, що ми четверо здавалися охоронцям строкатою компанією. Нас скували ланцюгами, щоб надати нам вигляду небезпечних злочинців. Я був скутий разом із пастором Хасаном, а пастор Кува — із Монімом. Прямуючи від внутрішнього дворику до будівлі суду, ми пройшли повз християн, які приїхали з Нубійських гір. Ми з Хасаном, скуті одним ланцюгом, синхронно підняли руки, щоб помахати тим, хто приїхали привітати нас, і християни вибухнули оплесками. Я не розумів їхніх слів, проте сльози на очах Хасана і Куви красномовно пояснили все, що мені варто було зрозуміти. Звук їхніх голосів супроводжував нас від камери тимчасового ув'язнення до будівлі суду. Я з усієї сили намагався стримувати свої емоції.

Незабаром ми увійшли до приміщення суду. Це була стара, занедбана будівля з блідо-жовтою штукатуркою, що осипалася

зі стін, і виразним запахом цвілі. Хтось відкрив алюмінієві вікна з брудними розбитими шибками, і вітер зробив сморід і спеку хоч трохи стерпними. Незважаючи на слабкі потоки свіжого повітря, я все одно сильно пітнів.

Увійшовши до зали, я відзначив присутність посиленої охорони. Крім співробітників НСРБ, судової та тюремної охорони, там були озброєні до зубів люди, одягнені у спецформу, у розпорядженні яких був сльозогінний газ. Окрім християн, які чекали зовні, у приміщенні також було багато наших прихильників. Хасан і Кува шепнули мені, що дехто з них — члени помісних церков. Мені також стало відомо, що дехто — таємні представники правозахисної організації, створеної для просування виборчих прав і демократичних реформ у Судані. Раніше я вже зустрічав їхніх колег серед своїх співкамерників. Серед присутніх я помітив працівників посольства США і консульства Швейцарії, а також співробітника чеського посольства і представника Міжнародного кримінального суду. Там були й інші чоловіки та жінки, які виділялися серед решти своїм одягом. Вони виявилися дипломатами з інших країн Європи і представниками Європейського Союзу. Всі вони зайняли вільні місця і навіть сиділи на підлозі.

За три місяці до цього Національна служба розвідки і безпеки нарешті порушила справу № 41/2016, однак лише у серпні, коли нас перевели до в'язниці міста Омдурмана, а потім в «Аль-Худу», справу було передано до суду. Перше судове засідання спочатку було призначено на попередню неділю, проте незабаром відкладено. Нас переконували, що причиною цього було те, що нашому доставленню з в'язниці до суду перешкодив дощ, хоча незабаром нам стала відома справжня причина. Побачивши масову присутність християн із Нубійських гір — чоловіків і жінок, які прибули в Хартум після важкої багатоденної подорожі в надзвичайно незручних автобусах — співробітники НСРБ відклали наше слухання в очікуванні, що віруючі з

нубі повернуться додому. Проте християни не збиралися нікуди їхати, не продемонструвавши підтримку своїм пасторам. Вони були сповнені рішучості залишатися і чекати перенесеного засідання суду, відтак місцеві, хартумські, християни розібрали їх по своїх домівках.

Близько першої години почалося, нарешті, засідання за нашою справою. Обов'язки головного судді виконував доктор юридичних наук Усама Мухаммед Абдалла, який сидів у чорній мантії на підвищенні в передній частині залу суду. Присутній був слідчий Абдурахман Ахмед Абдурахман і більше десятка адвокатів — три офіційних і чотирнадцять добровільних із різних правозахисних організацій — представляли інтереси нас чотирьох. Адвокатів було так багато, що службовцям суду довелося доставляти до лави адвокатів додаткові стільці.

Мій особистий адвокат, доктор Шумайн, був рекомендований посольством Чехії, однак я підозрював його у симпатіях НСРБ, тому особливо не довіряв йому. Шумайну було вісімдесят чотири роки, одягнений він був у дорогий костюм і вимагав надзвичайно високу оплату своїх послуг, можливо, на підкуп чиновників у корумпованій суданській правовій системі. Здавалося, він мав неабияку повагу серед прокурорів і необмежений вплив на співробітників поліційної дільниці «Ніяба-Мендола», де я вперше з ним познайомився. Попри все, він не приїхав на заплановану зустріч зі мною до «Аль-Худи», під час якої ми мали обговорити справу безпосередньо перед першим судовим слуханням, просто тому, що вважав поїздку занадто тривалою для себе. Це стало величезним ударом по моїй вірі в нього і моему моральному стану.

Судове засідання велося арабською мовою. Окрім журналістів і невеликої кількості правозахисників, частина залу суду була заповнена сміливими християнами, які прийшли підтримати нас своєю присутністю. Члени сімей моїх ув'язнених суданських товаришів тіснилися на стільцях у передній частині залу.

Нарешті слухання розпочалося.

— 18 грудня, — оголосив пан Абдуррахман, — Національною службою розвідки і безпеки Судану було заарештовано групу християнських пасторів та інших релігійних керівників. Усіх їх було звільнено за винятком чотирьох осіб, присутніх сьогодні тут у якості звинувачуваних. Їх було заарештовано за участь у суданській християнській конференції, що відбувалася в Аддис-Абебі у жовтні 2015 року.

Пан Абдуррахман зачитав перелік звинувачень за статтями 21, 50, 51, 53, 57, 64 і 66 Кримінального кодексу Судану від 1991 року, статті 30–1 Закону про громадянство і статті 23 Положення про добровільну гуманітарну співпрацю. Звинувачення проти мене були вагомими: вчинення злочину групою осіб за попередньою змовою, підлив конституційного ладу країни, ведення війни проти держави, шпигунство проти країни, проникнення і фотознімання військових об'єктів і маневрів, розпалювання ненависті проти сект або між ними, розповсюдження завідомо неправдивої інформації, незаконний в'їзд у Судан і ведення діяльності від імені благодійної організації без ліцензії.

За словами слідчого, нас звинувачували в проведенні розвідувальних заходів, спрямованих проти держави Судан, і наданні відчутної підтримки Народно-визвольній армії Судану, що діяла в Нубійських горах. Він пояснив присутнім, що ми працювали над збиранням доказів, що підтверджували б різноманітні звинувачення проти уряду країни: документували акти насильства, зокрема переміщення цивільного населення, позасудові страти, підпали населених пунктів і геноцид, утиск і тортури християн, знесення церков.

Я не довіряв перекладачеві, наданому НСРБ. Його знання англійської були вкрай незадовільні, що я відразу зрозумів, оскільки він переклав, що я приїхав до Судану по «*терористичній*» візі замість «*туристичної*». Мої суданські брати, які сиділи на лаві поруч зі мною, підтвердили мої підозри: він

узагалі не перекладав точно. Вони спробували запротестувати, однак суддя змусив їх замовкнути.

Наші адвокати заперечували висунуті проти нас звинувачення, і суд було відкладено до 29 серпня. Ми поскаржилися адвокатам на перекладача.

Потім на пастора Хасана, пастора Куву, Моніма і мене попарно надягли наручники і парами вивели з залу суду назад у камеру очікування у будівлі в'язниці. Ще через кілька годин нас знову заштовхали в кузов «скотовоза» і ми вирушили назад до в'язниці, яка була розташована посеред пустелі.

Звинувачення, висунуті проти мене, були приголомшливими, однак я не хвилювався. Я був особисто знайомий із Верховним Суддею, який не носить чорної мантиї.

* * *

Мобільні телефони, незаконно пронесені до в'язниці різними способами, можна було так само незаконно там придбати. Монім купив один із таких телефонів. Він дозволяв мені щодня розмовляти з моєю сім'єю впродовж години. Я купив SIM-карту і попросив своїх співкамерників поповнити її. Під час наступного слухання я отримав целофановий пакет із туалетним приладдям, сушеними продуктами, найголовніше — примітивним мобільним телефоном, у пам'яті якого було збережено найважливіші номери. Ніхто в приміщенні суду не спромігся обшукати нас, тому що було відомо, що нас ретельно обшукуватимуть під час повернення у «Аль-Худу». Тепер проблема полягала у тому, як пронести телефон до в'язниці.

На зворотному шляху з першого судового засідання у Хартумському центрі ми попросили наших супровідників зупинитися біля пекарні, щоб купити кілька буханок круглого хліба, упакованих у два поліетиленові пакети. За невеличкий хабар вони були раді виконати прохання.

Мої більш досвідчені співкамерники навчили мене, як заховати телефон і зарядний пристрій у пакет із хлібом. Таким чином, коли охоронці обшукували мішки з хлібом, вони торкалися тільки чотирьох сторін і залишали середину недослідженою.

План спрацював блискуче. Я розламав хліб, дістав мобільний телефон і чекав, поки замкнуться двері камер. Нарешті я міг зателефонувати своїй сім'ї! Як я радів регулярному спілкуванню з Вандою, Вавою й Петром! Я використовував цей час, щоб підбадьорити їх істинами, які Бог відкривав мені через Своє Слово.

Щоранку о 6-й годині, перед тим як відмикали двері камер, наші мобільні телефони поверталися назад до схованок, де очікували до настання вечора. Спочатку я носив свій мобільний з собою, але одного разу, коли несподівано був зупинений для обшуку, і наглядач виявив контрабанду, він узяв із мене п'ятдесят суданських фунтів, щоб повернути його. Відтоді щоранку, перш ніж ми вирушали на ранкову перекличку, я передавав свій телефон Шукванові. Він замикав його у дерев'яній коробці, яку зберігав під моїми нарами, і я знав, що до вечора телефон буде у безпеці. Після ранкової переклички нам дозволялося безперешкодно бродити по всій нашій частині тюремного комплексу, і я проводив більшість часу в каплиці.

* * *

У попередніх в'язницях відправлення й отримання листів було важким завданням, що також займало чимало часу. До того ж усі листи підлягали цензурі. Це заважало мені писати відкрито. Я писав по-англійськи. Спочатку листи перевіряли співробітники таємної поліції, а потім потрібно було досить багато часу, щоб передати їх співробітникам консульства під час їхніх візитів.

Однак тепер, у «Аль-Худі», ми мали доступ до смартфонів. Я швидко зметикував, що можу написати лист чеською мовою, сфотографувати кожну сторінку за допомогою вбудованого у те-

лефон фотоапарата й відправити повний лист на мобільний телефон моєї доньки через зашифрований застосунок WhatsApp.

Через тиждень після нашого першого судового засідання і за день до другого я написав перший таємний лист своїм рідним чеською мовою. У ньому я порівнював обмежений час моїх страждань у в'язниці з вічним життям, що отримали в «Аль-Худі» ув'язнені, які стали послідовниками Ісуса Христа. Я дякував Богові за брата Шуквана, мого сусіда по камері, якого кодовою мовою назвав «ангелом-охоронцем». Шукван часто готував їжу і, таким чином, поліпшував наш жалюгідний тюремний раціон, що допомогло мені повернути частину втраченої ваги. Я розповів своїй сім'ї, як він, у присутності співкамерників-мусульман, просить мене благословити їжу, що дозволяло мені формулювати свої молитви у вигляді коротких проповідей англійською мовою для тих, хто їх розуміє.

Часто я був свідком того, як Шукван читав Євангелію з Нового Завіту арабською мовою, і ув'язнені мусульмани, скупившись у кутку нашої камери, ставили йому запитання про істинність Благої Звістки. Як виявилось, Шукван був ефективним апологетом і влучно відповідав на всі їхні заперечення. Щоразу, коли він проповідував мусульманам Євангелію, я палко молився за нього.

Наприкінці листа я писав, що готовий бути у в'язниці рівно стільки, скільки Господь захоче використовувати мене тут. Коли я закінчив писати, мій лист виявився довжиною у вісім сторінок. Було так чудово, що я нарешті міг вільно вилити душу перед дружиною і дітьми!

Другою перевагою наявності смартфонів в «Аль-Худі» було те, що, користуючись телефоном Хасана з надзвичайно повільним інтернетом 2G і перебуваючи посеред суданської пустелі, ми могли спостерігати, як голос людей із різних країн світу на підтримку нашого скрутного становища звучав усе голосніше й голосніше. Правозахисна організація CitizenGo, яка прово-

дить кампанії на захист переслідуваних, ініціювала підписання онлайн-петиції про наше звільнення. Зібравшись навколо телефону Хасана, ми знову і знову поновлювали веб-сайт, із благоговінням спостерігаючи за збільшенням числа підписів. Кожен із нас також підписав петицію, і щоранку хтось новий у нашій в'язниці відводив нас убік, щоб повідомити, що він теж підписав її. Ми щодня відстежували прогрес підписання петиції, дивуючись, що кількість підписів сягнула вже майже пів мільйона.

Потім хтось повідомив нам, що на ютубі можна подивитися відео мирної демонстрації перед суданським посольством у столиці Іспанії, Мадриді. Незважаючи на те що через наше ненадійне інтернет-з'єднання відео відтворювалося з довгими перервами, я був дуже схвилований і неймовірно натхнений тим, що бачив плакати і чув, як люди вигукують моє ім'я. У двадцятихвилинному відео камера ковзала по натовпу, переходячи від плаката до плаката, від банера до банера, кожен із яких вимагав свободи для Петра Яшека.

* * *

Через тиждень після першого слухання у нашій справі ми вирушили в другу поїздку до Хартумського центру, щоб бути присутнім на другому слуханні. Як і тиждень тому, очікували ми в маленькій брудній камері впродовж двох із половиною годин до 13:00. У камері з нами перебували з десятків дітей, які виростили у злиднях і стали злодіями. Коли сім'ї пасторів приносили нам їжу, ми ділилися нею з ними. Наймолодшій дитині було всього дев'ять років.

Коли почалося слухання, я побачив, що слідчий — чоловік, який вів розслідування наших «злочинів» і який тепер очолював звинувачення, — установив у залі суду проектор, за допомогою якого почав демонструвати фотографії, виявлені НСРБ на моєму жорсткому диску: зображення зруйнованих християнських цер-

ков на півночі країни, а також світлини, відзняті в зоні воєнних дій у Нубійських горах.

Коли я спостерігав за тим, як на екрані проєктора миготять зображення, мою увагу привернула незначна деталь: у кутку на фото було нанесено цифрову позначку дати — 2011 рік. Я випрямився на лаві й зітхнув. Моїми венами розлився адреналін. *Ось, нарешті, доказ того, що я не винен у звинуваченні, висунутому проти мене!* Я нахилився до свого адвоката й прошепотів: «Це не мої фотографії. У 2011 році мене в Судані не було!» Прокурор заперечив проти моєї розмови з адвокатом англійською, і суддя погодився. Між адвокатами й суддею почалися гучні суперечки.

Однак за мить у будівлі вимкнулася електроенергія, і проєктор слідчого згас. Більшість присутніх у залі засідання вибухнули сміхом: припинення подачі електроенергії було щоденною реальністю для суданського народу, і лише найбагатші могли мати генератор. Через перебої з електроенергією суд було відкладено до 1 вересня. Ми перебували в залі засідань лише двадцять хвилин, але я бачив, що служба безпеки Судану намагалася вхопитися за будь-яку можливість відкласти слухання у нашій справі. Однак тепер це турбувало мене вже не так сильно, оскільки зараз переді мною стояло нове надважливе завдання: знайти докази того, що в 2011 році мене у Судані не було.

23

Повернувшись до «Аль-Худи», я відразу ж зв'язався з Вавою і попросив її засканувати і надіслати електронною поштою моєму адвокату будь-які документи, що могли б послужити доказом того, що у день, коли моїм колегою були зроблені фотографії в Нубійських горах, які демонструвалися в залі суду, я перебував у Празі. Це було необхідно, щоб довести мою невинність. Мене охопило передчуття швидкого виправдання і звільнення.

Уранці 1 вересня ми знову залишили камери, щоб вирушити в тривалу подорож до Хартума. Перетинаючи територію в'язниці, я став свідком жахливого видовища. «Поглянь направо», — прошепотів я, штовхаючи Хасана і Куву. У дворі ми побачили ув'язненого, зануреного у відкриту каналізацію, заповнену людськими фекаліями. Спостерігаючи за тим, як охоронці занурюють його тіло в екскременти, поки вони не досягли його шиї, я відчував глибоке співчуття до нього і просив для нього Божого захисту.

Від інших ув'язнених ми знали, що причиною такого покарання був якийсь серйозний проступок — імовірно, нанесення удару охоронцеві — і цю людину будуть тримати в каналізації не менше пів години. Це — найгірше покарання, до якого могли вдатися наглядачі. За незначні порушення ув'язнених примушували качатися в грязюці, знаючи, що при такому обмеженому доступі до проточної води вони ще довго не зможуть її змити. За більш серйозні проступки ноги ув'язнених заковували на один-два, а іноді навіть на три тижні, й важкий метал впивався у

щиколотки. Зняття ланцюгів було більш болісним, ніж носіння їх, оскільки залізне зубило, що використовувалося для розриву ланцюгів, часто калічило ноги ув'язненим.

Однак найсерйознішим покаранням було те, свідками чого ми щойно стали, і, на жаль, в «Аль-Худі» воно не було рідкістю. Щоразу, коли повітря наповнював токсичний сморід, схожий на запах зі свиноферми, ми знали, що кришка тюремної каналізаційної системи відкрита і резервуар готовий для покарання чергового ув'язненого. Протягом тридцяти хвилин в'язня тримали в каналізації, а людські фекалії покривали його плечі й сягали шиї. Коли приниження закінчувалося, людина мала дуже обмежену можливість вимити тіло. Не дивно, що «Аль-Худою» поширювалася холера. Прагнучи стримати інфекційне захворювання, тюремні лікарі роздавали здоровим ув'язненим по три таблетки доксицикліну, помилково вважаючи, що антибіотики можна використовувати для профілактики. Кожен день я молився, щоб Бог захистив мене. Згодом в'язницею став поширюватися також туберкульоз, і час від часу наглядачі обходили камери, щоб прибрати з-посеред нас мертві тіла.

* * *

До третього судового засідання від виконання своїх обов'язків було відсторонено перекладача. Мене це не дуже засмутило, попри те, що тепер я залишився без офіційного перекладу під час судового розгляду.

Сесії нагадували судові процеси, які відбувалися в 1950-х роках у Чехословаччині, коли комуністи, щоб винести вирок довічного ув'язнення ідеологічно небезпечним підсудним, висували проти них довільні звинувачення. Замість того щоб хвилюватися про випробування, що випали на мою долю, я вирішив прославляти Господа і молитися. Зрештою, за кілька коротких тижнів суд повинен був закінчитися.

Ми повернулись до «Аль-Худи» після третього судового слухання — чергового засідання, що стомило й розчарувало нас. Звинувачення надало докази моєї зустрічі з новонаверненим християнином мусульманського походження, чие тіло серйозно постраждало в результаті нападу. А мій адвокат наполіг на залученні експертів для перевірки достовірності матеріалів, представлених прокуратурою. Відтак я написав листа своїй сім'ї.

«На погляд європейця судовий розгляд має надзвичайно хаотичний вигляд. Суддя, адвокати і прокурори кричать одне на одного. У засіданнях беруть участь співробітники таємної поліції, які направляють справу в потрібне їм русло. Суддя, як відомо, також співробітник таємної поліції, тому заздалегідь можна припустити, що вирок, найімовірніше, буде таким, якого бажає звинувачення.

Я і троє братів, які проходять у тій же справі, зберігаємо спокій. Ми знаємо, що все — у руках Господа і що саме Він скаже останнє і вирішальне слово. Я отримую підбадьорення і сили, згадуючи вірші з Книги Псалмів 109:30–31.

Красно дякую за всі біблійні вірші, якими ви підтримуєте мене у своїх листах. У них я знаходжу чудове підтвердження того, що Господь щодня підбадьорює мене: дає мені час оновити сили, перебуваючи в Його присутності, і час для проповіді Євангелії, час для духовної самоосвіти і час для підбадьорення, проведений із любими братами у Христі.

Із майже дев'яти місяців, проведених мною в тюрмі, чотири місяці я відбував ув'язнення в одиночній камері. Перші п'ять із них я не мав доступу до Біблії. Але Господь говорив зі мною через Святого Духа й нагадував мені Своє Слово, знову і знову відновлюючи в моїй пам'яті відомі мені вірші. Пізніше Він дав мені нове, більш глибоке розуміння тих частин Біблії, які я колись не розумів або розумів неправильно.

Дякую за ваші молитви й слова підбадьорення. Нехай захистить і благословить вас усіх Господь. 1 Послання Петра 2:20–23».

* * *

За два тижні до цього, 15 серпня, Ванда з дітьми написали мені листа й підготували пакет із найнеобхіднішими речами, який вони мали намір передати через нового співробітника чеського консульства, пана Афіфі. «Я надзвичайно пишаюся тобою, — писала Ванда, — твоєю хоробрістю і терпінням, із яким ти здатен долати ситуацію, що склалася. Ти — чудовий приклад і підбадьорення для всіх нас. Я перечитую всі твої листи і зберігаю їх у своєму серці!»

Коли я вперше зустрівся з паном Афіфі після третього судового засідання, то зміг отримати подарунки, надіслані моєю сім'єю, прочитати лист і передати їм відповідь.

«Любі мої!

Красно дякую за гроші, які я отримав через почесного консула, пана Афіфі. Мені вдалося пронести до в'язниці мобільний телефон, який

коштував мені тільки двох невеличких «подарунків» для персоналу тюрми. Тут, у суданській в'язниці, за гроші можна дістати майже все.

Найбільшу радість я отримав від книги Річарда Вурмбранда «Якби тюремні стіни могли говорити». Я прочитав цю книгу близько двадцяти років тому, однак зараз, коли сам перебуваю у ситуації, подібній до реалій брата Вурмбранда, ця книга промовляє прямо до мого серця! Безліч ситуацій, які я переживаю, викликають почуття, дуже схожі на почуття Річарда. Неодноразово ця книга зворушувала мене настільки сильно, що я ридав. Я прочитав її протягом одного дня і тепер із нетерпінням чекаю, щоб прочитати знову».

Мене вразило те, що мій тюремний досвід — мої почуття і богословське розуміння стількох уривків із Писання — були такими схожими на переживання Річарда Вурмбранда, хоча наші ситуації різнилися за часом і місцем перебування. Я був ув'язнений 2016 року тоталітарним режимом Судану; він же був засуджений десятиліттями раніше тоталітарним режимом комуністичної Румунії. Переживаючи переслідування, я відчував дивовижний зв'язок з ним. Нас пов'язували спільні узи, спільне становище, спільний Христос. Якщо Бог коли-небудь звільнить мене із в'язниці, як колись Він звільнив Вурмбранда, я молюся, щоб Він дав і мені відваги записати своє свідчення, аби інші могли дізнатися про любов Христа.

24

Моє перебування у тюрмі «Аль-Худа» виявилось навчальним як емоційно, так і духовно. Моя сім'я передала мені MP3-плеєр із аудіозаписами Біблії чеською й англійською мовами, а також підручник із французької. Я слухав Писання пізно ввечері, коли сонце вже давно зайшло й було недостатньо світла, щоб читати, а також використовував аудіозаписи, щоб викладати англійську та французьку в каплиці «Аль-Худи».

Однак, незважаючи на те що мій розум і дух отримували духовну їжу, щотижневі поїздки в хартумський суд справляли на мене свою руйнівну дію. У Судані все ще стояла нестерпна спека, і виснажливі поїздки в кузові «скотовоза» було вкрай важко витримати. Я почав боятися цих утомливих недільних поїздок.

5 вересня ми знову приїхали на чергове судове засідання. Був призначений новий перекладач — викладач кафедри перекладу Хартумського університету.

Упродовж усього слухання він навмисне неправильно перекладав і спотворював мої відповіді на питання під час допитів. Хасан нахилився до мене і прошепотів, що мене звинувачують у тому, що я нібито визнав, що є представником американської організації, до завдань якої входило надавати допомогу пораненому молодому чоловікові, — у цьому я ніколи не зізнався б. Він також переклав, що мене звинувачують у фінансуванні операцій із повалення уряду. Поки тривало слухання, я спостерігав за реакцією Хасана і Куви на те, що відбувається, помічаючи їхні розчарування й гіркоту та слухаючи їхні сумні нарікання.

— Заперечення! — знову і знову повторював мій адвокат, однак суддя залишався незворушним.

Після судового процесу, велика частина якого була пов'язана зі студентом-християнином, що дістав поранення, співробітники посольства потиснули нам руки й запевнили, що вони розуміють, що наш суд пов'язаний із політичною ситуацією і релігією. Вони подякували нам за терпіння і відзначили, що захоплюються тим, як ми тримаємося під час судового процесу.

Наступні кілька годин ми провели у камері, підбадьорені їхніми словами. Ми прогулювалися внутрішнім двориком серед інших в'язнів, із нудьгою очікуючи свого часу та прославляючи Господа за підтримку, надану нам нубійськими християнами і співробітниками посольства. Потім нас повезли назад до «Аль-Худи»...

* * *

Слухання відбувалися щотижня, і ми знову і знову вирушали у виснажливу подорож із «Аль-Худи» до Хартума. Іноді, коли транспортний рух був надто повільним або погодні умови дуже поганими, поїздка тривала цілих три години. Досить часто ми зупинялися біля інших будівель хартумських судів, і наш «скотовоз» настільки наповнювався ув'язненими, що було важко дихати.

26 вересня ми знову постали перед судом, щоб вислухати, як прокурор викладає матеріали нашої справи. Він основував звинувачення на відео, знятому в Нубійських горах у 2011 році, яке тут же продемонстрував. Я дуже зрадив цьому, адже знав, що захист має докази, надані моєю родиною, які підтверджують, що в той час я навіть не був у Судані. І, оскільки велика частина обвинувачень проти мене ґрунтувалася саме на цьому відео, я вірив, що закриття слідства проти мене — лише справа часу.

Прокурор показав відео, а перекладач переклав.

— Це відео було знайдено на зовнішньому жорсткому диску звинуваченого номер один, — заявив прокурор, указуючи на мене. — На ньому зображений підсудний і троє інших чоловіків. Воно знято з автомобіля, який проїжджає зоною бойових дій у Нубійських горах.

Мій адвокат повернувся до мене і прошепотів:

— Петре, вони стверджують, що ти присутній на цьому відео.

— Це очевидна нісенітниця, — прошепотів я у відповідь, — тому що в цей час я був у Чехії, і це можна довести.

Він підніс руку, щоб заперечити, і пояснив те, що я щойно сказав йому, а потім підняв зі столу теку паперів і потрусив нею перед собою.

— Ось свідчення того, що у той час, коли було знято це відео, пан Яшек перебував у Празі.

Він передав судді копії квитанцій, оплачених у столиці Чехії, та інших документів, а потім надав висновок експерта, у якому йшлося про те, що це відео не було відзнято моєю камерою (у мене був Canon Rebel XT3, а цифровий відбиток на відео свідчив про те, що воно було зроблено камерою Canon Rebel XT1).

Його спростування було твердим і незаперечним, однак воно, здавалося, зовсім не переконало суддю. Він кинув побіжний погляд на відскановані документи й відсунув їх убік. Потім він сказав щось по-арабськи, у відповідь на що мій адвокат лише низив плечима на знак незгоди та розчарування. Отож, мої прамі докази не було навіть прийнято до відома.

Я обвів поглядом зал суду — ніхто не зафіксував заперечення мого адвоката. Незаперечний доказ, який, як я вважав, є запорукою моєї свободи, навіть не увійде до офіційної стенограми судового розгляду!

25

17 жовтня ми знову прибули до Хартума на восьме судове засідання. Я був збентежений тим, що процес триває вже впродовж двох місяців. Однак із листів, переданих моєю сім'єю, і таємних телефонних дзвінків їм із «Аль-Худи» я дізнався, що християни по всьому світу моляться за мене, і в цьому я черпав наснагу.

Ланцюг щоденних молитов і постів у моїй церкві в Чехії тривав, і я знав, що брати та сестри регулярно збираються, щоб молитися за мене. Я також знав, що під час служінь, які проходять в офісі «Голосу мучеників» у Сполучених Штатах, щовівторка вранці за мене моляться й мої колеги. Пастор Хасан і пастор Кува повідомили мені, що за нас молиться вся суданська церква. Саме про всіх цих християн я думав, прямуючи в будівлю Центрального суду міста Хартума для участі в наступному судовому засіданні.

Під час засідання пан Абдуррахман — слідчий і прокурор в одній особі — заявив, що у розпорядженні звинувачення є відеозапис моєї нічної зустрічі з пораним студентом, і я зрозумів, що її було зроблено за допомогою камери нічного бачення. Він також стверджував, що у них є аудіозапис нашої з Монімом розмови про навернення цього юнака в християнство. Я вважав це вкрай малоймовірним, оскільки добре пам'ятав цю зустріч. Вона була в галасливому ресторані, де практично неможливо отримати будь-який розбірливий звук із мого айфона.

Наступна частина слухання, яка складалася із серії запитань і відповідей між групою наших адвокатів і паном Абдуррахманом, заінтригувала мене.

— Чому ви вважали за необхідне провести допит звинуваченого номер один? — запитав мій адвокат, указуючи на мене.

— Тому що його перший візит до Судану 2012 року не мав законних підстав, до того ж він відвідав багато районів Нубійських гір, де зустрічався з повстанцями. Під час цього візиту він намагався зібрати докази звинувачень в утисках, тортурах і насильницькій ісламізації та арабізації народу нубас. Згідно з матеріалами слідства, — продовжував пан Абдурахман, — він надавав матеріально-технічну та моральну підтримку бойовикам-повстанцям, а також передав звіт про побачене міжнародним організаціям, зокрема головному офісу звинувачуваного номер один.

Я знав, що він має на увазі «Голос мучеників».

— Де розташована штаб-квартира «Голосу мучеників»?

— У США, — відповів він.

— Чи мали звіти, надані «Голосу мучеників», який-небудь вплив?

— Так, ці звіти заплямували імідж Судану на міжнародній арені у політичному, економічному й військовому сенсах!

Це неймовірне визнання вразило мене: уряд Судану не заперечує, що переслідує християн, однак він рішуче заперечує проти поширення цієї інформації за межами Судану. У відповідь на коментар прокурора я похитав головою. На думку моїх обвинувачів, проблема полягала не в тому, що вони переслідують християн, а у ймовірності того, що про це стане відомо за межами країни і це зіпсує її репутацію!

Слідство дотримувалося цієї лінії протягом деякого часу. Пан Абдурахман свідчив про різні протиправні дії, нібито вчинені пастором Хасаном, пастором Кувою, Монімом і мною. Наші адвокати заперечували і сперечалися, однак зовсім безрезультатно. Щоразу суддя незмінно ставав на бік звинувачення.

Я знав, що цей судовий розгляд був фіктивним, а звинувачення, висунуті проти мене, — сфабрикованими. Розслідування

проводив той самий чоловік, який тепер представляв звинувачення, і жоден із доказів, наданих моїм адвокатом, не приймався й не справляв жодного впливу ні на хід слухання, ні на процес визнання мене винним або невинним. А найгіршим було те, що суддя тепер уже відкрито став на бік звинувачення: під час перехресних допитів, коли представники звинувачення не могли дати прийнятної відповіді на поставлене їм запитання, за них відповідав сам суддя. Цей сценарій був мені добре відомий: саме так проходили судові процеси в комуністичній Чехословаччині, і шанси на рішення суду, яке було б винесено на мою користь, були мінімальними.

* * *

Два дні по тому я написав своїй сім'ї ще одного листа.

«Мої любі!

Вітаю всіх вас із в'язниці «Аль-Худа». Я щиро вдячний усім вам за ваші невтомні молитви, піст і підтримку, а також за ваші листи, через які я отримую величезне підбадьорення та радість. Спасибі за те, що ви мені дуже допомагаєте, за ваші молитви і прохання, щоб Бог злив на мене Свою благодать (2 Кор. 1:11). Я вірю, що скоро ми будемо разом прославляти Бога.

Я знову й знову перечитую всі отримані від вас листи і черпаю у них величезну підтримку, особливо в біблійних віршах, які ви мені надіслали. Завдяки вашим молитвам я відчуваю чудесний дотик руки Божої. Сила, якою я сповнююся завдяки вашим молитвам, допомагає мені продов-

жувати боротьбу за віру. Бог наділяє мене силою навіть у моїй слабкості (2 Кор. 12:10), саме Він завершить цю битву за мене (Псалом 58:3).

Сьогодні слова Павла з 2 Послання до коринтян 6:3 (і особливо з 10-го вірша) потужно торкнулися мого серця. Тільки вдячністю можу я пояснити ту дивовижну радість, якою Господь наповнює мене, незважаючи на це тривале ув'язнення. Що довше я перебуваю у в'язниці, то більше множитья моя радість, і я відчуваю, як торкаються мене пробиті цвяхами руки Господа. Усе це ми можемо пояснити лише жертвою Ісуса Христа, Який полюбив нас. Я живу, знаючи і відчуваючи неймовірні захист і втручання руки Божої, особливо коли перебуваю у небезпеці».

У листі я описав і чудову ситуацію, яка нещодавно сталася в «Аль-Худі», — останнє неймовірне втручання Господа в моє життя. Двома тижнями раніше до нашої, уже й без того надміру переповненої камери (нас було дев'яносто п'ять чоловік) перевели ще одного небезпечного ув'язненого. У камері було передбачено лише сімдесят п'ять нар. Я дізнався від брата Шуквана, що новий ув'язнений був наркобароном, засудженим за злочини ще в підлітковому віці, і що зараз він відбуває чотирнадцятий рік свого двадцятирічного тюремного терміну. На мій подив, чоловік сів на мої нари поряд зі мною і почав роздавати ув'язненим марихуану. З собою він приніс величезний сучасний телевізор і DVD-плеєр, прагнучи перетворити наш тихий куточок камери на галасливий наркопритон, де ув'язнені могли б палити та дивитися записи боксерських боїв.

Це обурило брата Шуквана, мого «охоронця», і наступного дня він повернув наші триповерхові нари на дев'яносто гра-

дусів, щоб перекрити кут камери та не дозволити ув'язненим приходити дивитися відеофільми. Наркобарон розлютувався і не збирався так просто поступатися. Він гуртував довкола себе все більше і більше прихильників, і вони курили поруч із моїми нарами. Два рази я намагався протистояти цьому, висловлюючи свою категоричну незгоду з їхньою поведінкою ламаною арабською і просячи їх піти. На мій подив, ув'язнені зважили на моє прохання і незабаром пішли з кутка, щоб палити марихуану в іншому кінці камери.

Продовжуючи втрачати клієнтів, наркобарон вирішив помститися мені. Загальновідомо, що той, хто торгує наркотиками в тюрмі, може похвалитися «блатом» із її співробітниками. Тому наступного дня, коли я повертався з каплиці в камеру, несподівано був зупинений наглядачами для обшуку, під час якого один із них виявив мій потайний пасок на спідній білизні, де я зберігав гроші й мобільний телефон. Він відібрав у мене телефон і пригрозив залишити собі, якщо я негайно не «викуплю» його за п'ятдесят суданських фунтів (близько 8 доларів).

Після декількох хвилин тяганини я, нарешті, повернувся у камеру. Всі, здавалося, чекали мого приходу, особливо наркобарон, який тріумфально сидів, схрестивши руки на грудях і намагаючись своїм виглядом ще більше залякати мене. До кінця дня він постійно присікувався до мене, а ввечері поставив телевизор прямо біля моїх ніг та увімкнув його на повну гучність, щоб усі в камері могли дивитися жіночий боксерський поєдинок.

Наступної ночі він до 2-ї години прямо у мене під вухом увімкнув музику. Неймовірно, але якимось чудовим чином Господь дав мені достатньо Своєї милості й спокою, щоб заснути серед усього цього бедламу. Безперервна гучна нічна музика дратувала й інших ув'язнених. Вони також сердилися й ображались на наркобарона, однак ніхто не смів наважитися на конфронтацію з ним. Я спостерігав за тим, як благоговіння ув'язнених змінюється на роздратування, а потім на ненависть,

проте сам відчував стосовно цієї людини зовсім інше — співчуття. Господь дав мені надприродну любов до мого кривдника, особливо після того, як я прочитав вірш із Книги пророка Захарія 4:6, який красномовно звертався до мого серця: «...Не силою й не міццю, але тільки Моїм Духом, говорить Господь Саваот».

Коли я розмірковував над цим віршем і подумав про цього чоловіка, Святий Дух зігрів моє серце. Я спробував побачити його таким, яким його бачить Христос, коли дивиться на нього з любов'ю. Зрештою, яке життя він знав? Відколи він був підлітком, він провів у цій в'язниці вже чотирнадцять довгих років. Після цього у всьому, що я робив або говорив, я вирішив відповідати на його жорстокість добротою.

Наступна ніч минула напрочуд спокійно. Не було гучної музики, залякувань, переслідувань і несподіваних обшуків з боку наглядачів. А найбільше здивування спіткало мене того дня, коли я повернувся з капліці й виявив, що нари наркобарона порожні. Зникли також телевізор і DVD-плеєр. Розпитавши сусідів по камері, я дізнався, що несподівано і з незрозумілої причини наркобарона було переведено до іншої суданської в'язниці, розташованої приблизно за тисячу кілометрів. Я не міг повірити в це і провів ніч у молитві за нього, просячи, щоб Бог виявив до нього милосердя. Блискавичне втручання Господа в цю ситуацію нагадало мені про те, що навіть у цій камері, коли я перебуваю в оточенні злочинців, убивць, злодіїв і наркоторговців, Бог спостерігає за мною, захищає, оберігає і нагадує мені, що Я належу Йому. Як написано у Книзі пророка Захарія 2:12: «...хто вас доторкується, той доторкується до зірця Його ока».

26

Упродовж наступних двох тижнів наші судові слухання було відкладено, і ми з нетерпінням очікували новин або хоча б якоїсь звістки про хід нашої справи. З листопада ми нарешті повернулися в Хартум і виявили, що звинувачення завершило виклад свого боку справи. Настав час діяти нашому захисту.

Мій адвокат почав із перехресного допиту прокурора. Його хоробрість у протистоянні уряду була вражаючою. Коли я зараз гадаю про нього, моє серце сповнюється вдячністю.

— Чи існують будь-які умови видачі суданських віз, які захищають відвідувачеві країни зустрічатися з суданцями? — поставив він запитання. — Чи триває між Суданом і Чеською Республікою будь-яка війна?

— Ні, — відповів пан Абдуррахман.

— Згідно з наданою вами інформацією, більшість продемонстрованих у суді фотографій були зроблені 2011 року в Нубійських горах. Чи перебував у цей час там пан Яшек?

Продовжуючи ставити запитання, моєму адвокату вдалося дискредитувати аудіо-, відео- й фотографічні докази, надані звинуваченням.

— Чи провели ви ідентифікацію голосу? Чи знаєте ви достеменно, що це — голос пана Яшека? Чи відомо вам, що у наш час голос можна підробити за допомогою технологій? А камера, надана як речовий доказ — чи була вона саме тією камерою, яка використовувалася для знімання?

Пан Абдуррахман визнав, що 2011 року я не був присутній на місці знімання, але він знайшов також фотографії, датовані 2012 роком, хоча й відзняті іншою моделлю фотоапарата Canon.

Наші адвокати продовжували допит, будуючи його навколо конференції в Аддис-Абебі, фотографій студента, який отримав поранення, і допомоги, запропонованої йому. Пан Абдуррахман погоджувався майже з усіма аргументами захисту, і я побачив проблиск надії.

Звинуваченню знадобилося три місяці, щоб викласти свою справу проти нас, а захисту — усього лише три години, щоб блискавично розвінчати її.

* * *

Однак моїй надії судилося жити недовго. У листопаді та грудні відбулися ще сім щотижневих слухань, і мені стало зрозуміло, що, незважаючи на деякі неточності у викладі справи звинувачення, у них було багато доказів проти мене. Вони стверджували, що я вороже ставлюся до держави, що загрожую національній та соціальній безпеці країни. А «незаконна гуманітарна робота», яку я виконував, нібито не тільки загрожує національній безпеці, а й завдає шкоди інтересам суданського суспільства. Уряд Судану намагався декларувати демократію, яка нібито панує в країні, проте я знав, що, незалежно від того, які докази надасть захист, суд може робити все, що йому заманеться. А суддя ухвалить рішення за вказівкою НСРБ, ігноруючи будь-які факти.

Після кожного судового засідання проурядові газети публікували статті, в яких змальовували нас найгіршими зі злочинців і найбільш небезпечними ворогами суданського уряду. Незважаючи на те що таку ж практику я бачив у тоталітарних країнах по всьому світу, де своїм служінням підтримував переслідуваних християн, які опинилися в подібній ситуації, я був

украї розчарований несправедливістю системи і безпорадністю, яку переживав. Я знав, що буду визнаний винним і можу бути засуджений до смертної кари. У кращому разі я проведу наступні два десятиліття свого життя у в'язниці. Уночі, коли мені вдалося безпечно скористатися телефоном, я зателефонував своїй сім'ї, щоб підготувати їх до того, що, як я знав, могло статися. Можливо, мене і звільнять із в'язниці, проте я також розумів, що мене можуть засудити до багатьох років тюремного ув'язнення, довічного ув'язнення або навіть смерті, і хотів підготувати до цього свою сім'ю.

Співробітники консульства, а також чеський посол із Каїра, які були присутні на багатьох судових слуханнях, запевняли мене, що почнуть переговори про моє звільнення, щойно буде винесено вирок. Але скільки часу займе процес переговорів — тижні, місяці?

— Я підозрюю, що мене засудять до двадцяти років позбавлення волі, — сказав я співробітнику чеського консульства через день після завершення судового розгляду.

— Ні, ні, — запевнив мене він. — У таких випадках, як правило, засуджують до терміну, рівного тому, який звинувачуваний уже відбув. Я впевнений, що вас звільнять.

Як же я молився, щоб він мав рацію!

27

Коли мене заарештували в Хартумі, то чисто виголили й обстригли. Тепер, через вісім місяців, моє волосся стало довгим і вже сягало спини, а з підборіддя звисала борода до кінця шиї. Я виглядав, мов справжній пустельник, і відчував, що тепер схожий на представника дикої природи.

Щоб приготувати собі їжу в «Аль-Худі», часто за відсутності електроенергії, нам доводилося вдаватися до творчого підходу. Палити вугілля було не найкращим варіантом через дим, який заповнював камеру. Навіть коли ми палили вугілля біля дверей, було майже неможливо дихати. Щоб позбавитися нудотного смороду, хтось запропонував смажити над вогнем на гарячій плиті зелені кавові зерна, які, як виявилось, при нагріванні виділяли приємний аромат.

Проте вугілля так і не стало ідеальним рішенням нашої кулінарної дилеми. Оскільки ув'язнені виявляли неабияку винахідливість, їм удавалося переправляти до тюрми всілякий крам, щоб потім продавати його іншим в'язням, тому в «Аль-Худі» можна було придбати практично все. Таким чином, ми з сусідами по камері «придбали» резисторні дроти, щоб сконструювати власні електричні плити: «африканські плити з конфорками», як ми їх називали. Одного разу, коли я випадково одночасно торкнувся двох проводів, що перебували під напругою, мене сильно вдарило струмом, однак із часом нам усе ж вдалося провести електричний струм через резисторний дріт безпосередньо до

кількох гартованих грязьових кругів, які ми використовували для підігріву обіду.

Я постійно переживав, що хтось може забрати мої речі. У попередніх в'язницях персонал завжди замикав мою валізу в складських приміщеннях. Тут, в «Аль-Худі», злочинство було звичною справою. Кожен ув'язнений сам відповідав за збереження особистого майна. Я засвоїв цей урок уже через три дні після приїзду, коли став помічати, що в мене зникають речі. Спочатку дезодорант і мило, потім — їжа і ліки. Відтоді я став носити свій багаж за собою, куди б не йшов.

Щоб зберегти найцінніші речі, як, наприклад, мобільний телефон, кредитні картки, гаманець і гроші, я ховав їх у потайному відділенні паска, змайстрованого Вандою, який я постійно носив на талії. Я знімав його лише коли роздягався, щоб помитися у туалеті в'язниці.

Приблизно через тиждень після прибуття до «Аль-Худи» я припустився помилки, повісивши цей пасок на вішак у ванній кімнаті. Я заплющив очі всього на кілька секунд, щоб змити мило з обличчя, і коли знову розплющив їх, то побачив, що всі мої речі зникли. Усі! Хтось чекав у сусідній туалетній кабінці й блискавично спланував пограбування, щойно я заплющив очі. Ця подія дуже розчарувала мене, образила та надзвичайно розлютила. Я швидко позичив мобільний телефон і зв'язався зі своєю сім'єю: їм потрібно було зателефонувати в банк і заблокувати всі мої кредитні картки.

Однак через кілька хвилин, на мій превеликий подив, прийшов брат Шукван із моїми кредитними картками. Мабуть, він скористався своєю репутацією і впливом серед ув'язнених, щоб вистежити злодія й повернути мій телефон та інші цінні речі. Грошей у гаманці, однак, уже не було.

Одного разу я обмовився відповідальному за нашу каплицю про те, що з моєї валізи вкрадено ліки. «Принеси її сюди, —

сказав він. — Чому ти не сказав про це раніше?» Я пройшов за ним до каплиці, і він пояснив, що там усе ще діють лише два з п'яти туалетів, а решта три замкнені, тому він і старійшини церкви використовують їх для зберігання речей. Він сказав, що я теж можу покласти туди свої речі, і запевнив, що кабінку буде надійно замкнено.

Із наближенням грудня витримувати щоденні переклички, що проводилися на вулиці, стало дуже важко через холод. Великий натовп ув'язнених, що сиділи рядами по п'ять чоловік, був похмурим і мовчазним. Для більшості з нас ранок був найсумнішою частиною тюремного дня. Тремтячи в темряві й на холоді, кожен думав про своє майбутнє. *«Ще один день за ґратами! — нарікали ми. — Скільки ще днів ми пробудемо тут?»*

Прямо перед нами стояли три великі порожні глиняні дзбани для питної води, що називалися *дабангами*. Розглядаючи їх, я вирішив провести ці нещасні ранні ранкові години з максимальною користю і розпочати свій день із молитви. Я вирішив, що дабанги допоможуть мені зосередитися і візуалізувати мою сім'ю. Першою дабангою буде моя дружина, другою — донька, а третьою — син, і я молитимусь за кожного з них окремо. Помолившись за свою сім'ю, я почав подумки вести з ними розмову. *«Моя люба дабанго-Вандо, скільки ще ранкових годин мені доведеться провести тут? Коли я зможу знову обійняти тебе?»* Ясне, ранкове небо було повне яскравих зірок. Я підвів очі й побачив місяць і сузір'я Велика Ведмедиця. *«Чи спостерігає зараз цю ж картину Ванда? — запитував я себе. — Чим вона зараз займається?»* У ці дорогоцінні миті, коли я дивився на зорі, я відчував особливий зв'язок із нею.

Кілька місяців потому, після мого звільнення з в'язниці, коли я, нарешті, повернувся додому, Ванда розповіла, що вона теж відчувала зв'язок зі мною через молитву в ранні ранкові години, коли стояла на морозі на автобусній зупинці дорогою на роботу й дивилася на зорі.

Після кожної ранкової переклички я поспішав до тюремної каплиці. Моє серце раділо, коли я піднімався сходами до каплиці, очікуючи на те, що мій Господь приготував для мене на цей день. Ранкова туга за домом і сильне прагнення зустрічі з близькими незабаром розчинялися в радості, якою Господь наповнював моє серце.

У ті години, коли я не служив ув'язненим, я проводив час, дозволяючи Богові служити мені через Його Слово. У мене й досі була Біблія, яку привіз співробітник консульського відділу посольства Чеської Республіки в Каїрі, до того ж тут був також переклад Біблії «Добра новина», оскільки нас відвідували представники всесвітньої організації «Prison Fellowship». Час від часу ці пастори приносили нам фрукти й інші продукти, щоб доповнити наш убогий раціон. Їхні відвідування були розрадою для наших душ і шлунків.

Наше тюремне служіння також було плідним. Одного разу вдень, коли пастор Хасан, я і пастор Кува сиділи в каплиці, ми сповнилися чітким і сильним почуттям упевненості в тому, що у нашому перебуванні в цій в'язниці й у проповіді Євангелії зовсім безнадійним, зневіреним і забутим в'язням є особливий Божий задум. Адже таким чином усі ці втрачені грішники мають можливість почути Євангелію, примиритися з Богом через дорогоцінну кров Господа Ісуса і провести вічність на небесах. І що то є рік або, можливо, навіть декілька років, проведених у цих болісних умовах, порівняно з вічністю на небесах, отриманою тими, хто увірував завдяки нашому служінню? Думки Хасана і Куви особливо зверталися до ув'язнених у камері смертників. Бог нагадав кожному з нас, що думки і шляхи Господні набагато вищі, ніж наші людські думки та шляхи (Книга пророка Ісаї 55:8–10), і що Його плани більші, ніж наші власні.

Що більш емоційно виснаженим почувався я у цій в'язниці, то більше Господь піднімав мене завдяки відновлювальній силі Свого Слова, цілющій присутності Його Духа і служінню, яке Він дозволив мені нести в тюремній каплиці «Аль-Худи». Я також знав, що моя церква в Чехії регулярно молиться і постить за мене. Я не був забутий моїми братами і сестрами, я не був забутий Богом. Я опинився прямо у центрі волі й мети Господа.

У найважчі дні Бог виявляв Свою вірність, даючи мені досить сил, щоб дожити до ранку. Він нагадував мені вірш із 1 Послання Петра 3:15, який я щодня намагався практикувати в розмовах з ув'язненими мусульманами, а також зі співробітниками в'язниці: «Господа Христа святить у ваших серцях, і завжди готовими будьте на відповідь кожному, хто в вас питає рахунку про надію, що в вас, із лагідністю та зо страхом». Несподіваним і таємничим чином Господь давав мені все, що необхідно, щоб продовжувати рухатися вперед та проповідувати. Іноді Він навіть давав мені нові думки й цілі послання, які я записував, щоб пізніше поділитися ними в каплиці.

Протягом тривалого часу я відчував, що, проводячи мене через усі ці випробування, Бог має певну мету. Однак лише в «Аль-Худі» ця мета стала абсолютно очевидною. Я нарешті зміг побачити, як Господь організував кожен мій крок, кожен етап мого ув'язнення, від арешту в аеропорту до допитів й ізоляції в одиночній камері. Він підготував і оснастив мене для служіння ув'язненим в «Аль-Худа».

За перші п'ять місяців мого ув'язнення, коли у мене не було Біблії, надзвичайно поглибилося моє молитовне життя. Потім, протягом трьох місяців, проведених в одиночній камері з Біблією, я мав можливість поглиблено вивчати Слово. Я зробив сотні нотаток, заповнюючи поля кожного аркуша й порожні сторінки на початку моєї Біблії крихітними, акуратно записаними примітками. Багато з цих записів пізніше стали проповідями. Це особливе, глибоке вивчення Біблії допомогло мені

проповідувати упродовж наступних шести місяців тюремного служіння в каплиці «Аль-Худи». Господь дав мені достатньо матеріалу для моїх проповідей, і хоча я не часто проповідував англійською, я вірив, що Бог давав мені правильні слова.

Я був сповнений рішучості використовувати будь-яку можливість, щоб проповідувати Євангелію.

28

У суданському ув'язненні я провів трохи більше року, і хоча я мав можливість розмовляти зі своєю сім'єю по телефону майже щовечора, я відзначив цю подію, написавши їм листа.

«Любі мої, — писав я, — вітання всім вам і побажання достатку Божого миру в цей час Адвенту!» Я дякував їм за молитви, піст і листи підбадьорення, а особливо за надіслані мені вірші з Біблії — духовні нагадування про Божу вірність, які завжди дарували мені надзвичайне задоволення. Я повідомив, що Бог відповів на їхні молитви, що Він наповнює мене і моїх сусідів по камері невичерпною радістю і небесним спокоєм. Із людської точки зору, цей непростий рік відзначився численними звірствами, злиднями, тортурами і нелюдською жорстокістю. Проте Господь наповнив мій розум упевненістю в Його вічному задумі. У Бога був для мене план — і це я знав без жодних сумнівів. У першу річницю свого ув'язнення я був упевнений у тому, що кожна хвилина, кожна година, проведена у всіх в'язницях у різних частинах Судану, не була позбавлена сенсу. Бог усе це передбачив і використовував для Свого Царства.

Я відірвав руку від листа і задумався над тим, як Господь очистив і сформував мене за ці дванадцять місяців ув'язнення. Багато в чому я відчував себе неначе Йосип зі Старого Завіту, якого було помилково звинувачено й кинуто до єгипетської в'язниці. Його ноги були в синцях від кайданів, на його шию тюремники наділи залізні ланцюги, однак псаломспівець мав рацію: «Слово Господнє його було виявило» (Книга Псалмів 104:19).

Щодня я просив у Бога сили, аби подолати тяжке випробування, перенести страждання й виявитися гідним тягара, якого Бог милостиво поклав на мої плечі. Я був вражений, що Бог вирішив використати мене, аби поділитися Своїм дивовижним планом спасіння і виконати Свою рятівну роботу в цих в'язницях — роботу, яку Він запланував та підготував ще до створення світу. Хоча умови мого життя ставали все гіршими й гіршими і хоча кожна наступна в'язниця приносила нові випробування та негаразди, Бог відкривав мені невеликі проблиски Свого генерального плану і волі Провидця. Навіть у найпохмуріші миті Ісус продовжував бути моїм Світлом і Життям.

Коли я згадав про події 10 грудня 2015 року, про мій арешт в аеропорту, про майже чотиримісячне ув'язнення у тюрмі НСРБ і про те, як мене перевели до поліційної дільниці «Ніяба-Мендола», моє серце по вінця сповнилося почуттям удачності. Протягом тих перших чотирьох жахливих місяців, коли я отримував із дому лише уривчасту інформацію, я неодноразово запитував Господа: *«Як довго ще мені доведеться терпіти цю в'язницю, перш ніж я знову побачу свою сім'ю?»* Того дня, 10 квітня, коли минуло вже чотири довгих місяці тюремного ув'язнення, Бог не відповів на моє запитання — Він чекав наступного дня, коли до нашої переповненої камери заштовхали дванадцять емігрантів з Еритреї, заарештованих на лівійському кордоні. Того вечора голос Спасителя пролунав чітко і ясно: *«Йди і проповідуй їм Євангелію!»*

«Тому я засвідчив їм», — продовжував я свій лист. Я розповів їм, що, незважаючи на те що виріс у християнській родині, у моєму житті настав момент, коли мені довелося ухвалити найважливіше рішення в житті: не лише запросити Ісуса Христа у своє серце, а й попросити Його взяти під контроль усе моє життя. Ці люди були біженцями, які намагалися утекти із посткомуністичної тоталітарної Еритреї, де президент переслідував релігійні меншини. Я розповів їм, що у 1988 році я також на-

магався втекти з комуністичної Чехословаччини, коли кордони відкрилися, однак виїхати не зміг, оскільки відчував, що воля Господа для мого життя полягає зовсім не в цьому. Я розповів їм про свої більш пізні спроби втекти від комунізму і запевнив у тому, що, коли людина довіряє своє життя в руки Господа, Він піклується про неї і забезпечує їй найкраще майбутнє.

Ми проговорили всю ніч, і майже зі сльозами на очах я запропонував своїм новим еритрейським друзям простягнути руки й торкнутися пробитих цвяхами рук Христа — рук, які простягнуті до кожної людини на світі. Ці руки належать Тому, Хто віддав за нас Своє життя, Хто помер, щоб ми могли жити, і Хто був піднесений від смерті до життя. Усі еритрейці в камері уважно слухали й відгукнулися на заклик Святого Духа, звернений до їхніх сердець. Вони повторили слова молитви покаяння незадовго до того, як під ранок були переведені до іншої в'язниці. Після цього, коли я, нарешті, прийняв цей арешт і затримання як Божу волю для мого життя, то почав використовувати кожну можливість, щоб проповідувати Благу Звістку своїм сусідам по камері і якомога більшій кількості інших людей.

У листі я описав ще один випадок, схожий на той, який стався всього лише тиждень тому. Вранці я сидів у каплиці, коли туди ввійшов молодий суданець і став відчайдушно намагатися заговорити зі мною. Я негайно припинив читати псалми і запитав про його стосунки з Богом. Слухаючи його відповідь, я відчув, що Господь спонукає мене розповісти цьому юнакові Євангелію й запросити його прийняти Ісуса Христа як свого особистого Господа і Спасителя. Його, за випадковим збігом, звали Авраамом, і вже за кілька хвилин Авраам вирішив наслідувати свого знаменитого тезку і довірити своє життя Богові. Коли того дня я знову почав читати Біблію і записав у ній цю дату, я усвідомив, що це була річниця мого ув'язнення! Господь такий величний і такий добрий, що дозволив мені відзначити річницю мого ув'язнення на повернення до Христа ще однієї душі!

Майже щодня Господь посилав мені кого-небудь, хто приходив до каплиці, і я чув тихий голос Святого Духа, який вів мене, направляв та давав мені необхідні слова. Наміри Господа великі, і я вдячний за те, що Він «постійно чинить нас переможцями в Христі, і запашність знання про Себе через нас виявляє на всякому місці!» (2 Послання до коринтян 2:14). Наприкінці листа я додав завершальне благословення для моєї сім'ї: *«Нехай благословить вас Господь і збереже вас всіх. Із любов'ю, Петр».*

29

Був переддень Різдва — другого Різдва, проведеного мною в ув'язненні у суданських в'язницях. Я спостерігав, як до нашої каплиці втискуються все нові в'язні, не зважаючи на те, що присутніх і так зібралось вже більше двохсот чоловік. Нам довелося доставити стільці й лави, щоб умістити всіх охочих. Адміністрація в'язниці дозволила нам скористатися динаміками, які суданські християни дуже люблять використовувати під час співу, і їх гучний звук приваблював навіть мусульман, які з цікавості захотіли відсвяткувати це свято Різдва разом із нами.

Служіння було надзвичайно емоційним. Незадовго до проповіді мені вдалося додзвонитися до своєї сім'ї з одного із діючих туалетів у каплиці й коротко поговорити з ними. Поспішно я повідомив, що в моєму розпорядженні лише кілька хвилин, оскільки я ось-ось буду проповідувати.

Ми провели в каплиці всю ніч, молячись і готуючись до наступного дня, а вранці нас відвідав місцевий католицький священник. Уперше в історії тюрми «Аль-Худа» адміністрація дала дозвіл на присутність у нашій каплиці ста ув'язнених, засуджених до смертної кари. Це були люди, які відбували ув'язнення в камері смертників — камері для тих, кого засуджено до страти. Щонеділі пастори Хасан і Кува відвідували камеру смертників і проповідували засудженим. Я також хотів приєднатися до них, однак, оскільки я був іноземцем, мені відмовили у такій можливості.

На Різдво я нарешті зміг уперше зустрітися з ув'язненими християнами з камери смертників. Зі сльозами на очах ми обнялися. Цим людям судилося померти, і, обіймаючи братів, я думав про те, що їх, найімовірніше, стратять, перш ніж у нас з'явиться ще одна можливість зустрітися тут, на землі. Проте у нас є впевненість, що скоро ми побачимося на небесах...

* * *

Наприкінці грудня я, нарешті, постав перед судом. Допит проводив прокурор, а я упевнено відповідав на його запитання.

— Коли ви відвідали Судан? — запитав він.

— Я був у Південному Судані в 2012 році, але не заїжджав у Судан і ніколи не зустрічався ні з ким із військових.

— Як ви потрапили в Судан у 2015 році?

— Я в'їхав по туристичній візі.

— Ви співробітник «Голосу мучеників»?

— Я виконую роботу для «Голосу мучеників» за контрактом, — пояснив я, — але не є співробітником цієї організації, оскільки я — не громадянин США.

— З якою метою ви відвідували конференцію в Аддис-Абебі?

— Я був присутній на конференції, щоб молитися за мир у Судані.

Відповівши на декілька додаткових запитань про мою роботу, мої візити до Судану і допомогу, яку я надав пораненому студентові-християнину, я завершив давати показання сміливою заявою:

— У нормальній країні, коли хтось з-за кордону привозить кошти, аби допомогти її громадянам, уряд із вдячністю приймає допомогу. Я приїхав до Судану не для того, щоб займатися шпигунством — я приїхав, щоб допомогти нужденному. Судан повинен бути за це вдячний!

Я знав, що мої свідчення мали силу, однак усвідомлював, що їх було недостатньо.

* * *

У неділю, 29 січня, я прокинувся задовго до світанку і почав готуватися до поїздки в Хартум. Наш судовий процес складався із двадцять одного засідання і тривав майже шість місяців. Увесь цей час суданські проурядові ЗМІ поширювали пропагандистські статті про мій арешт. Я розраховував приблизно на три місяці ув'язнення — просту формальність. Однак ішов січень 2017 року, і я перебував в ув'язненні вже понад дванадцять місяців.

Нарешті мої випробування, здається, закінчуються. Принаймні більше не буде нестерпних тривалих поїздок у пилу під палючим сонцем у кузові «скотовоза» з в'язниці «Аль-Худа» до хартумського суду. Я спакував речі до валізи й востаннє заліз у вантажівку для перевезення худоби.

У в'язниці брат Монім регулярно читав газети. Більшість наших судових слухань проходила в неділю, а в понеділок-вівторок у пресі, як правило, з'являлися статті про нашу справу. Монім читав їх, а потім перекладав для мене. Статті часто були ілюстровані фотографіями, взятими з мого жорсткого диска, — «доказами» моєї шпигунської діяльності.

Спостерігаючи за тим, як підконтрольні уряду газети на всі боки сурмлять про нашу справу, я усвідомлював, що з кожним днем надія на те, що нас засудять до терміну ув'язнення, рівному тому, який ми вже відбули, і відпустять додому, танула: уряд Судану витратив занадто багато часу й сили на те, щоб зобразити нас небезпечними злочинцями й шпигунами. Для нього важливо було використати нашу справу, аби спробувати продемонструвати світові, що їхня система управління й ісламські закони, спрямовані на припинення будь-якої християнської діяльності, не лише виправдані, але й надзвичайно доречні. Я

знав, що мій арешт і тюремне ув'язнення мають політичний характер, і був готовий сміливо поглянути в очі майбутньому, хай навіть на мене чекало ще багато місяців або й років тюремного ув'язнення. Я знав, що Бог використовує мене, і вірив, що Він продовжуватиме робити це чи то в суданській в'язниці, чи вдома серед моїх рідних.

Щовечора я таємно розмовляв зі своєю сім'єю по мобільному телефону і підготував їх до того, що буду визнаний винним. «Не дивуйтеся, — говорив я їм, — якщо мене засудять до 15–20 років позбавлення волі». Я не хотів, щоб «обвинувальний» вирок, який, на моє переконання, буде мені винесено, шокував їх. Я закликав їх не впадати у відчай і нагадував, що чеський уряд веде з владою Судану переговори стосовно моєї справи. І щойно вирок буде винесено і ми дізнаємося його — намагався я підбадьорити їх, — ми точно знатимемо, що поставлено на карту, і тоді переговори наберуть нової сили!

На одному з попередніх судових засідань 2 січня 2017 року суддею було встановлено, що під час мого візиту до Хартума пастора Куви там не було і що він лише позичив пастору Хасану свою машину. Таким чином справу проти пастора Куви було закрито через відсутність складу злочину. Я щиро радів за Куву й молився, щоб таку ж радісну новину отримав кожен із нас.

Однак Хасан, Монім і я усе ще очікували оголошення своїх вироків. І ось нарешті настав той важливий і довгоочікуваний день. Ми мовчки йшли до будівлі суду. Кожен із нас думав і молився, спостерігав і чекав. Я розмірковував про те, що зараз робить удома Ванда, і молився, щоб новини, які ми отримаємо сьогодні, не зломил її. Ми ввійшли до зали суду й виявили, що вона переповнена активістами, представниками засобів масової інформації, різних посольств і широкої громадськості. Увійшов суддя, і всі встали.

Коли суддя зачитував вирок із задалегідь заготовленого документа, його голос звучав чітко і незворушно. Пастора Хасана

і Моніма було визнано винними за чотири обвинуваченнями, висунутими проти них, і засуджено до дванадцяти років тюремного ув'язнення. Донька-підліток пастора Хасана тут же впала на підлогу в сльозах.

Я очікував вироку, але, оскільки слухання проводилося виключно арабською мовою, я повністю залежав від перекладу пастора Хасана. Я сидів на лаві, глибоко зітхаючи, намагаючись заспокоїти нерви, проте відчував, як серце вискакує у мене з грудей. Я зосередив увагу на судді й очікував, поки він почне зачитувати вирок. Коли він нарешті підвівся, Хасан нахилився до мене, щоб перекласти його слова англійською. Перекладаючи, він не міг приховати шоку, який звучав у його голосі. «Суддя визнав тебе винним за всіма вісьмома звинуваченнями, висунутими проти тебе, і засудив до довічного тюремного ув'язнення — вищої міри покарання, за винятком смертної кари!»

Вирок також передбачав виплату штрафу в розмірі 100 тисяч суданських фунтів (майже 17 тисяч доларів США) і конфіскацію всього мого обладнання — камери й об'єктивів Canon, ноутбука, айфона, відеокамери й зовнішніх жорстких дисків — усе це тепер стало власністю уряду Судану.

Я був цілковито впевнений, що моє життя — у руках Господа, тому тримався спокійно. Це складно усвідомити, однак після оголошення вироку я відчув *полегшення*. Незважаючи на те, що я сподівався і молився про краще вирішення справи, мене абсолютно не здивувало, що уряд Судану засудив мене до довічного ув'язнення (що в Судані прирівнювалося до двадцяти років ув'язнення). І випробування, тривалі випробування невідомістю, нарешті закінчилися.

Суворість покарання демонструвала всю абсурдність цього релігійно-політичного судового процесу, спрямованого проти мене і моїх любих суданських соратників-в'язнів і братів. Якби уряд виніс більш реалістичний вирок — шість місяців або рік — багато хто міг би подумати, що звинувачення були законними, і

я справді причетний до якоїсь злочинної діяльності на території цієї країни. Довічне ж ув'язнення, до якого було засуджено особу, що доставила в країну гуманітарну допомогу, явно й очевидно свідчило про те, що весь процес був безглуздим фарсом.

Що стосується мого майна, мене зовсім не хвилювала матеріальна втрата. Я міг купити собі новий комп'ютер або камеру. «Господь дав, Господь і взяв; нехай буде ім'я Господнє благословенне!» (Книга Йова 1:21). Не переживав я і за довічне ув'язнення. Зрештою, моє життя більше мені не належало — воно належало Ісусові Христу! Він викупив його за високу ціну.

30

Тепер пастор Хасан, Монім і я більше не жили в очікуванні чергового судового засідання у Хартумі. Ми більше не були звинуваченими. Тепер ми були засудженими злочинцями, і тому нас перевели до наступної в'язниці. Через відсутність переконливих доказів проти них, Хасан і Монім були настільки впевнені у своєму звільненні, що вже роздали весь свій одяг і особисті речі іншим ув'язненим в «Аль-Худі».

Наступну після оголошення вироку ніч ми провели у проміжній в'язниці в Омдурмані, у клітці під відкритим небом, заповненій десятками чоловіків, які тремтіли від холоду. Як це звично під час приймання злочинців, засуджених до тривалих термінів ув'язнення, ми пройшли ускладнену процедуру приймання й відправлення в кінцевий пункт призначення, яка, окрім усього іншого, передбачала зняття відбитків пальців близько десятка разів. Після нестерпно холодної ночі, проведеної просто неба, уранці над нами вже вкотре виконали тепер звичну для нас процедуру пакування у вантажівку для перевезення худоби. Цього разу, однак, ми не знали, куди нас повезуть. Невизначеність загрожувала перерости в занепокоєння, і я нагадав собі, що Господь і раніше тримав мою ситуацію у Своїх руках.

«Скотовоз» повільно рухався курними міськими дорогами Хартума в напрямку аеропорту і, нарешті, прибув у Північну загальну в'язницю міста Хартум, відому ще як в'язниця «Кобер». Коли ми підїхали до масивного тюремного комплексу, я відчув дивну суміш страху й миру. Я знав, що Бог — зі мною, однак

не міг знати, що очікує нас у цій кінцевій ланці суданської тюремної системи.

Головну будівлю тюремного комплексу було збудовано 1905 року британцем на ім'я Купер, проте, коли його прізвище намагалися вимовити на арабський кшталт, К-У-П-Е-Р перетворився в К-О-Б-Е-Р. Мені здавалося, що загратовані двері камер на обох поверхах головного корпусу в'язниці «Кобер» мали такий вигляд, ніби їх щойно доставили прямо з американського кінознімального майданчика.

Ми пройшли процедуру приймання, а потім були розподілені у різні сектори в'язниці. У мене забрали мій МРЗ-плеєр, і, хоча дозволили залишити SIM-карту, я був змушений здати свій мобільний телефон. Мене охопив жах від думки, що в мене можуть конфіскувати Біблію, проте, на мій превеликий подив, мені дозволили залишити її собі. Хасан і я потрапили в різні сектори й опинилися у відносно добрих умовах. Я був радий бачити, що туалети й душові кабінки у робочому стані.

Моніму, однак, пощастило набагато менше. Його помістили в найстарішу частину в'язниці — приміщення, збудоване ще самим Купером. Вона була брудною і не мала ні водопроводу, ні функціонального туалету. Монім був родом із Дарфура, а дарфурці через громадянську війну вважалися мало не зрадниками країни. Окрім того, його дуже темна шкіра зробила його ще й мішенню расизму, поширеного в Судані серед мусульман-арабів.

За останні роки в тюрмі «Кобер» було створено «будинки-примари» — секретні приміщення для утримання під вартою, де політв'язні зазнавали фізичних і психологічних тортур. Іноді їх страчували. Сюди доставляли й смертників із «Аль-Худі», коли наступала дата виконання смертного вироку. Ще в «Аль-Худі» Хасан й Монім довідалися від засуджених до найвищої міри покарання про те, що в тюрмі «Кобер» страчували через підвищення, однак самі ми цього ніколи не бачили.

* * *

У в'язниці «Кобер» було дві кухні: на першій готували їжу для своїх ув'язнених, а на другій — для ув'язнених із сусідньої в'язниці НСРБ. Оскільки наша їжа була приготовлена на місці, плоский суданський хліб, який ми отримували щодня, іноді був іще свіжим і теплим. І окрім хліба, їжа в «Кобері» була набагато кращою, ніж у в'язниці «Аль-Худа», де навіть ув'язнені суданці нічого не їли, спершу не провівши термічну обробку на своїх винахідливо сконструйованих прямо у в'язниці печах. Але навіть у «Кобері» ув'язнені доварювали їжу. Як і в «Аль-Худі», в'язням «Кобера», у яких були гроші, дозволялося купувати за них продукти у невеликій кількості, наприклад, пшеницю, а іноді навіть м'ясо.

Нам із пастором Хасаном було відомо, що деякі з наших співкамерників-мусульман із «Аль-Худи», спіямані на шахрайстві, були переведені в найбільш сувору зону в'язниці «Кобер». Коли, через кілька днів після нашого з Хасаном і Монімом прибуття, ми зіткнулися з ними на території в'язниці, вони кинулися до нас з відкритими обіймами й широкими усмішками. Я відразу ж зрозумів, наскільки вони цінують нашу дружбу та дорожать нею, і знову подякував Господу за те, що Він використовував мене таким чином.

* * *

Начальник тюрми і його заступник часто здійснювали обходи й вислуховували скарги ув'язнених. «У «Аль-Худі» мені дозволялося користуватися моїм МРЗ-плеєром, — поскаржився я. — Чому ж я не можу користуватися ним тут?» Мене запевнили, що це дозволено, і я повинен лише попросити про це наглядачів. Однак я так і не отримав свій плеєр.

Навіть без MP3-плеєра в тюрмі «Кобер» я продовжував викладати англійську. Використовуючи Євангелію від Івана, я навчав в'язнів-мусульман основ англійської мови й молився про те, щоб послання Євангелії проникало у їхні серця. На відміну від каплиці «Аль-Худи», у мене були лише рідкісні можливості проповідувати.

Оскільки я знав, що каплицю відвідували й мусульмани, я завжди прагнув зробити свої проповіді євангелізаційними. Однак численні проповіді, складені під час вивчення мною Біблії в «Ніяба-Мендолі», усе ще залишалися невикористаними, і я глибоко переживав через втрату регулярної можливості проповідувати.

31

Поступово я навчився пристосовуватися до умов утримання в тюрмі «Кобер». Удень я зустрічався з пастором Хасаном, однак після вечірньої переключки нас замикали в камерах у різних частинах в'язниці. У так званому VIP-секторі я перебував серед засуджених урядовців, поліціантів, співробітників служби безпеки й військових, які дезертирували з поля бойових дій у Дарфурі або Ємені, куди президент Башир відправив їх воювати за Саудівську Аравію. У VIP-секторі сидів навіть полковник служби безпеки Судану, який відмовився виконати один із наказів вищого командування.

Ці люди були доброзичливими до мене і ділилися зі мною їжею, яку в «Кобер» приносили їхні родичі. В одного з них навіть була окрема камера з кондиціонером і супутниковим телебаченням. Коли цей чоловік страждав від болючої подагри, я дав йому кілька таблеток ібупрофену. Він був вдячний за це полегшення. Дізнавшись, що я не можу зв'язатися зі своєю сім'єю, бо у мене немає телефону, він запропонував мені приходити в його камеру з кондиціонером, коли я захочу, і користуватися його телефоном. «А, може, це пастка?» — запитував я себе. Спочатку я відхилив його пропозицію, однак через кілька довгих днів чекання здався і зателефонував дружині.

В'язниця була розташована дуже близько до аеропорту, і з вікна камери я міг бачити, як на найближчій злітно-посадковій смузі злітають літаки. Вони були так близько, що я бачив, як під час злітання піднімалися їхні шасі, а вночі, коли розмовляв

із Вандою, навіть вона чула оглушливий рев величезних російських вантажних літаків. Моя сім'я дізналася про мій вирок від співробітника консульського відділу посольства Чехії в Каїрі, і, хоча вони глибоко засмутилися, усе ж були готовими до такого результату справи. Вони дуже сподівалися, що дипломатичні переговори щодо мого звільнення будуть успішними, проте їм гадки не мали, скільки знадобиться для цього тижнів, місяців чи навіть років. Вони продовжували вірно поститися і молитися.

Ув'язнені в тюрмі «Кобер» солдати НСРБ трохи говорили по-англійськи і хотіли, щоб я навчив їх говорити краще, тому, маючи в руках Біблію, я використовував як підручник Євангелію від Івана. Солдати йшли нескінченним потоком, багатьох звільняли, щойно вони погоджувалися повернутися на поле бойових дій.

На щастя, мій новий знайомий із оснащеної кондиціонером камери не виявився шпигуном НСРБ, хоча за час свого перебування в тюрмі я зіткнувся із безліччю таких. У день, коли нам було винесено вирок, нас перевели в перехідну в'язницю в Омдурмані. В очікуванні черги на зняття відбитків пальців я помітив білого чоловіка, трохи старшого за мене, і привітав його по-англійськи. «Звідки ви?» — поцікавився я.

Спочатку він приклав палець до губ, попереджаючи мене, щоб я мовчав. А потім із сильним російським акцентом прошепотів: «Ноу інгліш». Тоді я повторив те саме запитання російською мовою, і він відповів, що він — інженер-механік, обдурений компанією, яка пообіцяла надати йому «хорошу роботу» в Судані. Зрештою представники компанії зникли, і все, що йому залишили, — це неоплачений рахунок за готель.

Ця зустріч була дивною, і я не дуже здивувався, побачивши, що він супроводжує мене, Хасана і Моніма в «Кобер». Хоча він і стверджував, що не говорить по-англійськи, він завжди крутився навколо нас трьох і намагався підслухати наші розмови. Мені було ніяково в його присутності, але я вирішив поділитися

з ним Євангелію російською мовою. Він відразу ж заявив, що він — російський православний християнин!

Одного разу, коли він знову крутився навколо нас, єгипетський ув'язнений упізнав у ньому російського пілота, який перевозив солдатів служби безпеки з Хартума в Дарфур. Хоча цей єгиптянин лише трохи говорив по-англійськи, він до смерті налякав росіянина, вигукнувши: «Анатолій... пілот... служба безпеки...» і вказавши на його плечі, де офіцери зазвичай носять погони. Російський пілот моментально зник, і минуло багато часу, перш ніж ми знову побачили його.

Брату Моніму лише зрідка дозволялося відвідувати нашу частину в'язниці. Упродовж дня я зазвичай сидів у тіні й читав Біблію. Оскільки мені не дозволяли часто відвідувати тюремну каплицю, я вирішив проповідувати Євангелію французькою ув'язненим із франкомовних країн Африки. Один молодий мусульманин, футболіст із Гвінеї, особливо любив слухати мої короткі проповіді, й ми стали близькими друзями. Щодня я молився, щоб Господь відкрив Себе моєму молодому другові-мусульманину як його особистого Господа, Спасителя і Бога.

* * *

Щодня у «Кобері» Бог нагадував мені про те, що мій час і все моє життя — у Його руках. І саме Він тримає все під контролем. Одного ранку, коли я, як зазвичай, сидів під деревом у дворі й читав Книгу Псалмів — мою улюблену частину Писання, — я дійшов до Псалма 126:

«Як вертався Господь із полонем Сіону, то були ми немов би у сні... Наші уста тоді були повні веселощів, а язик наш співання! Казали тоді між народами: Велике вчинив Господь з ними! Велике вчинив Господь з нами, були радісні ми!» (Книга Псалмів 126:1–3).

Раптово переді мною, як з-під землі, з'явилися два наглядачі й принесли вражаюче повідомлення. Ніщо з того, що вони могли б сказати, не здивувало б мене більше, і я щосили намагався розібратися в тому, що щойно почув.

—Петре, — сказали вони, — сьогодні тебе випустять із в'язниці!

Мене охопило почуття, описане у Псалмі 126. *«Невже це відбувається насправді?! — я не міг повірити своїм вухам. — Невже це — не сон?»* Мене обманювали вже безліч разів, і було важко повірити, що це може бути чимось іншим, окрім сну. Однак новина була насправді реальною! На мої очі навернулися сльози, і я відразу ж подумав про Ванду. *«Нарешті!»*

Звістка про моє звільнення, неначе полум'я, поширювала-ся серед ув'язнених нашого сектора. Як завжди, новина про те, що когось випускали на свободу, приносила всім радість і святковий настрій. Кожен потай сподівався: *«Можливо, наступного разу цю новину повідомлять мені!»* Мої побратими із радісними вигуками стискали мене в міцних обіймах. Незабаром я побачив, як до мене прямують Хасан і Монім. Вони теж раділи: адже якщо мене звільнили, то, напевно, незабаром звільнять і їх.

За звичаєм, що склався серед ув'язнених, які звільнялися, я передав свій одяг тим, хто залишався у в'язниці. Чоловіки охоче розібрали моє нечисленне майно. Я ретельно стежив за хаотичним процесом розподілу, щоб переконатися, що Хасан і Монім отримують мої ліки. Однак прийшли наглядачі, й мені довелося йти. Тримаючи в руках лише невелику напівпорожню валізу, я пішов за ними.

У приймальному відділенні мене чекали два офіцери НСРБ.

— Вам даровано помилування президентом Судану, — оголосили вони. — Відтепер ви — вільна людина.

Я з підозрою поглянув на зброю під їхніми сорочками. Незважаючи на те що я виходив із в'язниці, я чудово усвідомлював,

що все ще перебуваю в Судані під абсолютним контролем тоталітарного режиму, який може зробити все, що йому завгодно. Мої емоції були сповнені притлумленого почуття тривоги, і я усе ще перебував у стані посиленої готовності. Президент Башир утримував владу в своїх руках протягом майже трьох десятиліть, і я розумів, що ця новоспечена «свобода» ще не означає, що я насправді вільний.

Мені повернули мої цінні речі, зокрема МРЗ-плеєр і мобільний телефон. SIM-карта все ще була ретельно захована в потайній кишені паска, надягнутого на спідню білизну.

— Пройдіть за нами!

Я з тривогою спостерігав, як офіцери закинули мою невеличку валізу в кузов білої автівки. Потім мене відвезли в перукарню, де наполягли на тому, щоб збрити мені бороду. Майстер змусив мене відкинутися на спинку стільця і наніс на обличчя заспокійливу лікувальну маску. Все це було абсурдною спробою справити враження — показати, що в тюрмі суданська влада добре про мене піклувалася. Він повторив процедуру тричі. Моє тіло вже почало боліти від тривалого сидіння у незручному положенні. Задовольнившись серією процедур для обличчя, майстер поспішив дістати невеличкий мобільний масажер, за допомогою якого можна було зняти напругу на моїх шиї і плечах.

— Вам необхідно розслабитися, — сказали офіцери, коли ми нарешті вийшли з перукарні. Це було, звичайно ж, легше сказати, аніж зробити. Я усе ще перебував у присутності тих же офіцерів НСРБ, які допитували мене і кинули до в'язниці, і саме їх присутність повертала мене до найгірших спогадів за останні п'ятнадцять місяців. До того ж у них під сорочками чітко проглядалася зброя. «Тепер ми відведемо вас у сауну». Я не був зацікавлений у відвідуванні сауни (це дало б офіцерам можливість обшукати мою валізу й відібрати мій мобільний телефон), проте бажання утримати щойно віднайдену «свободу» вимагало, щоб я не ішов на конфронтацію. Я не хотів створювати нових проблем, тому покійно поплентався за ними. Ми прибули до приватної сауни, і я увійшов у роздягальню.

Роздягнувшись, я акуратно склав свій одяг на валізі й витягнув мобільний телефон. Через кілька хвилин вони почнуть проводити обшук. Я не міг узяти мобільний із собою в сауну, проте не міг і дозволити їм відібрати мою SIM-карту, адже крихітний чіп містив усю інформацію про мої телефонні дзвінки й повідомлення із в'язниці. Тому я швидко витягнув його з потайної схованки на спідній білизні й засунув у рот, надійно сховавши за щокою.

У гарячій сауні я провів десять неспокійних хвилин, перш ніж настояти на тому, що вже час іти.

Офіцери відвезли мене в місцевий ресторан швидкого харчування, де замовили велику порцію смажених курячих ніжок, картоплі фрі, салату і «Спрайт», і стали спостерігати, як я намагаюся поїсти. Мій шлунок був украй подразнений і, після року мізерного харчування, набагато зменшився у розмірі. Окрім того, я почувався надзвичайно ніяково, перебуваючи під постійними пильними поглядами спостерігачів.

Ми вийшли з ресторану і поїхали в шикарний магазин одягу.

— Хочете купити одеколон? Костюм? Вам потрібна сорочка і краватка.

Один із супровідників помахав у мене перед очима величезною пачкою грошей. *«У жодному разі не погоджуватися! — подумав я. — Я в Африці. Я не збираюся вирушати в дорогу у костюмі»*. Я розумів, що офіцерам було наказано зробити так, щоб я виглядав якомога краще. Адже якщо мене звільнять одягненим у дорогий костюм і я матиму вигляд бізнесмена, який щойно вийшов із розкішного готелю, як зможе світ скаржитися на те, що зі мною погано поводитися? Я щосили, хоча і намагаючись не сердити охоронців, хотів уникнути співпраці з ними і всього цього цирку.

— У мене є хороший одяг, — запевнив я.

— Ні, ні, ваш одяг недостатньо хороший. — Вони, здавалося, були краще поінформовані, ніж я.

— У мене є джинси, — переконуючи, я і дістав чистий одяг із валізи, щоб показати їм.

Незважаючи на те, що офіцерам були дані суворі інструкції зробити мене презентабельним, вони, хоч і неохоче, погодилися придбати мені лише пасок, щоб замінити рваний целофановий шнурок, що підтримував мої штани.

Далі ми вирушили в продуктовий магазин. Мені наказали купити досить їжі на три-чотири сніданки, тому я взяв розчинної кави, чаю, хліба, яєць, фруктів і шоколадних батончиків.

Мене знову посадили в машину, і незабаром ми підїхали до будинку, схожого на багатоквартирний. Споруду оточувала величезна бетонна стіна, обтягнута колючим дротом, а коли ми виходили з машини, з-за паркану загрозливо загавкали німецькі вівчарки. Офіцери НСРБ провели мене всередину й сказали, що тут я пробуду до понеділка: чотири ночі. Вони забрали мою найкращу футболку (саме ту, яку я беріг для поїздки додому) в хімчистку і пообіцяли повернути її найближчим часом. Моя SIM-карта все ще була захищена у мене в роті...

* * *

Офіцери пішли, і я, нарешті, залишився один у спальні квартири. Я знав, що вона прослуховується, однак усе ж наважився зателефонувати Ванді. Я швидко оглянув приміщення і вирішив, що найбезпечнішою для цього зоною є, імовірно, ванна кімната, тому підійшов до унітазу, дістав із рота SIM-карту, обтер її об сорочку, вставив у мобільний телефон і швидко набрав номер дружини.

Удома, у Чехії, на мій дзвінок відповіла Ванда. Я говорив швидко і пошепки.

— Що відбувається?! — тривожно запитала дружина.

— Сьогодні вранці мене звільнили з в'язниці «Кобер», і тепер я перебуваю у невідомому мені місці, — прошепотів я. — Це

схоже на секретний житловий комплекс суданської служби безпеки. Мені сказали, що тут я проведу певний час.

За часів комунізму співробітники чехословацького державного апарату також користувалися такими квартирами або будинками: там можна було заховати людину, таємно зустрітися з джерелом, допитати ув'язненого або навіть зустрітися з коханкою, не будучи виявленим.

Ванда була збентежена цим таємничим дзвінком і стурбована тим, що я у небезпеці. Вона зросла в комуністичній Чехословаччині й знала багато історій про політичних в'язнів, «звільнених» із в'язниць лише для того, щоб із часом бути знайденими мертвими. Саме так уряд позбавлявся від небажаних свідків, і тепер вона боялася, що керівництво Судану може спробувати позбутися і мене.

Ми закінчили розмову, і Ванда, намагаючись упоратися із суперечливими почуттями радості та занепокоєння, почала молитися.

Три ночі я провів в очікуванні у квартирі НСРБ. Я весь день лежав на ліжку, слухав Писання на своєму МРЗ-плеєрі й розмірковував про те, що ж буде далі.

Квартира була маленькою, в єдиній кімнаті стояло велике ліжко, яке пахло чистотою. Я вирішив лягти на покривало. Вода з'являлася у квартирі всього на кілька хвилин в день, тому я поставив під відкритий кран у брудній ванній відро і чекав. Коли відро наповнилося, я використав пластикову пляшку, щоб прийняти душ і витерся рушниками. Серед ночі, чуючи звук проточної води, я зістрибував із ліжка, щоб змити унітаз.

Уночі співробітники служби безпеки перевіряли мене щопівгодини, щоб переконатися, що я не втік.

— Хочеш, ми купимо тобі вина? — запропонували вони. — Або привеземо жінок?

Я навідріз відмовився від обох їхніх пропозицій, алкоголю і повій, проте незабаром дізнався, що в моїй квартирі були й інші співмешканці. Миші стрибали з підлоги прямо на моє ліжко. Іноді вони приземлялися або на мене, або на подушку, прямо над моєю нещодавно виголоною головою. Я зістрибував із ліжка і вмикав світло. Миші відразу ж зникали. Наступного ранку, коли я досліджував, як вони потрапляли до квартири, я зрозумів, що вони виходять із каналізаційної системи у ванній.

Між відвідинами гризунів і охорони я майже не спав, проте мені вдавалося подрімати вдень. Охоронці отримали наказ добре годувати мене, тому двічі на день ми виходили поїсти.

В інший час я їв те, що мені купили в продуктовому магазині. На газовій плиті я кип'ятив воду на чай і варив яйця, чекаючи настання понеділка.

* * *

Об 15:30 у неділю, 26 лютого, за день до того, як я повинен був залишити це тимчасове житло, до мене прибули співробітники служби безпеки і повідомили: «Дехто хоче поговорити з вами, тож будьте готові». Я тримав свої речі упакованими на випадок, якщо мені знадобиться будь-якої миті виїхати, тому схопив свою валізу і попрямував до дверей. *«Нарешті!»*

— Ні, ні, заспокойтеся, — зупинив мене один із прибулих. — Дехто хоче поговорити з вами по телефону.

Я поставив свій багаж, а він простягнув мені мобільний телефон. Я був украй здивований, почувши у слухавці голос чеського посла.

— Пане Яшеку, — сказав він, — де ви зараз перебуваєте? Ми прилетіли, щоб забрати вас. Ми чекаємо на вас у аеропорту.

Я був такий щасливий, що ледве міг говорити.

— Як чудово! — вигукнув я, проте не знав, ні де я, ні як дістатися до аеропорту.

— Ми вилітаємо о 17-й годині, — повідомив посол. Але я знав, що перебуваю далеко від аеропорту, і сумнівався, що встигну доїхати туди. Виліт було заплановано менш ніж через півтори години, а я усе ще перебував у розпорядженні офіцерів НСРБ.

Я повісив слухавку. Співробітники служби безпеки пішли, а я знову залишився чекати. Я був у квартирі один. Я сидів, щохвилини поглядаючи на годинник. Кожна мить здавалася вічністю. Незабаром після 16-ї години вони, нарешті, повернулися, однак на той час я уже був упевнений, що не встигну.

Ми сіли в автомобіль і вирушили до Хартумського аеропорту. У мене не було ні паспорта, ні будь-яких інших документів, що

посвідчували б мою особу. Я запитував себе, чи був у суданців, які супроводжували мене, хоча б один із моїх паспортів (я прибув у Хартум з двома). На мить я згадав про свій комп'ютер, камеру та інше майно. Якщо правдою було те, що я отримав повне помилування, це повинно прирівнюватися до того, як ніби я ніколи не скоював злочину. А це означає, що покарання у вигляді конфіскації цих предметів також анульовано... принаймні теоретично. Однак я не хотів ризикувати і, запитуючи про це, образити своїх супровідників. (Чи був я помилуваний, чи ні, я так ніколи більше не побачив своєї техніки. Можливо, зараз хтось із чиновників НСРБ знімає мою камеру чудові відео!)

Я також згадав свою поїздку в аеропорт у шатлі готелю п'ятнадцятьма місяцями раніше і молився, щоб ця подорож закінчилася не так, як та.

* * *

Нарешті ми прибули до аеропорту. Мої супровідники були одягнені в цивільний одяг і сонцезахисні окуляри, і незабаром я зрозумів, що вони хочуть видати себе за співробітників аеропорту. Вони показали посвідчення і заїхали в зону безпеки аеропорту. Мене вивели з машини, і ми попрямували у VIP-зону, де вже чекали офіцери чеської розвідки, один із яких рік тому приїжджав у Національний клуб НСРБ разом із двома лікарями управління розвідки.

Два офіцери НСРБ пройшли за мною через зал. Одного з них я упізнав: він був із в'язниці НСРБ — чоловік, який фотографував мене відразу після арешту.

Лікарі прибули підготовленими: усе, що вони привезли з собою, нагадувало польовий госпіталь. Вони провели повний фізичний огляд, підключили мене до електрокардіографа, виміряли рівень кисню в крові й запропонували мені спеціальні регідраційні напої з електролітами. Від співробітника

консульського відділу чеського посольства вони дізналися, що моя поведінка є цілком адекватною і що розумово я, найімовірніше, не постраждав. Однак їх непокоїла можливість зневоднення організму.

Двоє офіцерів НСРБ здивовано дивились на мене. Я був переконаний, що, на їхню думку, така пильна увага лікарів чеської розвідки доводила лише одне: я і справді був шпигуном.

Після медичного огляду почалося очікування. Я дізнався, що скоро прибуде міністр закордонних справ Чеської Республіки, і ми повернемося до Праги його літаком.

— Мені потрібно в туалет, — тільки й зміг промовити я.

У туалеті я дістав мобільний телефон і пошепки зателефонував Ванді. Після тривожного дзвінка за три дні до цього вона відчула величезне полегшення, знову почувши мій голос. Ванда стежила за розкладом поїздок міністра закордонних справ на його офіційному сайті й знала, що 26-го числа він вирушив в одноденну поїздку до Судану. Якщо поїздка пройде, як планувалося, вона очікувала, що через кілька годин я, можливо, буду вже вдома.

— Я в аеропорту, — ледве стримуючи нетерпіння, сказав я, — і схоже, що ми скоро вилетимо. Ми чекаємо міністра і його команду.

Незабаром я зрозумію, що той телефонний дзвінок був ризикованим рішенням. Коли нам повідомили, що міністр закордонних справ уже на під'їзді, ми вийшли із залу очікування. Офіцери суданської служби безпеки супроводжували нас до трапа літака, величезного повітряного судна, що належить чеському уряду і призначене для офіційних урядових візитів. Ми піднялися на борт, і я попросив дозволу зателефонувати дружині.

— Краще не треба. Будь ласка, — запротестував співробітник чеської розвідки. — Ви й так припустилися величезної помилки, зателефонувавши їй із туалету.

Хиткі переговори про моє звільнення завершилися усього за день до цього, і офіцери розуміли, що, поки ми не піднімемось у повітря, статися може будь-що.

Я відкинувся на м'яке шкіряне сидіння літака із тверезим усвідомленням того, що кілька хвилин тому власноруч міг зірвати своє звільнення. Через сорок п'ять хвилин прибув міністр закордонних справ зі своєю командою. Я був дещо стурбований тим, як він поставиться до мене. Я чув від своєї сім'ї, що одного разу він публічно заявив, що, взявши на себе ризик документувати порушення прав переслідуваних християн у Судані, я повинен був очікувати неприємностей. Я думав, він мав на увазі, що я сам винен, що вирішив поїхати в таку небезпечну країну, як Судан.

Міністр Любомир Заоралек увійшов до літака, усміхнувся до мене й промовив:

— Пане Яшеку, ласкаво просимо на борт літака військово-повітряних сил Чеської Республіки! Перш за все я хотів би передати вітання від моїх друзів із церкви «Брати у Христі» міста Мост, які багато розповідали мені про вашу гуманітарну роботу. Я справді дуже ціную те, що ви робите.

Лід повністю розтанув, і я потиснув йому руку. Після цього представилися його пресекретар та інші співробітники.

Наш рейс до Праги зайняв трохи більше шести годин. Міністр Заоралек пересів зі свого крісла у бізнес-класі до мене. Близько двох годин він докладно розпитував про жахливий час, проведений у в'язниці. Він мовчки вислухав мою розповідь, а потім подивився в очі й промовив слова, які засвідчили його глибоке розуміння того, через що я пройшов, і підбили підсумок того, що, як я сподіваюся, було правдою:

— Я слухаю вас і можу побитися об заклад, що ви берете приклад ні з кого іншого, як з самого апостола Павла!

34

Увечері 26 лютого телефон Ванди знову задзвонив. На іншому кінці лінії був співробітник чеського консульства Ярослав Вейріч. Він повідомив чудову новину: «Петр — у літаку». Ванда заплакала і міцно обняла дітей. Разом вони подякували Господу й почали поспішно передавати радісну звістку християнам, які молилися і постили за мене впродовж чотирнадцяти довгих місяців.

Моїй родині було відомо, що борт, на якому я перебував, приземлиться на військовому аеродромі в Празі й там вони не зможуть мене побачити. Тому вони відразу вирушили у військовий госпіталь і з нетерпінням чекали там.

Коли я зійшов по трапу кілька годин потому, на пресконференцію зібрався натовп журналістів. У море мікрофонів я мав можливість подякувати міністру закордонних справ за його напружену і послідовну роботу з ведення переговорів про моє звільнення.

— Я розумію, наскільки це було важко, — продовжив я, — у країні, президент якої визнаний злочинцем, розшукуванням Міжнародним кримінальним судом.

Далі я висловив глибоку вдячність своїй церкві міста Кладно і нашому пастору Данилові Калеті. Я подякував представникам «Голосу мучеників» (США) за їхню величезну підтримку, за мого адвоката і особливо за допомогу моїй сім'ї у цей важкий для всіх нас час. І, нарешті, я подякував сотні тисяч християн, які молилися за мене, і тим, хто писали листи заступництва за

мене і підписали онлайн-петицію CitizenGo — організації, що бореться за права переслідуваних по всьому світу.

Прямуючи гудронованим празьким шосе до військового госпіталю на медичне обстеження, серцем і розумом я усе ще був у Судані. Незабаром, після опівночі, коли я вийшов із машини швидкої допомоги, а мої рідні прожогом повистрибували зі своєї машини і кинулася до мене. Стискаючи їх уперше за більше ніж рік у своїх обіймах, я дякував Господу за те, що ми є частиною Його великої сім'ї — тієї сім'ї, яка живе у різних країнах світу. Я дякував Богові за те, що навіть суданська в'язниця не може відділити нас одне від одного...

ЕПІЛОГ

Повернувшись до Праги й знову перебуваючи в оточенні рідних і нашої церковної сім'ї, які так гаряче молилися за мене, поки я був у Судані, я почав розмірковувати про те, як за ці чотирнадцять із половиною місяців ув'язнення Бог змінив мене.

Який вдячний був я Господу, глибоко вдячний за честь страждати від ганьби в ім'я мого Спасителя! Від імені своєї сім'ї я дякував Йому за те, що мій арешт припав на той час, коли наші діти вже вирости і могли підтримати Ванду, яка, на мою думку, постраждала найбільше. Сам я, однак, хотів би, щоб Бог дозволив статися цьому на більш ранньому етапі мого життя, тому що я знаю, що тоді його залишок я прожив би зовсім по-іншому.

Бог часто допускає у наше життя страждання, щоб навчити нас терпінню, навчити нас сподіватися і повністю покладатися на Нього. Псалмоспівець писав: «Я надіюсь на Господа, має надію душа моя, і на слово Його я вповаю» (Книга Псалмів 130:5). Надія на Господа — ключ до християнського життя. І цей ключ відмикає всі християнські дисципліни, як-от: молитва, піст, служіння іншим, і позбавляє нас «миттєвого християнства» — ставлення, на яке я страждав під час першої частини мого ув'язнення.

У березні 2016 року, коли я думав, що мене ось-ось звільнять, я був розчарований тим, що Бог залишив мене у в'язниці. Я хотів повернутися додому і бути зі своєю сім'єю. Я хотів відвідувати свою церкву в Чехії і поклонятися разом із братами й сестрами, як раніше. Однак після закінчення тюремного ув'яз-

нення я почав бачити ситуацію зовсім по-іншому. Господь приготував мені щось набагато краще. Він залишив мене в Судані з однієї відомої лише Йому, проте надзвичайно вагомій причини. Він готував мене проповідувати Євангелію в тюрмі міста Омдурман, у тюрмі «Аль-Худа», в тюрмі «Кобер» і демонструвати любов Христа слідчим та адвокатам у ході судових засідань. Бог завжди планує час краще за нас. Коли я перестав думати про себе, перестав почуватися нещасним, лише тоді я зміг побачити, як, нібито з невеликих частинок, складається повна картина.

Час, проведений у суданських місцях позбавлення волі, був чудовою нагодою проповідувати Христа, навіть тоді, коли я переживав особистий біль. Я дізнався, що Бог іноді дозволяє нам «пройти долиною смертної темряви» (Книга Псалмів 23:4), щоб навчити покладатися на Його силу, а не свої власні сили. Тільки перебуваючи в долині, в темряві, ми бачимо сяйво Христа найбільш яскраво. Що більше ми безпорадні, безнадійні й беззахисні, то більше наш слух налаштований на голос Пастиря, чій жезл, посох і особистий приклад ведуть нас уперед.

Багато разів, коли мене переводили з одного місця ув'язнення до іншого, а особливо коли в тюрмі НСРБ погіршився стан мого здоров'я, я переживав розчарування і не міг знайти потрібні слова для молитви. Іноді, коли мене били співкамерники-іділівці, усе, що я міг зробити, це лише стогнати. Однак у ті жахливі моменти Святий Дух стогнав разом зі мною і заступався за мене (Послання до римлян 8:26).

Через чотири місяці після мого арешту, коли Бог дав мені можливість проповідувати Євангелію дванадцятьом еритрейцям, моє мислення повністю змінилося. Досі я тільки й міг думати, що про те, аби опинитися на волі й повернутися додому. Але, коли я почав свідкувати про любов Христову і побачив, як ув'язнені в слухняності відповідають на заклик Бога, мене раптом осяяла думка: *«Що таке мої чотири місяці у в'язниці порівняно з вічністю цих людей на небесах?»*

У цю мить змінилося моє ставлення. Я почав менше думати про свої нинішні обставини і більше — про людей, які мають потребу в Христі. Бог показав мені важливість погляду на життя з більш високої точки зору — з позиції вічності.

Тюремне ув'язнення в Судані зробило мене більш вдячним за Біблію, ніж будь-коли раніше, коли я жив у Чехії. Коли ми читаємо Боже Слово, з нами говорить Сам Святий Дух. Я відчув це особливо гостро після того, як співробітник консульського відділу посольства Чеської Республіки привіз мені Біблію. Коли я приніс її у камеру й прочитав від першої до останньої сторінки, у мене виникла така спрага до Слова Божого, якої я не мав ніколи раніше. Саме тоді присутність Христа у моїй тюремній камері стала відчутною, потужною і реальною.

Що більше я читав Боже Слово, то все більш спраглим ставав до пізнання Бога. З часом я почав краще розуміти, що мав на увазі Павло, коли писав: «Бо теперішнє легке наше горе доставляє для нас у безмірнім багатстві славу вічної ваги, коли ми не дивимося на видиме, а на невидиме. Бо видиме дочасне, невидиме ж вічне!» (2 Послання до коринтян 4:17–18). Я нарешті зрозумів, що, мабуть, відчував псалмоспівець, коли стверджував: «...Господь став для мене твердиною, і мій Бог став за скелю притулку мого...» (Книга Псалмів 94:22). У той час глибокого й інтенсивного читання Біблії я підготував більше проповідей, ніж міг проповідувати. І навіть донині я не зміг використати їх усі.

«...Але Слова Божого не ув'язнити», — написано у 2 Посланні до Тимофія 2:9, — навіть коли в кайданах опиняється Божий народ. Святе Письмо — живе та діяльне, і коли я почав відчувати його дію, перебуваючи у в'язниці, я не міг залишити собі те, що надбав. Господь почав спонукати мене проповідувати Євангелію моїм сусідам по камері — номінальним християнам, анімістам і навіть мусульманам. Господь дав мені честь не лише благовістити у різних в'язницях, а й демонструвати

любов Христа своїм співкамерникам, багато з яких були ворогами Євангелії тільки тому, що ніколи раніше не чули її. Із милості Господа я зміг посіяти у їхніх серцях насіння Благої Звістки і молюся, щоб інші люди поливали його і щоб Господь зростив його. У в'язниці я навчився по-справжньому любити своїх ворогів. Я й досі молюся за в'язнів-іділівців, а також про те, щоб у багатьох ув'язнених християн у Судані також була можливість проповідувати Євангелію.

У молодості я завжди дивувався: як можна бути пастором?! Я казав своїй дружині: «Бути пастором — надзвичайно відповідальна робота. Як можна готувати проповіді щонеділі й щоразу говорити щось нове, не повторюючись? Я ніколи не зміг би бути пастором!» Однак, перебуваючи у в'язниці й щодня проводячи час із Господом, я усвідомив, що пасторська праця — дуже природний стан для людини, яка перебуває у близьких стосунках із Господом. Святий Дух навчив мене чути Його голос.

Передусім час, проведений у в'язниці, ще більше переконав мене у важливості молитви. Іноді люди недбало кидають: «Я молитимусь за тебе». Я теж колись так говорив. Але чи справді я молився? Як часто? Наскільки довго? В одній із країн колишнього Радянського Союзу у мене є друг на ім'я Анатолій, який щоранку, прокинувшись, молиться за мене.

Після мого арешту в Судані моя дружина володіла вкрай обмеженою інформацією про мене. Першим, кому подзвонила моя сім'я, був наш пастор. І відразу ж сформувався молитовний ланцюжок, а приблизно через три тижні було започатковано ланцюжок посту. Щодня принаймні одна людина, а іноді й трое впродовж цілого дня постили й молилися за мене.

Зазвичай моя сім'я відвідувала групу з вивчення Біблії раз на тиждень. Коли ж я перебував у суданському ув'язненні, моя дружина відвідувала як мінімум дві, а іноді навіть три різні групи. Одного вечора старійшина, який очолював одну із груп вивчення Біблії, закрив Слово Боже і сказав, що Святий Дух

спонукає його припинити обговорення уривку з Писання, а натомість встати на коліна й помолитися за мене і за ситуацію, в якій я зараз перебуваю у своїй камері. Вся група схилила коліна і почала проголошувати перемогу Господа в моїй тюремній камері. Закінчивши молитися, присутні розійшлися по домівках.

Кілька місяців потому, після мого звільнення, коли я сидів у вітальні нашого будинку, переглядаючи разом із дружиною наш сімейний календар, я зробив дивовижне відкриття. Розповідаючи одне одному про кожен свій день, прожитий із Господом під час мого ув'язнення, ми виявили, що під час тієї молитви, яку звершила за мене група з вивчення Біблії, я стояв на колінах перед своїми співкамерниками з ІДІЛ, а вони допитували мене й били палицею від віника. Тієї миті, коли я потребував молитви, можливо, більше ніж будь-коли у своєму житті, Сам Господь послав молитовну армію, щоб звершити бій разом зі мною і за мене. Господь величний, а Святий Дух «з волі Божої заступається за святих» (Послання до римлян 8:27). Слава Господу за це чудове підтвердження!

Пережите в тюрмі навчило мене ще більше цінувати служіння заступництва за інших християн, які живуть у різних країнах світу. Подібно як Аарон та Хур підтримували руки Мойсея під час битви, ми повинні також підтримувати тих, хто бореться і страждає, тих, хто прямо зараз, у цей час, цієї миті зазнає переслідувань за віру в Господа Ісуса Христа. Після звільнення я провів безліч годин у молитві за пастора Хасана і Моніма. Їх обох, зрештою, було звільнено, проте серце моє, як і раніше, болить за братів, які все ще відбувають ув'язнення за віру в суданських в'язницях. Від багатьох із них я отримую повідомлення електронною поштою та за допомогою різних систем обміну текстовими повідомленнями. Божі люди *повинні* бути людьми молитви!

Бог поширює Своє Царство не так, як ми цього очікуємо. Господь бажає використовувати для проголошення Свого жит-

тедайного послання слабкі, скрушні й надщерблені посудини. Якщо Бог міг використати для поширення Благі Звістки таку людину, як я, Він, безсумнівно, може використовувати і таку, як ви.

Що ж стосується особисто мене, я молюся, щоб моє свідчення надихнуло братів і сестер у Христі з різних країн світу, які зазнають переслідувань або можуть зазнати їх у майбутньому. Мене часто запитують, чи вважаю я себе мучеником. Ні, я — НЕ мученик, проте я неодноразово зустрічався віч-на-віч із мучениками — із такими героями віри, як Моніка, Даньюма і «велика хмара» християн, із якими я познайомився у суданських в'язницях.

У Посланні до филип'ян 1:29 Павло писав, звертаючись до церкви у Филипах: «Бо вчинено вам за Христа добродійство, не тільки вірувати в Нього, але і страждати за Нього...». Я вивчав цей вірш у різних перекладах. В одному з них сказано, що це «*привілей* не тільки вірити в Христа, але й страждати заради Нього».

За часів комунізму ми з братом і сестрою якимось поїхали до Великобританії, куди в той час можна було дістатися лише автомобілем, переправившись поромом через Ла-Манш. Ми відвідали церкву на північ від Лондона і взяли участь у вивченні Біблії. Якраз у той час група обговорювала переслідування і страждання, а тут виявилось, що ми втрьох — із комуністичної Чехословаччини.

Члени групи почали розпитувати нас про те, як ми ставимося до переслідувань. Тієї миті серед членів цієї невеликої групи нас, імовірно, можна було вважати експертами з питань переслідувань. Я ніколи не забуду відповідь, яку, не замислюючись, дала моя сестра Яна: «Я вірю, що страждати за Господа — це велика честь». Пастор відразу зрозумів її, проте решта присутніх, здавалося, були спантеличені. Яка ж це честь — зазнавати переслідувань?!

Я особисто отримав честь бути переслідуваним і щиро вдячний за можливість хоча б найменшою мірою розділити страждання Ісуса Христа.

Євангелія Ісуса Христа — це Євангелія переслідувань. Сам Господь Ісус готував до них своїх учнів у Євангелії від Івана 15:18–21:

«Коли світ вас ненавидить, знайте, що Мене він зненавидів перше, як вас. Коли б ви зо світу були, то своє світ любив би. А що ви не зо світу, але Я вас зо світу обрав, тому світ вас ненавидить. Пригадайте те слово, яке Я вам сказав: Раб не більший за пана свого. Як Мене переслідували, то й вас переслідувати будуть; як слово Моє зберігали, берегтимуть і ваше. Але все це робитимуть вам за Ім'я Моє, бо не знають Того, хто послав Мене».

У Євангелії від Луки 21:12–16 Господь розкриває перед нами подробиці майбутніх переслідувань:

«Але перед усім тим накладуть на вас руки свої, і переслідувати будуть, і видаватимуть вас у синагоги й в'язниці, і поведуть вас до царів та правителів через Ім'я Моє. Але це стане вам на свідоцтво. Отож, покладіть у серця свої наперед не гадати, що будете відповідати, бо дам Я вам мову та мудрість, що не зможуть противитись чи суперечити їй всі противники ваші. І будуть вас видавати і батьки, і брати, і рідня, і друзі, а декому з вас заподіють і смерть».

Так, дехто з нас, християн, буде убитий. Про це апостол Павло нагадує нам словами зі Старого Завіту в Посланні до римлян 8:35–39:

«Хто нас розлучить від любови Христової? Чи недоля, чи утиск, чи переслідування, чи голод, чи нагота, чи небезпека, чи меч? Як написано: За Тебе нас цілий день умертвляють, нас уважають за овець, приречених на заклання. Але в цьому всьому ми перемагаємо Тим, Хто нас полюбив. Бо я пересвідчився, що ні смерть, ні життя, ні Анголи, ні влади, ні теперішнє, ні майбутнє, ні сили, ні вишина, ні глибина, ані інше яке створіння не зможе відлучити нас від любови Божої, яка в Христі Ісусі, Господі нашім!»

Розмірковуючи про те, що в Північній Нігерії щороку масово вбивають християн, я розумію, що нас, християн, «вважають за овець, приречених на заклання». Однак, із погляду вічності, з цієї боротьби ми виходимо більше ніж переможцями!

Цими словами, написаними задовго до того, як я зайняв місце за кафедрою молитовних кімнат суданських в'язниць, я підбадьорював багатьох християн по всьому світу. Я готував їх до переслідувань також словами Павла з 2 Послання до Тимофія 3:12: «Та й усі, хто хоче жити побожно у Христі Ісусі, будуть переслідувані». Я активно закликав інших готуватися до переслідувань, то що ж дивного в тому, що і сам я зазнав переслідувань?

Господь дарував мені *привілей* постраждати за Його ім'я, і я радію, що Він уважає мене гідним цього покликання.

ПІСЛЯМОВА

Слово про страждання

Можливо, почувши про найжорстокіші переслідування, яких зазнають християни в Судані, ви задумалися про значення страждань. Я сподіваюся, що ви погодитеся зі мною у тому, що переслідування — це не лише «дисциплінарний інструмент», призначений для «теплых» християн, що допомагає їм зректися плоті, або «каталізатор» поширення Євангелії.

Новий Завіт пропонує нам зовсім інший погляд на переслідування: «Але через те, що берете ви участь у Христових стражданнях, то тіштеся, щоб і в з'явленні слави Його раділи ви й звеселялись» (1 Послання Петра 4:13). Так, ви правильно прочитали: розділяючи страждання, ми покликані *радіти!* Зверніться до прикладу апостолів, яких били євреї: «А вони поверталися з синагогу, радіючи, що сподобились прийняти зневагу за Ймення Господа Ісуса» (Книга Дії апостолів 5:41). Так, апостоли вважали за *честь* постраждати за свого Господа.

У Посланні до філіп'ян 1:29 апостол Павло називає страждання привілеєм, якого удостоєні християни: «Бо вчинено вам за Христа добродійство, не тільки вірувати в Нього, але і страждати за Нього». Я вважаю, що страждання, особливо увінчані мученицькою смертю, є однією із визначних почесей і величезним привілеєм для християн. На цій «випускній церемонії» були присутні багато спостерігачів, і не лише вимогливих глядачів римських арен або розлучених членів каральних командос. (До речі, деякі з них, ставши свідками вірності страчених послідовників Христа, увірвали й самі стали відданими Богові христия-

янами.) Християнські мученики є свідченням віри і послуху не лише для видимого світу, але, наскільки сміливо стверджувати, особливо для світу духовного. «Бо я думаю, що Бог нас, апостолів, поставив за найостанніших, мов на смерть засуджених, бо ми стали дивовищем [грец. *theatron*, театром, видовищем] світові, і Анголам, і людям» (1 Послання до коринтян 4:9). Так, саме, театром! Звичайно ж, для християн варто завжди бути готовими з'явитися на сцені життя або — якщо вам завгодно — на арені загального огляду.

Я знаю, що Господь пишається Своїми слугами — Він звеличує їх і хвалиться ними. «Чи звернув ти увагу на раба Мого Йова? Бо немає такого, як він, на землі: муж він невинний та праведний, що Бога боїться, а від злого втікає», — говорить Господь сатані. Це не сатана зі зловтіхою обирає об'єкт своїх спокус. Це Господь пишається Своїм слугою. Саме Він звеличує Йова і хвалиться ним, оскільки знає, що Йов залишиться вірним Йому навіть серед найважчих випробувань. Йов знає, що Він — вірний і «не попустить, щоб ви випробовувалися більше, ніж можете, але при спробі й полегшення дасть, щоб знести могли ви її» (1 Послання до коринтян 10:13).

Так, християнський мученик — це «живий» актор своєї епохи, режисером якої є Сам Господь, а глядачем у першому ряду — сатана зі своїми слугами. Бог демонструє як видимому, так і духовному світу вірність Своїх слуг, яку, загордившись, утратив Люцифер.

Господь обирає роль мученика не для кожного з нас. Проте ми — єдине Тіло Христове. «І коли терпить один член, то всі члени з ним терплять; і коли один член пошанований, то всі члени з ним тішаються» (1 Послання до коринтян 12:26).

Оскільки ми є членами одного тіла, абсолютно природно цікавитися тим, де і як страждає частина нашого тіла — наші брати й сестри у Христі. «Пам'ятайте про в'язнів, немов із ними були б ви пов'язані, про тих, хто страждає, як такі, що

й самі ви знаходитеся в тілі» (Послання до євреїв 13:3). Слово «тіло» можна розуміти в цьому контексті не лише як фізичне, а і як духовне Тіло — Церкву. Не залишаючись глухими та байдужими до наших переслідуваних братів і сестер християн, де б вони не жили, ми проголошуємо, що їхні страждання торкаються наших сердець, що ми є членами одного і того ж Тіла, якому глава — Господь Ісус Христос.

«У в'язниці Я був і прийшли ви до Мене», — каже Сам Господь в Євангелії від Матвія 25:36. Майже неможливо відвідати більшість в'язниць тоталітарних країн. Проте ми можемо написати ув'язненим за віру лист підбадьорення або ж лист заступництва чи протесту проти жорстокого поводження з ними уряду їхніх країн. Існує безліч способів продемонструвати, що ми — члени одного стражденного Тіла, і Господь хоче, щоб саме так ми й чинили.

ПРО АВТОРА

У 2002 році Петр Яшек став до лав «Голосу мучеників», щоб від імені вільної церкви надавати допомогу й підтримку переслідуваним християнам, які живуть у ворожих до Євангелії державах, а також у країнах, де її обмежують. Маючи багаторічний досвід роботи у сфері медицини, Петр керував служінням «Голосу мучеників» в Африканському регіоні. Подорожуючи, щоб зустрітися з переслідуваними віруючими, Петр надихав і підбадьорював їх власним свідченням про те, як він ріс у сім'ї переслідуваного комуністичним урядом Чехословаччини пастора.

Життя Петра зазнало радикальних змін у грудні 2015 року, коли його було заарештовано в аеропорту суданського міста Хартум після серії зустрічей із християнами, які він проводив з метою оцінити, яким чином «Голос мучеників» може ефективно послужити їм. Замість того, щоб продовжувати служіння ув'язненим за віру християнам та їхніми сім'ями, Петр сам опинився в ув'язненні.

У в'язниці брат Петр пережив часи зневіри, проте водночас по-особливому переконався в тому, що Божа вірність істинна і реальна. Він використав своє ув'язнення, щоб зміцнюватися у Христі, свідчити про свою віру іншим в'язням і підбадьорювати віруючих, ув'язнених разом із ним.

Упродовж 445-денного тюремного ув'язнення брата Петра «Голос мучеників» і християни по всьому світу підтримували його сім'ю через молитви та багатьма іншими способами. Звіль-

нившись із в'язниці, Петр повернувся до Чеської Республіки, до своєї дружини Ванди і двох дорослих дітей.

Сьогодні Петр продовжує нести служіння у «Голосі мучеників» як усесвітній посол і подорожує різними країнами, де свідчить про своє перебування у суданській в'язниці і закликає віруючих через молитву та дію підтримувати наших переслідуваних братів і сестер по вірі.

ПРО «ГОЛОС МУЧЕНИКІВ»

«Голос мучеників» — це некомерційна міжконфесійна християнська місіонерська організація, покликана служити християнам нашої переслідуваної сім'ї у всьому світі через надання їм практичної та духовної допомоги і залучення членів вільного Тіла Христового до спілкування з ними і молитви за них. «Голос мучеників» було засновано 1967 року пастором Річардом Вурмбрандом, який відбув чотирнадцятирічне тюремне ув'язнення в комуністичній Румунії за віру в Христа. Його дружина Сабіна провела три роки в трудових таборах. У 1965 році Річард і його сім'я були викуплені з Румунії і створили всесвітню мережу місій, які й досі несуть служіння переслідуваним християнам.

Відвідавши наші вебсайти, підписавшись на отримання безкоштовного щоквартального бюлетеня «Голосу мучеників», а також електронної розсилки про ув'язнених за їхнє свідчення послідовників Христа, ви будете натхнені безмежною вірою наших переслідуваних братів і сестер та дізнаєтеся, як ви можете послужити їм.

Карта Судану із зазначенням зон конфлікту.

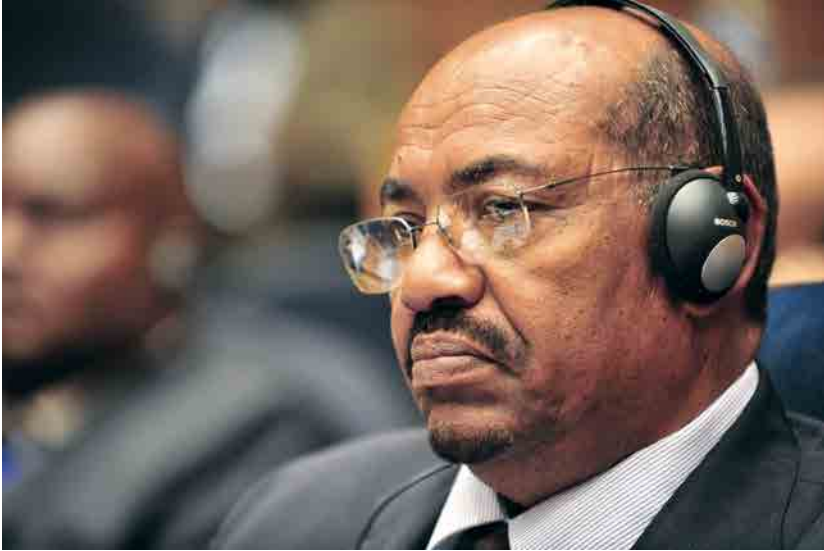
Мій батько, пастор, і я, коли мені було лише 2 роки. У комуністичній Чехословаччині таємна поліція стежила за моїми батьками, а також допитувала їх через служіння у підпільній церкві, забороненій урядом.

Мені було 15 років, коли я отримав примірник книжки Річарда Вурмбранда «У підпіллі з Богом» німецькою мовою. Батько дав мені її після того, як повернувся додому з допиту таємною поліцією. Того дня моїх батьків заарештували одночасно у різних місцях. Коли я прийшов зі школи, їх не було вдома, і я хвилювався, не знаючи, що з ними сталося. Повернувшись додому, батько побачив мій переляк і дав мені цю книгу: «Прочитай її. Вона зміцнить тебе у вірі».

Я з батьком під час моєї першої відпустки, коли я перебував на обов'язковій строковій військовій службі в комуністичній Чехословаччині. Протягом першого місяця служби я мав чудову можливість сповідувати свою християнську віру перед товаришами по службі. У четвертому класі я соромився зізнатися, що мій батько — пастор, тому пізніше благав Господа дати мені можливість публічно сповідати Христа. Нагода виникла під час служби в армії, яка передбачала, зокрема, і формування у військовослужбовців атеїстичного світогляду. Одного разу офіцер запитав: «Хто-небудь із присутніх усе ще вірить у Бога?» Тієї миті я відчув, як до мене звертається Святий Дух: «Петре, зараз твій шанс привселюдно сповідати Христа». Я був єдиним серед 300 солдатів, хто підніс руку. Відтоді я завжди прагнув свідчити навколишнім про Христа.

У Судані християни зазнавали переслідувань за часів правління колишнього президента країни Омара Хассана аль-Башира, який прийшов до влади 1989 року в результаті військового перевороту й по всій країні установив верховенство суворой форми ісламського права. У березні 2009 року Міжнародний кримінальний суд, розташований у Гаазі, видав ордер на його арешт — перший ордер на арешт чинного керівника держави — за звинуваченням у скоєнні військових злочинів і злочинів проти людяності, зокрема масових винищення, депортації, тортурах і зґвалтуваннях. Башир продовжував очолювати Судан до 11 квітня 2019 року, коли після кількох місяців протестів його було скинуто з поста президента суданськими військовими.

У грудні 2002 року я вирушив до Судану вдруге. Під час цієї поїздки ми з колегою по місії надавали практичну допомогу переслідуваним християнам у північному регіоні Верхнього Нілу, який був розташований приблизно в трьох кілометрах від лінії фронту. Я підбадьорював суданських християн, проповідуючи з чеського перекладу Біблії, який отримав, коли мені було 7 років. Цю Біблію було ввезено до комуністичної Чехословаччини контрабандою наприкінці 1960-х років. Я отримав подібну допомогу й підбадьорення під час комуністичних переслідувань, тому мені було надзвичайно приємно підтримувати своїх суданських переслідуваних братів і сестер, а також забезпечувати їхні потреби.

Уперше я познайомився з Аїдою Скрипниковою у російському Санкт-Петербурзі в грудні 2002 року. У 1960-х роках за християнську діяльність у Радянському Союзі Аїда провела у в'язниці чотири роки. Чудове свідчення Аїди можна прочитати у книжці *«Полум'яні серця»*, виданій *«Голосом мучеників»*.

Під час служіння регіональним директором «Голосу мучеників» в Африканському регіоні я відвідав у Північній Нігерії юнака на ім'я Венг. Коли Венгові було всього три тижні, на його село напали мусульманські екстремісти. Вони підпалили будинок сім'ї хлопчика і вбили матір, коли вона намагалася втекти з маленьким Венгом на руках. Венг упав у вогонь і так сильно обпik ноги, що вони перестали нормально розвиватися. Під час цієї поїздки за дорученням «Голосу мучеників» я привіз Венгові нові протези, за допомогою яких він може ходити й бігати, як інші діти його віку. Лише через три тижні після того, як було зроблено це фото, я вирушив до Судану, де й був заарештований.

Я робив ці записи таємно, вивчаючи Біблію у в'язниці, коли впродовж трьох місяців перебував в одиночній камері у поліційній дільниці «Ніяба-Мендола». За цей час я пережив те, що назвав би особистим вивченням Біблії зі Святим Духом. Щоденно стоячи біля вікна своєї камери з 8:00 до 17:00, я за три тижні прочитав усю Біблію, від Книги Буття до Книги Об'явлення; протягом перших п'яти місяців тюремного ув'язнення мені не дозволяли мати Біблію.

Це фото, на якому зображено (*зліва направо*) мене, пастора Хасана, пастора Куву й брата Моніма, було зроблено в каплиці в'язниці «Аль-Худа». 29 січня пастора Хасана й брата Моніма було засуджено до 12 років ув'язнення, а мене — до довічного ув'язнення. Пастора Куву було виправдано 2 січня, оскільки під час мого візиту в Судан його навіть не було в Хартумі. Його заарештували за місіонерську діяльність серед мусульман своєї країни.

Це перша чашка, яку я отримав у в'язниці для ранкового чаю. Чашка була дуже брудною, коли мені її дали. У нас не було достатньо води, щоб її добре вимити. Я міг лише почистити чашку піском із пустелі, серед якої була розташована в'язниця «Аль-Худа». Оскільки мої борода й волосся дуже вирости, мені конче потрібен був гребінець. Гребінець, зображений на фото, подарував мені співробітник консульського відділу посольства Чеської Республіки. Біблія чеською мовою, яку я читав у в'язниці, розгорнута на Псалмі 103, одному з уривків Святого Письма, який я завчив напам'ять, не знаючи, як надовго мені ще буде дозволено користуватися Біблією.

Пастор Хасан (*праворуч*), старійшина з каплиці (*ліворуч*) і я у в'язниці «Аль-Худа». Коли пастор Хасан, пастор Кува і я прибули до цієї в'язниці, нас відразу ж запросили до каплиці. Отримавши ще трьох проповідників, старійшини в'язничної церкви вирішили збільшити кількість богослужінь каплиці з двох до п'яти на тиждень. У вільний час я навчав в'язнів французької та англійської мов.

Напередодні Різдва я проповідував у в'язничній каплиці «Аль-Худа» понад двомстам в'язням. На Різдво керівництво в'язниці дозволило відвідувати богослужіння близько ста в'язням, засудженим до смертної кари. Серед ув'язнених панував великий духовний голод. Коли я вперше приїхав до каплиці в'язниці «Аль-Худа», нас збиралося там лише 20–25 чоловік. Через п'ять місяців нас було вже понад двісті. На Різдво відвідати в'язничну каплицю дозволили католицькому священнику, який був родом із Італії. Перш ніж розпочати проповідь арабською мовою, він сказав англійською, що ніколи не проповідував перед такою кількістю людей, навіть у Римі.

Перше фото моєї сім'ї вдома після мого звільнення із в'язниці. Мені повідомили, що після прибуття додому разом із міністром закордонних справ Чеської Республіки літаком ВПС, я маю провести два-три тижні на карантині у Центральному військовому госпіталі в Празі. Однак завдяки Божій милості всі результати медичних обстежень виявилися у нормі, тому мене виписали з лікарні через два дні.

Ми з Вандою під час прогулянки історичним центром Праги після мого звільнення.

Ванда і я у нашій церкві в місті Кладно, Чехія, після мого звільнення із в'язниці. Наша церковна сім'я встановила нагадування на мобільні телефони, щоб молитися за мене о 20:00 — у той час, коли я в тюрмі вкладався спати. Завдяки їхнім відданим молитвам я щовечора мирно засинав.

Під час знімання навчальної програми для малих груп у березні 2018 року я стояв в одиночній камері Річарда Вурмбранда в румунській тюрмі «Джилава». Незважаючи на те, що надворі було досить тепло, у камері було дуже холодно. Коли я стояв там, то глибоко усвідомив, що саме захист і піклування Господа допомогли Річарду пережити суворі умови ув'язнення, недоїдання, хвороби, побиття й катування.

11 травня 2017 року мої друзі, пастор Хасан (*праворуч*) і брат Монім (*ліворуч*), були звільнені з суданської в'язниці. Хасана попередили, що влада стежитиме за його діяльністю. Знаючи, що це завдасть ще більшого стресу його сім'ї і приверне ще більше небажаної уваги до церкви, він і його родина залишили Судан.

Брат Монім також вирішив виїхати. Усі вони тепер живуть у сільському містечку на сході США, де я мав честь зустрітися з ними під час моїх подорожей до США.

Відколи мене звільнили з суданської тюрми, я подорожую по світу, розповідаючи про Божу милість і Його вірність під час мого ув'язнення і дякуючи всім тим, хто молився за мене і мою сім'ю. На цьому фото я разом із пастором Хасаном і ведучим програми «Радіо «Голос мучеників» Тоддом Неттлтоном свідчу на конференції «Голосу мучеників» в американському місті Талса, штат Оклахома.

ЗМІСТ

Судан за часів насильницької ісламізації	5
Передмова	7
РОЗДІЛ 1	9
РОЗДІЛ 2	13
РОЗДІЛ 3	17
РОЗДІЛ 4	23
РОЗДІЛ 5	27
РОЗДІЛ 6	30
РОЗДІЛ 7	34
РОЗДІЛ 8	38
РОЗДІЛ 9	42
РОЗДІЛ 10	51
РОЗДІЛ 11	59
РОЗДІЛ 12	62
РОЗДІЛ 13	73
РОЗДІЛ 14	79
РОЗДІЛ 15	85

РОЗДІЛ 16	93
РОЗДІЛ 17	101
РОЗДІЛ 18	116
РОЗДІЛ 19	127
РОЗДІЛ 20	132
РОЗДІЛ 21	136
РОЗДІЛ 22	143
РОЗДІЛ 23	153
РОЗДІЛ 24	158
РОЗДІЛ 25	161
РОЗДІЛ 26	167
РОЗДІЛ 27	170
РОЗДІЛ 28	176
РОЗДІЛ 29	180
РОЗДІЛ 30	186
РОЗДІЛ 31	190
РОЗДІЛ 32	195
РОЗДІЛ 33	199
РОЗДІЛ 34	204
Епілог	207
Післямова	215
Про автора	219
Про «Голос мучеників»	221

Упродовж декількох хвилин мої сусіди по камері святкували успіх терористичної операції у Франції. Я бачив такі мусульманські святкування по телевізору, однак пережити подібне на власному досвіді було шоковим.

У ті страшні миті я усвідомив, що був ув'язнений у камері з ісламськими екстремістами. Найближчими днями я дізнаюся це більше: мої сусіди по камері самі є членами ІДІЛ.

* * *

10 грудня 2015 року Петр Яшек прибув до аеропорту столиці Судану міста Хартум, щоб вилетіти додому, у Чеську Республіку. Там Петра затримала суданська служба безпеки для допиту про його діяльність у країні. Якщо мету його перебування буде викрито, це загрожуватиме переслідуваням християнам, із якими він зустрічався. Після затримання в процесі тривалих допитів Петр зрозумів, що найближчим часом йому не повернутися до своєї сім'ї...

Натомість Петра звинуватили в численних особливо важких злочинах і ув'язнили на 445 днів — лише за те, що він надавав допомогу християнам, переслідуваним суданським урядом. Засуджений до довічного ув'язнення і вимушений ділити камеру з терористами ІДІЛ, Петр розповідає своє свідчення про те, як під час ув'язнення Бог дав йому сили, мужність і нову мету.

Петр Яшек виріс у сім'ї пастора, переслідуваного комуністичним урядом Чехословаччини. Це була добра підготовка, щоб 2002 року приєднатися до служіння «Голосу мучеників», що від імені вільної церкви надає допомогу й підтримку переслідуваним християнам, які живуть у ворожих до Євангелії країнах. Тепер Петр Яшек продовжує служити всесвітнім посланцем і подорожує у різні країни, де свідчить про своє перебування в суданській в'язниці, а також спонукає віруючих молитися і допомагати нашим переслідуваним братам і сестрам по вірі.

petrjasek.com

UA

 Голос мучеників

ISBN: 978-617-503-209-1

9 786175 032091